

JAARVERSLAG 2021

PENSIOENFONDS CARIBISCH NEDERLAND

14 juni 2022

Inhoudsopgave

Bestuursverslag	3
1. Voorwoord	4
1.1. Lokale beleggingen	4
1.2. Impact van de Coronacrisis	4
2. Kerngegevens	6
3. Algemene informatie	7
3.1. Karakteristieken van het Pensioenfonds	7
3.2. Governancestructuur	8
3.3. Uitbesteding	11
4. Verslag over het boekjaar	13
4.1. Ontwikkelingen in 2021	13
4.2. Vergaderingen	17
4.3. Goed Pensioenfondsbestuur	18
4.4. Wijziging reglementen, statuten en actuariële en bedrijfstechnische nota	20
4.5. Uitbesteding en advisering	20
4.6. Kosten van de Pensioenregeling	22
5. Pensioenparagraaf	26
5.1. Pensioenregeling	26
5.2. Indexatie- en kortingsbeleid	27
5.3. Financiering	28
6. Beleggingsparagraaf	30
6.1. Terugblik economie en financiële markten 2021	30
6.2. Strategisch beleggingsbeleid	30
6.3. Ontwikkelingen beleggingsbeleid in 2021	33
6.4. Kerngegevens	35
6.5. Performance	37
6.6. Maatschappelijk verantwoord beleggen en corporate governance	38
6.7. Vooruitblik 2022	39
7. Financiële paragraaf	40
7.1. Ontwikkeling dekkingsgraad	40
7.2. Actuariële analyse van het resultaat	40
7.3. Oordeel van de externe actuaris op de financiële positie	42
8. Risicoparagraaf	43
8.1. Integraal risicomanagement	43
8.2. Doelstelling PCN	43
8.3. Risicobereidheid	43
8.4. Risicomanagementproces	44
8.5. Financiële risico's	45
8.6. Niet financiële risico's	48
9. Verwacht en gepland voor 2022	50
10. Verantwoording en toezicht	51
10.1. Het verslag van de Raad van Toezicht	51
10.2. Verslag van het Advies- en Verantwoordingsorgaan	55
Controleverklaring van de onafhankelijk accountant	59
Jaarrekening	61
Geconsolideerde jaarrekening	62
Enkelvoudige jaarrekening	101

Bestuursverslag

1. Voorwoord

Overeenkomstig de statuten van Pensioenfonds Caribisch Nederland (hierna: PCN) brengen wij verslag uit over het boekjaar 2021. Het betreft een geconsolideerde jaarrekening, inclusief de jaarrekening van Participatie Maatschappij Caribisch Nederland, een 100% dochter van PCN. Daarnaast gaan wij in op een aantal ontwikkelingen in 2021 en 2022. Alle in dit verslag opgenomen bedragen zijn vermeld in duizenden US Dollars tenzij anders is aangegeven.

Als gevolg van de coronacrisis vergaderde zowel het bestuur van PCN als de uitvoeringsorganisatie hoofdzakelijk digitaal en werkte vanuit huis. De uitvoeringsorganisatie heeft met het bestuur en adviseurs een goede prestatie geleverd door naast het implementeren van de wijziging van de pensioenregeling, ondanks de uitdagingen en het remote werken, een goede service te verlenen aan aangesloten werkgevers en deelnemers.

De nieuwe pensioenregeling is inmiddels volledig geïmplementeerd zoals ook blijkt uit het jaarverslag en de controleverklaring. Er is veel aandacht besteed aan communicatie rondom de noodzakelijke aanpassing van de pensioenregeling.

Beleidsmatig heeft het bestuur in 2021 stil gestaan bij de governance in de vorm van geschiktheid van het bestuur. Het Geschiktheidsbeleid is geactualiseerd. Daarnaast heeft het bestuur een zelfevaluatie gehouden.

Een belangrijke stap die het bestuur ook nam is het herijken van de Investment Beliefs.

Voor PCN geldt dat, ondanks dat de coronacrisis impact had op de werkwijze, er een verdere professionalisering in de uitvoering heeft kunnen plaatsvinden. De eigen uitvoeringsorganisatie staat stevig en ook de lokale investeringen en de governance daaromtrent zijn verder vormgegeven.

2022 biedt nieuwe uitdagingen om de uitvoeringsorganisatie verder te professionaliseren en om op het gebied van pensioenuitvoering, financiering en communicatie verdere stappen te zetten. PCN ziet deze uitdagingen met vertrouwen tegemoet.

1.1. Lokale beleggingen

PCN is van mening dat lokale investeringen waarde kunnen toevoegen aan de ontwikkeling van de eilanden en de totale portefeuille, mede omdat deze portefeuille niet altijd in hetzelfde patroon beweegt als de internationale financiële markten. In het eerste kwartaal van 2021 is The Hill Compund op St. Eustatius notarieel overgedragen aan Participatiemaatschappij Caribisch Nederland B.V. (hierna: PMCN). De tweede investering van het kalenderjaar betreft Chogogo Dive & Beach Resort op Bonaire, waar medio augustus de financial close is gerealiseerd. PMCN heeft een lening verschaft voor de bouw van het resort. De financiering aan de Old Gin House is uitgebreid. Met het afronden van deze investeringen toont PCN zijn vastberadenheid om een essentiële bijdrage te leveren aan de economische ontwikkelingen op de BES eilanden.

1.2. Impact van de Coronacrisis

Business continuity

Het bestuur van PCN beschikt over een *business continuity plan* (hierna: BCP). Hierin staat beschreven hoe PCN dient te handelen in geval van een crisis. PCN heeft dit BCP direct toegepast

aan het begin van de Coronacrisis. Het crisisteam is bijeengekomen en heeft maatregelen getroffen om de veiligheid van de medewerkers zo goed mogelijk te waarborgen en de pensioenuitkeringen te kunnen blijven uitbetalen. Voorbeelden van maatregelen zijn het realiseren van de mogelijkheid om thuis te werken, het tijdelijk niet op kantoor ontvangen van deelnemers en werkgevers en het implementeren van het hygiëne protocol zoals door het RIVM opgesteld. Ook heeft PCN gezorgd voor spreiding van de liquiditeiten over meerdere bankrekeningen zodat te allen tijde de uitkeringen aan de pensioengerechtigden gestand kan worden gedaan. Bestuursvergaderingen vinden sinds de crisis over het algemeen via videoconferencing plaats.

Financieel crisisplan

Het bestuur beschikt naast het BCP ook over een financieel crisisplan. In 2021 is het financiële crisisplan niet in werking getreden. Vanaf het moment van het uitbreken van het Coronavirus begin maart 2020 heeft het bestuur de beleggingsportefeuille voor een bepaalde periode wekelijks gemonitord en is er wekelijks overleg geweest met beide fiduciair managers over zowel de lokale als internationale ontwikkelingen en portefeuilles. Na het ingezette herstel aan het eind van het tweede kwartaal van 2020 keerde de rust op de financiële markten terug en is het reguliere monitoringsproces gevolgd.

Internationale portefeuille

Samenlevingen in de regio's van ontwikkelde markten heropenden geleidelijk, mede dankzij de de uitrol van uitgebreide vaccinatieprogramma's. Hierdoor rendeerden de portefeuille ontwikkelde markten sterk positief. De opkomende markten bleven achter in het controleren van het virus, waardoor de portefeuilles laag positief of zelfs negatief rendeerden.

In 2021 is zowel een Asset Liability Management studie als een portefeuille constructie scenario analyse uitgevoerd, waarbij de veronderstelling was dat een krachtige herstart van de economie zou volgen en Covid-restricties zouden blijven afnemen. Hier gaat echter wel inflatie mee gepaard, die eind 2021 met name in de VS ongebruikelijk hard steeg.

Lokale portefeuille

De coronacrisis heeft ook in 2021 per saldo een beperkte invloed gehad op de lokale portefeuille. Per investering zijn er wel verschillen. Zo heeft de coronacrisis een grote impact op de luchtvaartindustrie, maar zijn de effecten op woningprojecten nauwelijks zichtbaar, mede omdat de woningnood hoog is. In 2020 is door een tweetal debiteuren uitstel van betalingen van rente- en/of aflossing aangevraagd. Het bestuur heeft uitstel van betaling verleend. Inmiddels betalen alle debiteuren weer conform de gemaakte afspraken, waarmee de impact voor PCN beperkt is gebleven. De debiteuren hebben waar mogelijk mitigerende maatregelen getroffen om de impact van de coronacrisis op de operaties te verzachten. In de waardering is rekening gehouden met het in 2021 toegenomen risico. In de periodieke rapportages aan het bestuur is een risicoparagraaf opgenomen.

2. Kerngegevens

	2021	2020
Aantal deelnemers		
Actieve deelnemers	3.607	3.319
Gewezen deelnemers	2.224	1.932
Pensioentrekkenden	1.003	917
Totaal	6.834	6.168
Pensioenuitvoering		
Kostendekkende premie	24.844	27.081
Feitelijke premie	25.255	28.130
Pensioenuitkeringen	13.027	12.036
Uitvoeringskosten	2.767	2.493
Uitvoeringskosten per deelnemer (x USD 1,00) ¹	600	589
Toeslagverlening per 1 januari ²		
Actieve deelnemers	4,0%	0%
Inactieve deelnemers	4,0%	0%
Vermogen en solvabiliteit		
Aanwezig vermogen	642.190	611.624
Vereist eigen vermogen	82.477	81.797
Pensioenverplichtingen	554.517	592.248
Aanwezige dekkingsgraad	115,7%	103,3%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	100,0%	100,0%
Vereiste dekkingsgraad	114,9%	113,8%
Beleggingsportefeuille		
Vastgoedbeleggingen	4.340	3.353
Aandelen	255.797	222.507
Vastrentende waarden	362.000	363.634
Overige beleggingen	7.775	4.212
Totaal	629.912	593.706
Beleggingsrendement		
Beleggingsopbrengsten incl. rentebaten	21.065	77.110
Totaal rendement portefeuille	3,7%	15,3%
Benchmarkrendement portefeuille	3,9%	15,4%
Kosten vermogensbeheer ³		
% gemiddeld belegd vermogen	0,38%	0,45%
Kosten vermogensbeheer	2.308	2.506

¹ Gewezen deelnemers worden hierbij buitenbeschouwing gelaten.

² Dit betreft de indexatie per 1 januari van het volgende boekjaar.

³ Dit betreft alle vermogensbeheerkosten die betrekking hebben op boekjaar 2021 inclusief transactiekosten en indirecte kosten in beleggingsfondsen en kosten voor PMCN en de kosten van het bestuur en het bestuursbureau die kunnen worden toegerekend aan het vermogensbeheer.

3. Algemene informatie

3.1. Karakteristieken van het Pensioenfonds

Inleiding

In dit hoofdstuk vindt u eerst een beschrijving van de doelstelling en een aantal algemene gegevens van PCN. Daarna wordt de bestuurlijke organisatie toegelicht.

Statutaire doelstelling

PCN is een bedrijfstakpensioenfonds als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet BES. Het pensioenfonds is statutair gevestigd te Bonaire. Het pensioenfonds heeft ten doel om de pensioenovereenkomst uit te voeren ten behoeve van de bedrijfstakken overheid, onderwijs, zorg en daarmee gelieerde lichamen in Caribisch Nederland.

Aangesloten werkgevers en pensioenregeling

De pensioenovereenkomst is gesloten door de overheidswerkgevers en de vakorganisaties aangesloten bij het Sectoroverleg Caribisch Nederland. In mei 2021 werd na onderhandelingen tussen sociale partners een aangepaste pensioenovereenkomst getekend die een ingangsdatum had van 1 januari 2021.

Krachtens de Pensioenwet ambtenaren BES zijn werkgevers aangesloten die werknemers bedoeld in de Pensioenwet ambtenaren BES in dienst hebben. Daarnaast zijn werkgevers aangesloten die zijn aangewezen als aangesloten lichaam in de zin van de Pensioenwet ambtenaren BES. De wet kent geen mogelijkheid tot het geven van vrijstelling van de aansluitverplichting.

De pensioenregeling is een middelloonregeling met een maximum pensioengevend salaris van USD 47.500 (bedrag 2021). De regeling kent een ouderdomspensioen, een nabestaandenpensioen op opbouwbasis en een invaliditeitspensioen. Een belangrijk element in de pensioenovereenkomst is dat het opbouwpercentage wordt aangepast indien de kostendeekkende premie voor enig jaar (op basis van de rekenrente ultimo voorgaand boekjaar) hoger is dan de maximale feitelijke premie van 22% van de salarissom. Het bestuur heeft het opbouwpercentage voor 2021 vastgesteld op 1,35%.

Overige activiteiten

PCN verzorgt de administratie voor de pensioenregeling voor de politieke gezagdragers van het Openbaar Lichaam Saba. De financiering van deze regeling gebeurt vanuit de begroting van het Openbaar Lichaam en het Openbaar Lichaam verzorgt zelf de pensioenuitkeringen. Het pensioenfonds houdt derhalve geen voorziening pensioenverplichtingen aan voor deze uitkeringen. De kosten voor de administratie worden gedragen door het Openbaar Lichaam.

3.2. Governancestructuur

PCN kent een bestuur, een Review Committee, een Raad van Toezicht en een Advies- en Verantwoordingsorgaan.

Bestuur

Samenstelling en (her)benoemingen

PCN heeft een bestuur bestaande uit vier leden. Twee bestuursleden worden voorgedragen door de vertegenwoordiging van overheidswerkgevers op de BES-eilanden bestaande uit de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN), het openbaar lichaam Bonaire (OLB), het openbaar lichaam Sint-Eustatius (OLE) en het openbaar lichaam Saba (OLS). Twee bestuursleden worden voorgedragen door de vakorganisaties van werknemers die zijn toegelaten tot het sectoroverleg Caribisch Nederland.

Het bestuur benoemt de leden. De leden worden benoemd voor een periode van vier jaar en kunnen éénmaal worden herbenoemd. Een tweede herbenoeming is alleen mogelijk in geval van bijzondere omstandigheden mits de Raad van Toezicht hiermee instemt.

In 2021 is de heer G.H. Bergsma met instemming van de voordragende partijen herbenoemd voor een derde termijn. Het bestuur heeft in 2021 stilgestaan bij de opvolging van de heer R.J. Hooker en de heer H.W.T. Linkels. Het bestuur houdt steeds aandacht voor het houden van een kwalitatief goede en passende bestuurlijke bezetting. Er is beeldvorming verricht rondom de mogelijkheden van een 'kweekvijver' voor toekomstige bestuurders.

Het bestuur is sinds 10 oktober 2020 als volgt samengesteld:

Naam	Geleding	Functie	Einde termijn	Betreft termijn
G.H. Bergsma	Werknemers	Vice-voorzitter	10-10-2022	2
R.J. Hooker	Werkgevers	Vice-secretaris	10-10-2023	2
H.W.T. Linkels	Werkgevers	Voorzitter	10-10-2024	3
G.J. Cijntje	Werknemers	Secretaris	10-10-2025	1

Rol, taken en bevoegdheden

Het bestuur bestuurt het fonds en is belast met de dagelijkse leiding van het fonds. Het bestuur neemt daarbij in acht dat het dagelijks beleid van het fonds bepaald wordt door ten minste twee personen (vier-ogen-principe).

Het bestuur richt zich bij het vervullen van haar taak naar de belangen van de bij het fonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, andere aanspraakgerechtigden en aangesloten werkgevers en zorgt er voor dat dezen zich door het bestuur op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen.

Review Committee

Samenstelling

Medio december 2019 heeft het bestuur een Review Committee ingesteld voor besluitvorming over lokale investeringsvoorstellen. De Review Committee bestaat uit de vier bestuursleden van PCN. De Review Committee kan worden uitgebreid met een extern lid. De Review Committee wordt bijgestaan door de bestuursondersteuning voor de verslaglegging en de onafhankelijke toets van de voorstellen aan het mandaat.

Rol, taken en bevoegdheden

De Review Committee besluit over lokale investeringsvoorstellen en adviezen die vanuit PMCN aan PCN worden voorgelegd. Voor de besluitvorming dienen vanaf 2022 minimaal twee bestuursleden, waaronder in ieder geval de voorzitter of de vice-voorzitter, en de adviseur vanuit het bestuursbureau aanwezig te zijn. Zonder besluit van de Review Committee kan een lokale investering niet plaatsvinden. Ook kan de Review Committee een negatief advies van PMCN niet negeren of naast zich neerleggen.

Raad van Toezicht

Samenstelling en benoeming

De Raad van Toezicht bestaat uit drie onafhankelijke leden. De voorzitter van de Raad van Toezicht wordt benoemd door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Eén lid wordt benoemd door de Raad van Toezicht op voordracht van de werkgeversvertegenwoordiging. Eén lid wordt benoemd door de Raad van Toezicht op voordracht van de vakorganisaties. De zittingstermijn voor leden die na 1 januari 2020 benoemd worden is drie jaar. Herbenoeming is twee keer mogelijk.

De Raad van Toezicht is als volgt samengesteld:

Naam	Geleding	Functie	Einde termijn	Betreft termijn
A.F.P. Bakker	Minister	Voorzitter	23-10-2022	1
C.J. Maas	Werkgevers	Vice-voorzitter	10-10-2022	2
H.F. Domacassé	Werknemers	Lid	10-10-2024	2

Rol, taken en bevoegdheden

Het interne toezicht bij het pensioenfonds wordt uitgeoefend door een Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht heeft tot taak toezicht te houden op de algemene gang van zaken binnen het fonds en het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging.

Het bestuur legt aan de Raad van Toezicht ter goedkeuring voor elk voorgenomen besluit tot vaststelling van:

- De begroting en verantwoording;
- De pensioenpremie;
- De indexatie;
- Het herstelplan;
- Het beleggingsbeleid;
- Een tweede herbenoeming van een bestuurslid in geval van bijzondere omstandigheden;
- Benoeming en ontslag van de accountant;

- h. Vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening;
- i. Vaststelling van de profielschets voor bestuursleden;
- j. Vaststelling van het beleid inzake beloningen, met uitzondering van de beloningen van de Raad van Toezicht;
- k. Gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het fonds of de overname van verplichtingen door het fonds;
- l. Liquidatie, fusie of splitsing van het fonds;
- m. Omzetting van het fonds in een andere rechtsvorm, als bedoeld in artikel 2:300 van het Burgerlijk Wetboek BES.

Voorgenomen besluiten ten aanzien van de genoemde onderwerpen alsmede de begroting en de jaarrekening van het fonds worden definitief nadat de Raad van Toezicht daarmee heeft ingestemd.

Advies- en Verantwoordingsorgaan

Samenstelling

De samenstelling van het Advies- en Verantwoordingsorgaan is als volgt:

Naam	Geleding	Functie	Einde termijn	Betreft termijn
E. Nicolaas	Bonaire	Voorzitter	1-11-2022	1
R. Granger	Saba	Lid	1-11-2022	1
J. Hooker- Soliana	Sint Eustatius	Lid	1-11-2023	1

Rol, taken en bevoegdheden

Naast de Raad van Toezicht kent PCN het Advies- en Verantwoordingsorgaan. Het Advies- en Verantwoordingsorgaan bestaat uit vertegenwoordigers van de actieve deelnemers, de pensioengerechtigden en de werkgevers. Benoeming geschiedt door het bestuur op voordracht door de aangesloten lichamen van het betreffende eiland, de vakorganisaties van werknemers en de bond van de gepensioneerden gezamenlijk. Het bestuur kan bij het verzoek een kandidaat voorstellen. Alleen personen die woonachtig zijn op het betreffende eiland en die deelnemer, gewezen deelnemer of pensioengerechtigde zijn, kunnen worden voorgedragen. De benoeming als lid van het Advies- en Verantwoordingsorgaan is voor een periode van drie jaar. De leden kunnen tweemaal worden herbenoemd. Voor leden benoemd vóór 1 januari 2018 kan een andere zittingstermijn gelden die is opgenomen in een rooster van aftreden.

Het Advies- en Verantwoordingsorgaan heeft het recht advies uit te brengen over:

- a. Het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- b. Het wijzigen van het beleid ten aanzien van het advies- en verantwoordingsorgaan;
- c. Het vaststellen en wijzigen van de vorm, inrichting en samenstelling van de Raad van Toezicht;
- d. Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- e. Het vaststellen of wijzigen van de statuten en de pensioenreglementen van het fonds;
- f. Het nemen van maatregelen van algemene strekking, waaronder te verstaan besluiten die alle of groepen van deelnemers aangaan, zoals in ieder geval, het strategisch beleggingsplan en, de vaststelling van de franchises en de premies;
- g. Het vaststellen en wijzigen van het toeslagbeleid;
- h. Het wijzigen van de hoogte van de pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen in gevallen waarin de financiële toestand van het fonds daartoe aanleiding geeft;
- i. De gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het fonds;

- j. Het overnemen van of door een ander fonds en/of het samengaan van het fonds met een ander fonds;
- k. Het liquidatie, fusie of splitsing van het fonds;
- l. Het vaststellen, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsreglement;
- m. Het terugstorten van premie of geven van korting;
- n. Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.

Het Advies- en Verantwoordingsorgaan heeft verder de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de Raad van Toezicht, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt samen met de reactie van het bestuur daarop bekend gemaakt en opgenomen in het jaarverslag van het fonds.

Extern Toezicht

Externe accountant

Het bestuur heeft Ernst & Young Dutch Caribbean te Curaçao aangesteld als externe accountant. De externe accountant controleert de administratie van het fonds en brengt jaarlijks een rapport uit over de financiële toestand van het fonds en de controle van het door het bestuur uit te brengen jaarverslag. Hiertoe legt hij een verklaring af.

Certificerend actuaris

Het bestuur heeft Phenox Consultants aangesteld als bevoegd actuaris die het actuariael verslag waarmerkt.

Compliance

De compliance werkzaamheden zijn uitbesteed aan MPHC Accountants & Adviseurs te Curaçao. Het betreft hier met name het toetsen van de naleving van de gedragscode.

3.3. Uitbesteding

Het bestuur heeft onder behoud van zijn verantwoordelijkheden een aantal werkzaamheden uitbesteed. Uitbesteding vindt plaats conform het bij of krachtens artikel 26b van de PW BES bepaalde. Uitbesteding brengt risico's met zich mee. Voor het fonds houdt het uitbestedingsrisico met name in dat partijen waaraan is uitbesteed niet handelen in overeenstemming met het aan hen verstrekte mandaat. Het fonds zorgt voor een systematische analyse van de risico's die samenhangen met de uitbesteding van werkzaamheden en legt deze vast. Het fonds maakt de analyse op het niveau van de eigen organisatie in zijn geheel en op het niveau van de onderscheiden bedrijfsonderdelen. Tevens voert het fonds een adequaat beleid en beschikt het over procedures en maatregelen met betrekking tot de uitbesteding van werkzaamheden, als onderdeel van een beheerste en integere bedrijfsvoering. Het pensioenfonds werkte in 2021 samen met de volgende uitbestedingspartijen.

Bestuursondersteuning

Montae & Partners B.V., Rijswijk, Nederland

Fiduciair beheerder internationale portefeuille

BlackRock Investment Management (UK) Limited

Fiduciair manager lokale beleggingen

The Curacao Financial Group N.V., Willemstad, Curacao

Vermogensbeheerders

- BlackRock Global Index Funds ('BlackRock');
- BlackRock Asset Management Ireland Limited ('BlackRock');
- Robeco;
- Legal & General Investment Management Limited;
- Nordea Investment Funds S.A.;
- Schroder Investment Management (Luxembourg) S.A.

Custodian

Caceis Investor Services N.V., Amsterdam, Nederland

Adviserend actuaris

Mevrouw M.L. Lelieveld AAG, Montae & Partners B.V., Rijswijk, Nederland

Certificerend actuaris

De heer G. Hellement AAG, Phenox Consultants, Curaçao

Externe accountant

De heer C. Smorenburg, Ernst & Young Dutch Caribbean, Curaçao

Compliance officer

De heer J. Advokaat, MPHC Accountants & Adviseurs N.V., Curaçao

4. Verslag over het boekjaar

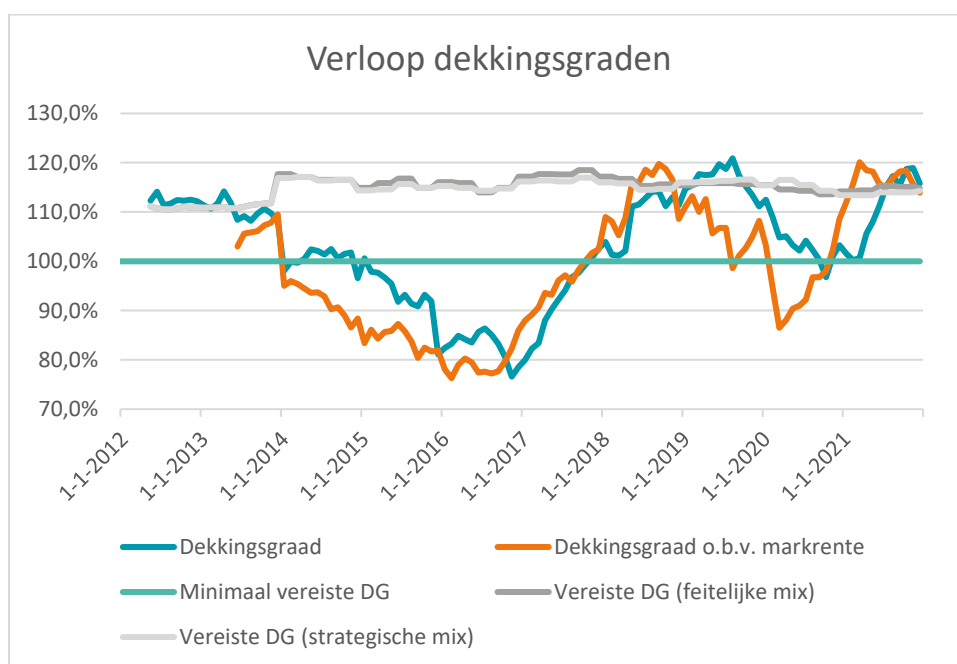
4.1. Ontwikkelingen in 2021

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen waarmee het pensioenfonds te maken heeft gekregen in 2021. Als gevolg van deze ontwikkelingen zijn door het bestuur keuzes gemaakt. In dit hoofdstuk wordt hieraan aandacht besteed.

Dekkingsgraad

In 2021 is de rekenrente van PCN gestegen. De rekenrente is gelijk aan het 12 maands voortschrijdende gemiddelde van de USD-swapcurve en wordt maandelijks vastgesteld. De rekenrente is in 2021 gestegen van 1,08% naar 1,72%. Dit heeft, mede dankzij de toename van het vermogen tot 642.190 (2020: 611.624), geleid tot een stijging van de dekkinggraad van 103,3% ultimo 2020 tot 115,7% ultimo 2021.

PCN berekent de dekkinggraad maandelijks ook op basis van de USD-swapcurve. De dekkinggraad op basis hiervan was ultimo 2021 113,9% (2020: 108,6%)

Herstelplan

Langetermijnherstelplan

Ultimo 2019 was de dekkinggraad van PCN lager dan de vereiste dekkinggraad en was sprake van een reservetekort. PCN heeft per 31-12-2019 een langetermijn herstelplan opgesteld en begin 2020 ingediend bij DNB. PCN dient het langetermijn herstelplan jaarlijks te evalueren. Uit de evaluatie per 31-12-2021 blijkt dat PCN bij de huidige pensioenregeling en op basis van het huidige beleid binnen de herstelperiode uit het reservetekort komt, mits niet de volledig geambieerde pensioenindexatie wordt toegekend.

Kortetermijnherstelplan

De dekkingsgraad bedroeg 31 oktober 2020 minder dan 100%. Dat betekent dat PCN zich op dat moment niet alleen in een situatie van een reservetekort maar ook van een dekkingstekort bevond. PCN heeft derhalve naast het langetermijnherstelplan ook een kortetermijnherstelplan opgesteld en ingediend bij DNB. Op 7 oktober 2021 heeft DNB bevestigd dat de dekkingsgraad drie kwartalen hoger was dan 100% en dat DNB het kortetermijnherstelplan daarmee als beëindigd beschouwt.

Governance

Bestuur

De samenstelling van het bestuur is niet gewijzigd.

Raad van Toezicht

De samenstelling van de Raad van Toezicht is niet gewijzigd.

Advies- en Verantwoordingsorgaan

De samenstelling van het Advies- en Verantwoordingsorgaan is niet gewijzigd.

Opvolging bevindingen intern toezicht, accountant en actuaris

PCN heeft opvolging gegeven aan de opmerkingen en aanbevelingen van de certificerend actuaris in het actuariael verslag over 2020. De actuaris en de accountant zijn hierover geïnformeerd. Hieronder volgende de onderwerpen waar de opmerkingen en aanbevelingen betrekking op hadden en in het kort de opvolging van PCN hierop.

De accountant heeft de volgende observaties en aanbevelingen gedaan:

Een verdere verbetering in de kwaliteit van de interne beheersing is geconstateerd ten opzichte van 2019, hetgeen voornamelijk is toe te rekenen aan dat PCN het pensioenbeheer verder heeft verfijnd.

Door DNB zijn zorgen geuit over de beheersing van het proces rondom de waardering en uitgifte van lokale beleggingen. Het bestuur heeft naar aanleiding hiervan in 2020 en eerder ook in 2019 passende actie ondernomen door de Governance structuur van PMCN aan te passen, evenals het proces rondom de lokale beleggingen verder aan te scherpen. De accountant heeft als gevolg van deze wijzigingen opnieuw een aanzienlijke verbetering geconstateerd in het proces van de lokale beleggingen ten opzichte van voorgaand jaar. In dit kader heeft de accountant geen bijzonderheden geconstateerd en acht de opzet van het proces toereikend om de risico's inzake lokale beleggingen te mitigeren.

De accountant adviseerde om in 2021 een cybersecurityrisicoanalyse uit te voeren en waar nodig op de geïdentificeerde risicogebieden passende maatregelen te nemen teneinde deze risico's op adequate wijze te kunnen mitigeren.

De actuaris heeft de volgende aanbevelingen gedaan:

De actuaris heeft in het verslag over 2020 opgemerkt dat alle aanbevelingen van voorgaande jaren zijn opgepakt en dat zij verder geen aanbevelingen hebben.

Premie

Het fonds stelt jaarlijks een kostendeekkende premie vast. Als de kostendeekkende premie hoger is dan de feitelijke premie wordt het opbouwpercentage zodanig vastgesteld dat de kostendeekkende premie afgerond uitkomt op de maximum premie van 22% van de salarissom.

Op basis van de rekenrente ultimo december 2020 is de kostendeekkende premie voor 2020 hoger dan de maximum premie zoals vastgelegd in de pensioenovereenkomst tussen sociale partners. Derhalve heeft PCN conform de pensioenovereenkomst het opbouwpercentage voor 2021 aangepast. Het opbouwpercentage voor 2021 is 1,35%. De premie als percentage van de pensioengrondslag bedraagt in 2021 35,6% (2020:35,5%)⁴.

Houdbaarheid van de pensioenregeling

Het pensioenfonds voert de pensioenregeling uit die is overeengekomen door de werkgevers en de vakorganisaties toegelaten tot het Sectoroverleg Caribisch Nederland (hierna: SOCN).

Op 20 mei 2021 werd in het SOCN een nieuwe pensioenovereenkomst gesloten met de volgende kenmerken:

- Een maximum pensioengevend salaris van USD 47.500 (2021).
- Het jaarlijks opbouwpercentage wordt met 0,04% verlaagd van 1,75% naar 1,71%
- Een pensioenleeftijd van 66 vanaf 2030.
- Een maximum premie van 22% van de salarissom.

Voor 2021 is het opbouwpercentage eenmalig bepaald op 1,35% in plaats van 1,71%.

Tot 2023 wordt de maximumpremie betaald. Dat deel van de premie dat niet nodig is voor pensioenopbouw, wordt opgenomen in een bestemmingsreserve. De bestemmingsreserve wordt aangewend voor pensioenopbouw als de maximum premie niet toereikend is.

Voor 2021 heeft het SOCN op basis van een ALM-studie besloten de pensioenpremie vast te stellen op 35,6% van de gemaximeerde pensioengrondslagen met als afweging de houdbaarheid op lange termijn van de pensioenregeling. Op basis daarvan bedroeg het opbouwpercentage in 2021 eenmalig 1,35% in plaats van 1,71%.

Indexatie en korting

PCN kent een voorwaardelijke toeslagregeling. Uitgangspunt hierbij is dat de pensioenaanspraken en pensioenrechten in principe jaarlijks per 1 januari worden aangepast aan de prijsontwikkeling. Hierbij geldt de prijsontwikkeling ultimo september volgens de publicatie van het CBS.

Per 1 januari 2022 is aan de deelnemers van het fonds een toeslag toegekend van 4% (1 januari 2021: 0%). De toeslagkoopsom is per 31 december 2021 opgenomen in de voorzieningen.

In 2021 is geen sprake geweest van kortingen op de pensioenuitkeringen en pensioenaanspraken.

⁴ De premie als percentage van de pensioengrondslag kan door de wijziging van de franchise wijzigen terwijl de premie als percentage van het salaris gelijk blijft.

Ontwikkelingen in het vermogensbeheer

De belangrijkste ontwikkelingen die in 2021 in het vermogensbeheer plaats hebben gevonden zijn de volgende:

- Er heeft een herijking plaatsgevonden van de investment beliefs, dit wordt nader toegelicht in paragraaf 6.3;
- Er is een tweetal nieuwe lokale investeringen gedaan op de eilanden: de aankoop van The Hill Compound op St. Eustatius en een cosortium lening aan Chogogo Dive & Beach Resort op Bonaire.;
- Het bestuur is een onderzoek gestart naar de toegevoegde waarde van inflatie gerelateerde obligaties;
- Er is een integrale rapportage opgesteld, waarin is opgenomen op welke wijze het fonds invulling geeft aan het verantwoorde beleggingsbeleid en in welke mate wordt voldaan aan de gestelde doelstellingen;
- Er is zowel een asset liability management studie als een portefeuilleconstructiestudie uitgevoerd die uitgebreid in het bestuur is besproken en op basis waarvan besluiten tot aanpassing in de beleggingsmix zijn genomen. De belangrijkste besluiten die zijn genomen en geïmplementeerd in 2022 in de beleggingsportefeuille zijn:
 - o 10% inflation linked bonds aan de portefeuille toe te voegen ten laste van US STRIPS;
 - o De allocatie naar de returnportefeuille op te hogen met een stapsgewijze opbouw van 10% inflation linked bonds;
 - o De renteafdekking te verlagen naar 45%, passende bij de dynamische rentestafel en de rentestand op dat moment;
 - o Een beleggingscase voor vastgoedaandelen op te stellen;
 - o De verhouding zakelijke waarden / vastrentende waarden binnen de lokale portefeuille wordt gewijzigd van 30%/70% naar 40%/60%.

Er zijn diverse gesprekken gevoerd met de custodian Caceis Investor Services. De migratie van systemen als gevolg van de overname van KAS BANK door Caceis Investor Services is niet vlekkeloos verlopen. De risico's uit hoofde van deze migratie zijn in voldoende mate beheerst.

Risicomanagement

In 2021 heeft het bestuur nadrukkelijk aandacht besteed aan het strategisch en integraal risicomanagement. Door het bestuur is vanuit risicomanagement perspectief prioriteit gegeven aan een aantal belangrijke ontwikkelingen:

- De doorlopende impact en ontwikkeling van de coronapandemie;
- Een update en aanscherping van het integrale risicomanagement raamwerk van het pensioenfonds;
- De wijzigingen in de pensioenregeling en de impact hiervan op het beleid (premie-, indexatie- en beleggingsbeleid). In dit kader is een nieuwe Asset Liability Management studie uitgevoerd;
- Een aantal nieuwe lokale investeringen;
- Het uitvoeren en vaststellen van een strategische risicoanalyse. De onderliggende risicoanalyses worden in 2022 geupdate en opnieuw vastgesteld.

4.2. Vergaderingen

Bestuur

Het bestuur van PCN vergaderde in 2021 vijf keer. Deze vergaderingen vonden vanwege de Coronacrisis voornamelijk plaats via videoverbinding. In de vergaderingen is onder meer gesproken over de pensioenregeling, het herstelplan, de governance, risicomanagement, vermogensbeheer en mogelijke lokale investeringen. Daarnaast heeft het bestuur frequent via videoverbinding vergaderd over zowel de internationale als lokale investeringen over de gevolgen van de coronacrisis en over nieuwe lokale investeringen.

Review Committee

De Review Committee is in december 2019 opgericht en heeft in 2021 vier keer vergaderd over potentiële nieuwe investeringen.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft vijf keer vergaderd waarvan twee keer gezamenlijk met het bestuur. Het bestuur heeft in 2021 op de volgende onderwerpen formeel instemming gevraagd en verkregen van de Raad van Toezicht:

- De begroting voor 2022;
- Het langetermijnherstelplan;
- De beperking van het opbouwpercentage tot 1,35%;
- Wijzigingen in het beleggingsbeleid;
- Het toekennen van indexatie per 1 januari 2022;
- De premie voor 2022;
- De herbenoeming van de heer G. Bergsma als bestuurslid.

Advies- en Verantwoordingsorgaan

Het Advies- en Verantwoordingsorgaan heeft vier keer vergaderd waarvan een keer gezamenlijk met het bestuur. Het bestuur heeft in 2021 conform de statuten op de volgende onderwerpen een adviesaanvraag ingediend bij het Advies- en Verantwoordingsorgaan:

- Vaststelling Pensioenreglement door bestuur;
- Vaststelling Uitvoeringsreglement door bestuur;
- Vaststelling van het opbouwpercentage en de premie voor 2021 door het bestuur;
- De vaststelling van de Pensioenovereenkomst en de communicatie daarover door het bestuur;
- Vaststelling van de premie voor 2022 door het bestuur;
- Het bestuursbesluit tot het toekennen van indexatie per 1 januari 2022;
- Vaststelling van de begroting 2022 door het bestuur.

Het Advies- en Verantwoordingsorgaan heeft een positief advies op bovengenoemde onderwerpen gegeven.

Toeziachter

In 2021 is er via e-mail contact geweest met De Nederlandse Bank (hierna: DNB). In juli 2021 heeft het pensioenfonds aan DNB gevraagd te bevestigen dat het kortetermijnherstelplan na einde derde kwartaal 2021 eindigde. Deze bevestiging heeft het DNB op 7 oktober 2021 aan het pensioenfonds gegeven.

4.3. Goed Pensioenfondsbestuur

Geschiktheid en geschiktheidsontwikkeling

Bij PCN wordt het beleid bepaald door het bestuur. De leden van de Raad van Toezicht zijn mede-beleidsbepalers in de zin van de Pensioenwet BES.

In de kring van personen die het beleid van het fonds bepalen of mede bepalen is ten minste een zodanig niveau van kennis en ervaring aanwezig dat het fonds adequaat wordt bestuurd. Het beleid van het fonds wordt bepaald of mede bepaald door personen die deskundig zijn in verband met de uitoefening van het bedrijf van het fonds.

Ten minste twee personen in de kring van (mede)beleidsbepalers hebben meerjarige ervaring in het besturen van een organisatie.

Het fonds hanteert met inachtneming van artikel 5a PW BES een geschiktheidsbeleid en een geschiktheidsplan. Deze documenten zijn in 2021 geactualiseerd. Het geschiktheidsbeleid beschrijft de wettelijk vereiste en de geambieerde deskundigheid, competenties en professioneel gedrag, het beleid ter bevordering en de toetsing van de deskundigheid en hoe het bestuur zijn collectieve functioneren en dat van zijn individuele leden periodiek evalueert. Het geambieerde collectieve geschiktheidsniveau ligt hoger dan de Pensioenwet BES voorschrijft. Het geschiktheidsplan signaleert in ieder geval na elke wisseling in bestuur en/of Raad van Toezicht of het geambieerde geschiktheidsniveau wordt behaald en hoe eventuele lacunes zullen worden aangepakt. Een jaarlijks opleidingsplan maakt deel uit van het geschiktheidsplan.

Het bestuur maakt gebruik van permanente educatie door informatievoorziening via onder andere vakbladen en themabijeenkomsten. De bestuursleden volgen opleidingsdagen en wonen seminars en themabijeenkomsten bij van CaPAs en van andere partijen. Enkele geplande individuele opleidingen zijn vanwege de pandemie uitgesteld naar 2022.

Het bestuur evalueert jaarlijks het functioneren op collectief niveau. Hierbij wordt onder meer vastgesteld of uitvoering is gegeven aan de collectieve en individuele doelstellingen op basis van het deskundigheids- en opleidingsplan. De evaluatie richt zich in ieder geval op deskundigheid, bestuurlijke competenties, taakvervulling, houding en professioneel gedrag. In 2021 heeft de zelfevaluatie plaatsgevonden tijdens de bestuursvergadering van 16 juni 2021. Deze sessie was voorbereid door middel van een vragenlijst die voorafgaand door het bestuur werd ingevuld en waarvan de uitkomsten bestuurlijk collectief zijn besproken. Het bestuur concludeerde dat de onderlinge samenwerking en de interactie tussen de uitvoeringsorganisatie en bestuursondersteuning goed verloopt. Punten ter verdere verbetering zijn vastgelegd, waaronder het steeds oog houden voor de reactiesnelheid en de klantgerichtheid en het onderhouden van de contacten met de achterban.

Compliance

Onder compliance wordt het geheel van maatregelen verstaan dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, alsmede op interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en de integriteit van het pensioenfonds worden aangetast. Het pensioenfonds hecht belang aan een deugdelijk pensioenfondsbestuur en een goede naleving van interne en externe regels. Het pensioenfonds ziet compliance als een onmisbare schakel in de missie om de belangen van deelnemers optimaal te behartigen. De compliance officer houdt onder meer toezicht op de naleving van de gedragscode.

Gedragscode

Het pensioenfonds heeft een gedragscode ingesteld voor het bestuur, de leden van de Raad van Toezicht, het Advies- en Verantwoordingsorgaan en andere aan het fonds verbonden personen. De gedragscode stelt regels ter voorkoming van conflicten tussen het belang van het pensioenfonds en de privébelangen van betrokkenen alsmede ter voorkoming van het gebruik van vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds voor privédoeleinden. De personen op wie de gedragscode van het fonds van toepassing is, ondertekenen bij infunctietreding de gedragscode. Ook ondertekenen zij jaarlijks een verklaring van naleving van de gedragscode. Ook de medewerkers van PCN ondertekenen een gedragscode.

Daarnaast heeft het fonds een incidentenregeling. Hierin is vastgelegd hoe gebeurtenissen die een ernstig gevaar (kunnen) vormen voor de beheerste en integere bedrijfsuitoefening van het fonds moeten worden gemeld en hoe de meldingen worden behandeld. Ook bevat de incidentenregeling bepalingen ter bescherming van zogenoemde klokkenluiders.

Integriteitsbeleid

Het pensioenfonds kent een schriftelijk vastgelegd integriteitsbeleid. Het integriteitsbeleid is ingebed in het integrale risicomanagement van het fonds.

Het bestuur voert jaarlijks een integrale risicoanalyse uit met betrekking tot mogelijke integriteitsissues. Het betreft daarbij niet alleen zaken als het risico op belangenverstrengeling, maar ook het voorkomen van fraude en corruptie en de risico's van cybercrime. De uitkomsten van de risicoanalyse zijn verwerkt in het integriteitsbeleid.

Vergoedingsbeleid

Het pensioenfonds onderschrijft de principes voor beheerst beloningsbeleid. Het doel van deze principes is perverse prikkels tegen gaan. De beloning van het bestuur is vastgesteld door de Raad van Toezicht. In 2018 is een nieuw vergoedingsbeleid vastgesteld per 1 januari 2018. De bestuursleden ontvangen een vaste vergoeding per maand gebaseerd op een normtijdsbesteding. De vergoeding is gebaseerd op een benchmark voor bestuurders van kleine pensioenfondsen in Nederland.

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen een vaste maandelijkse vergoeding op een normtijdsbesteding zoals vastgesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De vergoedingen van zowel het bestuur als van de Raad van Toezicht worden jaarlijks aangepast met de eventuele indexatie van, dan wel de eventuele korting op de pensioenaanspraken – en uitkeringen van het pensioenfonds.

De vergoedingsregeling voor de leden van het Advies- en Verantwoordingsorgaan is vastgesteld door het bestuur. Ook zij ontvangen een vaste vergoeding per maand.

Daarnaast ontvangen de leden van de fondsorganen een vergoeding voor reis- en verblijfkosten.

4.4. Wijziging reglementen, statuten en actuariële en bedrijfstechnische nota

Statuten

De statuten zijn voor het laatst gewijzigd in 2019.

Pensioenreglement

Het pensioenreglement is per 1 januari 2021 aangepast naar aanleiding van de per 1 januari 2021 gewijzigde pensioenregeling. De aanpassingen zijn beschreven onder paragraaf 4.1 van het bestuursverslag.

Uitvoeringsreglement

Het uitvoeringsreglement legt de verhouding vast tussen het pensioenfonds en de aangesloten werkgevers. Het reglement is voor het laatst in 2021 gewijzigd naar aanleiding van de per 1 januari gewijzigde pensioenregeling.

Actuariële en bedrijfstechnische nota

In de actuariële en bedrijfstechnische nota wordt het beleid van het fonds vastgelegd. Sinds 2015 maakt ook een crisisplan deel uit van de actuariële en bedrijfstechnische nota. In dit plan is beschreven welke maatregelen beschikbaar zijn in het geval van een financiële crisis, wat de impact is van deze maatregelen, de bijbehorende besluitvormingstrajecten en de communicatieprocessen. De nota inclusief crisisplan wordt elk jaar aangepast waarbij de beleidswijzigingen worden verwerkt.

4.5. Uitbesteding en advisering

Vermogensbeheer en Fiduciair Beheer

Het bestuur heeft het vermogensbeheer en fiduciair beheer uitbesteed. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het beleggingsbeleid. De uitbesteding vindt plaats op basis van een overeengekomen mandaat, ook wel beleggingsrichtlijnen genoemd, en een Service Level Agreement. De beleggingsrichtlijnen worden jaarlijks vastgesteld en bestaan onder meer uit de normportefeuille, de bandbreedtes, rebalancingbeleid, eventueel afdekking van risico's (valuta, rente, inflatie, aandelen), de beleggingsrestricties en benchmarks voor beleggings(sub)categorieën en regio's. In de analyse voor de totstandkoming van het beleggingsbeleid wordt de lokale portefeuille meegenomen.

Internationale beleggingen

Het bestuur heeft het vermogensbeheer en fiduciair beheer van de internationale portefeuille uitbesteed aan BlackRock. Het fiduciair beheer omvat hoofdzakelijk:

- a. Advisering over het bepalen van het strategisch beleid en beleggingsdoelstellingen;
- b. Advisering over het operationeel beheer van de afzonderlijke beleggingscategorieën, waaronder mandaatbepaling, ontslag en aanstelling van operationeel beheerders, inclusief fee-onderhandelingen;
- c. Monitoring en bijsturen van de totale portefeuille conform de beleggingsrichtlijnen;
- d. Operationeel beheer van de matchingportefeuille;
- e. Operationeel balansbeheer bestaande uit het uitvoeren van het cashmanagement;
- f. Invulling geven aan maatschappelijk verantwoord beleggen;
- g. Monitoring van en rapportage over de totale portefeuille en afzonderlijke deelportefeuilles, inclusief dekkingsgraad ontwikkeling en performance- en risicometing;
- h. Bijdragen aan de invulling van het jaarwerk;
- i. Riskmanagement.

Lokale beleggingen

Het bestuur heeft het fiduciair beheer van de lokale beleggingen uitbesteed aan The Curaçao Financial Group. Het beheer van de lokale portefeuille omvat hoofdzakelijk:

- a. Beoordeling business cases lokale investeringen a.d.h.v. de vastgestelde kaderstelling en een grondige kredietanalyse;
- b. Advisering over mogelijke lokale investeringen;
- c. Onderhandeling over voorwaarden van lokale investeringen;
- d. Implementatie van de lokale investeringen;
- e. Operationeel beheer, administratie en performanceberekening van de lokale beleggingsportefeuille;
- f. Monitoring van en rapportage over de lokale beleggingsportefeuille (waarde beleggingen, rendement ontwikkeling, aflossingen & herbeleggingen, debiteurenbeheer, performance indicatoren, risico's);
- g. Invulling geven aan maatschappelijk verantwoord beleggen;
- h. Bijdragen aan de invulling van het jaarwerk;
- i. Riskmanagement.

Bestuursondersteuning

Het fonds heeft de bestuursondersteuning uitbesteed aan Montae & Partners B.V. (Hierna: Montae). Hiertoe is een overeenkomst gesloten tussen het fonds en Montae. Mede voor de uitvoering van deze taken heeft het fonds de beschikking over BoardPacks, een webgebaseerd bestuurdersportal om vergaderingen te organiseren, taken uit te zetten en te monitoren, waarin ook de genomen besluiten (inclusief onderbouwing en wijze van totstandkoming) en fondsstukken worden gearchiveerd. Het bestuur heeft hiervoor een contract afgesloten met eShare Limited in Engeland. Het bestuur heeft ter vervanging van BoardPacks een overeenkomst met Easy2Meet B.V., handelend onder de naam Indeqa in Nederland. De webgebaseerde vergadertooling Indeqa wordt sinds 2022 gebruikt.

Custodian

Caceis Investor Services is de custodian van het pensioenfonds. Caceis Investor Services verzorgt in dit kader de reguliere bewaarneming van effecten/beleggingsfondsen, als ook de uitvoering van effectentransacties. Daarnaast verzorgt Caceis Investor Services de periodieke rapportages aan de toezichthouder en voert de financiële administratie van de beleggingen t.b.v. de jaarrekening.

Externe accountant

Het bestuur heeft een extern accountantsbureau aangesteld (Ernst & Young Dutch Caribbean). De accountant controleert jaarlijks het jaarverslag/jaarrekening en de staten voor DNB en doet verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een controleverklaring en een verslag aan het bestuur. Jaarlijks voert de externe accountant een controle uit op de jaarrekening en de daaraan ten grondslag liggende administratieve processen (in relatie tot de materialiteit voor de jaarrekening). De opdracht aan de accountant wordt jaarlijks vastgelegd in een schriftelijke opdrachtbevestiging.

Certificerend actuaris

Het bestuur heeft een externe certificerend actuaris aangesteld verbonden aan Phenox Consultants. De certificerend actuaris beoordeelt de financiële positie van het pensioenfonds volgens de eisen van DNB. De certificerend actuaris rapporteert eenmaal per jaar aan het pensioenfondsbestuur door middel van een actuariel rapport en een actuariële verklaring. De werkzaamheden die worden uitgevoerd door de certificerend actuaris zijn vastgelegd in een schriftelijke opdrachtbevestiging.

Adviserend actuaris

Het bestuur maakt gebruik van een adviserend actuaris verbonden aan Montae & Partners B.V.. De afspraken maken onderdeel uit van de overeenkomst voor bestuursondersteuning.

Compliance

De compliance werkzaamheden zijn uitbesteed aan MPHC Accountants & Adviseurs te Curaçao. Het betreft hier met name het toetsen van de naleving van de gedragscode. De te verrichten werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst.

Monitoring en evaluatie uitbesteding

Het bestuur werkt met een contractenregister dat dient als overzicht van de aangegane externe verplichtingen en als basis voor een gedegen evaluatie van de externe partijen.

4.6. Kosten van de Pensioenregeling**Kosten van de pensioenregeling**

De door het pensioenfonds gemaakte kosten exclusief vermogensbeheerkosten in 2021 zijn als volgt:

	2021	2020
Kosten pensioenregeling	2.767	2.493

Het bestuur volgt de ontwikkeling van de uitvoeringskosten actief. De kosten van uitvoering van de pensioenregeling zijn in 2021 met 274 toegenomen in vergelijking met 2020. Het voornaamste verschil in de uitvoeringskosten wordt verklaard door een toename van de administratiekosten.

Hiervoor zijn verschillende oorzaken aan te geven:

- De ICT kosten stegen in 2021 met name vanwege de eenmalige systeemwijzigingen als gevolg van de aanpassing van de pensioenregeling. Daarnaast is geïnvesteerd in ondersteuning en beveiliging en is de website geactualiseerd.
- De personeelskosten namen toe, onder andere als gevolg van toename in de brutolonen, opleidingsinspanningen en vergoeding voor loonderving als gevolg van ziekte.
- Een toename van de 'overige kosten' die onder administratiekosten zijn opgenomen is te zien in koersverschillen. Het betreft koersverschillen tussen het moment van opboeken van facturen in Euro's en de daadwerkelijke betaling.
- De bestuurlijke kosten namen toe door opleidingskosten en reis- en verblijfskosten: door de pandemie zijn hiervoor in 2020 vrijwel geen kosten gemaakt. In 2021 heeft het bestuur iets meer kunnen reizen en opleidingen kunnen volgen. Daarnaast is een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten. De kosten van de vergadertooling zijn voor 2020 en 2021 volledig in 2021 geboekt..
- De kosten van afschrijvingen namen toe als gevolg van investeringen die in 2020 zijn gedaan en in 2021 pas voor een volledig boekjaar zijn afgeschreven.
- Tot slot namen de adviseurskosten per saldo af, met name omdat over 2021, in tegenstelling tot over 2020, geen afkoop meer van diensten van voormalig dienstverlener AGH plaats hoefde te vinden.

Kosten vermogensbeheer

In dit jaarverslag zijn de kosten zoveel mogelijk weergegeven conform de aanbevelingen zoals de Autoriteit Financiële Markten en de Pensioenfederatie deze heeft opgesteld. De gemaakte kosten, zoals hieronder gepresenteerd, worden ook aan de DNB gerapporteerd.

De kosten van het fiduciair management en vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar de volgende kostencomponenten:

- Kosten fiduciair beheer;
- Vermogensbeheerkosten (directe en indirecte beheerkosten);
- Transactiekosten;
- Kosten custodian (bewaarloon, bankkosten, administratiekosten);
- Overige kosten, zoals advieskosten;
- Kosten van het bestuur en het bestuursbureau die kunnen worden toegerekend aan het vermogensbeheer.

In dit kostenoverzicht is zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van werkelijke kosten. Waar deze kosten niet beschikbaar zijn, wordt gebruik gemaakt van een schatting. Bij gebruik van schattingen is een onderbouwing toegevoegd.

Kosten vermogensbeheer	Beheerkosten		Transactie-kosten	Totaal
	Direct	Indirect		
Kosten per beleggingscategorie				
Aandelen	61	321		382
Vastrentende waarden	213	133		346
Subtotaal (exclusief kosten overlay)	274	454	284	1.012
Kosten overlay	-	-	-	-
Subtotaal (inclusief kosten overlay)	274	454	284	1.012
				-
Overige vermogensbeheerkosten	34			34
Kosten fiduciair beheer	645			645
Bewaarloon	160			160
Overige kosten PMCN	51			51
Bestuurskosten en bestuursbureau	399			399
Subtotaal	1.297	-	-	1.297
Totaal kosten vermogensbeheer	1.571⁵	454	284	2.308

⁵ De directe beheerkosten sluiten niet aan bij de in de financiële administratie geboekte directe beheerkosten. Het verschil wordt veroorzaakt doordat bij de opstelling van deze tabel alle kosten zijn meegenomen die betrekking hebben op het boekjaar en in de financiële administratie de kosten die betaald zijn in het boekjaar. In het beleggingsresultaat in de staat van baten en lasten wordt uitgegaan van de directe beheerkosten zoals opgenomen in de financiële administratie.

De kosten van bewaarloon zijn de kosten van het in bewaar geven van effecten bij de custodian en de kosten voor het aanhouden van bankrekeningen. De overige dienstverlening bij Caceis Investor Services (exclusief bewaarloon) bestaan uit de kosten voor de beleggingsadministratie, financiële administratie, de accountantskosten voor de controle van de beleggingsrapportages en het opstellen van de toezichthoudersrapportage. Alle kosten van de custodian worden verantwoord onder de post 'bewaarloon'. Overige kosten zijn de kosten die zijn gemaakt voor de ALM studie (overige vermogensbeheerkosten) en de lokale beleggingsportefeuille (PMCN) naast de fiduciaire kosten en transactiekosten.

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn door de vermogensbeheerders veelal op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat er bijvoorbeeld bij transacties in de categorie vastrentende waarden niet separaat kosten in rekening worden gebracht. Deze uiteten zich in het verschil tussen de bied- en laat-spread. Daarnaast is het bij participatie in beleggingsfondsen niet exact te bepalen welke kosten er zijn gemaakt. Daarvoor is een schatting gemaakt van de 'turn-over' in de portefeuille en op basis van gemiddelde transactiekosten in de markt zijn vervolgens de transactiekosten bij benadering bepaald. Voor de lokale beleggingen bestaan de transactiekosten uit bijvoorbeeld kosten voor het opstellen van overeenkomsten, notariskosten en overige kosten die door de beheerder zijn gemaakt om een transactie tot stand te doen laten komen.

De bestuurskosten en de kosten van bestuursondersteuning worden voor 50% toegerekend aan de kosten vermogensbeheer.

De kosten in voorgaande tabel omvatten naast de kosten, zoals gerapporteerd in de jaarrekening dus ook een uitsplitsing van 'onzichtbare kosten' voor beheer van onderliggende beleggingsfondsen. Hiervan zijn de kosten verwerkt in het beleggingsrendement en de schatting van kosten van de individuele transacties. In de jaarrekening worden alleen (directe) kosten getoond die het fonds op factuurbasis betaalt aan de tegenpartijen, waardoor deze cijfers niet een-op-een aansluiten. Het doel van deze tabel is om extra inzicht te verschaffen in lijn met het rapport van de AFM en de Pensioenfederatie.

Kosten vermogensbeheer als percentage van gemiddeld belegd vermogen	2021	2020
Kosten vermogensbeheer uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen (excl. transactiekosten)	0,33%	0,34%
Transactiekosten vermogensbeheer uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,05%	0,11%
Totaal	0,38%	0,45%

De kosten zijn ten opzichte van 2021 iets gedaald, zowel in absolute als relatieve zin. Dit is het gevolg van:

- Lagere transactiekosten voor zowel de internationale portefeuille als de lokale portefeuille. Binnen de internationale portefeuille zijn er minder transacties gedaan. Voor de lokale portefeuille geldt dat er kosten zijn gemaakt voor een aantal nieuwe lokale beleggingen.
- Een toename van het vermogen. Een deel van de kosten, bijvoorbeeld de fiduciaire kosten, zijn vaste kosten. Bij een toename van het vermogen, zullen de kosten in percentage van het vermogen afnemen.

De relatief hoge kosten voor de lokale portefeuille via PMCN worden veroorzaakt doordat het analyseren van beleggingsvoorstellen, juridisch advies en begeleidingskosten relatief hoog zijn ten opzichte van internationale beleggingen. Voor de eerstkomende jaren wordt daarom nog steeds vergelijkbare kosten verwacht omdat de PCN een lokale portefeuille aan het opbouwen is.

Aansluiting met jaarrekening

De toelichting op de vermogensbeheerkosten in het bestuursverslag wijkt op onderdelen af van de kosten gepresenteerd in de jaarrekening. De toelichting in het bestuursverslag gaat uit van de 'Aanbevelingen Uitvoeringskosten' van de Pensioenfederatie, de kosten die worden verrekend binnen de beleggingsfondsen, de transactiekosten en de kosten van het bestuur en bestuursbureau die kunnen worden toegerekend aan het vermogensbeheer. In de jaarrekening zijn de kosten verantwoord overeenkomstig de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Daarnaast wordt in de staat van baten en lasten uitgegaan van de daadwerkelijke betalingen in 2021 met betrekking tot vermogensbeheer. Hierdoor ontstaat een verschil in resultaat op beleggingen.

5. Pensioenparagraaf

5.1. Pensioenregeling

De pensioenregeling behelst de uitvoering van de tussen de Minister van Binnenlandse Zaken, sectorwerkgever BES, met de bonden voor overheidspersoneel gesloten pensioenovereenkomst. Deelname is op grond van de Pensioenwet ambtenaren BES verplicht voor de bedrijfstakken overheid, onderwijs en zorg in Caribisch Nederland.

Deze pensioenovereenkomst is een uitkeringsovereenkomst. Het betreft een pensioenafpraak waarbij het te verkrijgen pensioen wordt vastgesteld in concrete jaarlijkse pensioenbedragen.

In 2021 is besloten om de pensioenregeling per 1 januari 2021 aan te passen. De wijzigingen hebben betrekking op de pensioenleeftijd, het opbouwpercentage en het pensioengevend salaris. Hieronder volgt een korte samenvatting van de regeling zoals deze per 1 januari 2021 van kracht is.

De pensioenen die verkregen kunnen worden volgens de pensioenregeling zijn:

- Ouderdomspensioen
- Nabestaandenpensioen (voor gehuwden)
- Wezenpensioen
- Invaliditeitspensioen

De hoogte van deze pensioenen is afhankelijk van de diensttijd en de pensioengrondslag, waarbij de pensioengrondslag gelijk is aan het ambtelijk inkomen verminderd met de franchise. De franchise is gelijk aan het product van 12 maal 10/7 van het bedrag van de maandelijkse uitkering van het wettelijke ouderdomspensioen zonder toeslagen, bedoeld in de Wet AOV BES. Het gaat hier om de hoogste uitkering van de eilanden Bonaire, Saba en Sint-Eustatius. Het pensioengevend salaris dat voor de berekening in aanmerking wordt genomen bedraagt maximaal USD 47.500 (in 2021) en wordt jaarlijks aangepast aan de structurele loonstijging bij Rijksdienst Caribisch Nederland.

Het ouderdomspensioen gaat in op de eerste van de maand waarin de (gewezen) deelnemer de 66-jarige leeftijd, dan wel de 65-jarige leeftijd indien de deelnemer geboren is voor 1 januari 1964, bereikt. Er is sprake van een middelloonregeling. De jaarlijkse opbouw van het ouderdomspensioen is gelijk aan 1,71% van de pensioengrondslag mits de kostendeekkende premie lager is dan de maximum premie van 22% van de salarissom. Als dat niet het geval is dient PCN het opbouwpercentage zodanig aan te passen dat de kostendeekkende premie uitkomt op de maximum premie. In 2021 is om deze reden de opbouw verlaagd naar 1,35%.

Het nabestaandenpensioen bedraagt 70% van het ouderdomspensioen. Het wezenpensioen bedraagt voor pensioengerechtigde kinderen 14% van het ouderdomspensioen, waarbij een verdubbeling geldt voor volle wezen.

Het fonds heeft een pensioenreglement vastgesteld conform de overeengekomen pensioenregeling. De verhouding tussen de aangesloten werkgevers en het fonds is vastgelegd in een uitvoeringsreglement.

5.2. Indexatie- en kortingsbeleid

Indexatie

Het fonds kent een voorwaardelijke toeslagregeling. Uitgangspunt hierbij is dat de pensioenaanspraken en pensioenrechten in principe jaarlijks per 1 januari worden aangepast aan de prijsontwikkeling. Onder prijsontwikkeling wordt verstaan het gemiddelde van de prijsontwikkelingen van Saba, Sint-Eustatius en Bonaire gewogen naar het aantal inwoners per eiland. Hierbij geldt de prijsontwikkeling ultimo november volgens de publicatie van het CBS.

Jaarlijks stelt het bestuur van het fonds vast of en in hoeverre de financiële positie van het fonds toereikend is om de hiervoor genoemde indexatie te financieren. Het bestuur van het fonds beslist vervolgens of en in hoeverre de hiervoor genoemde indexatie geheel of gedeeltelijk kan worden verleend. De mate van indexatie is afhankelijk van de financiële positie van het fonds ultimo september van enig jaar.

Indexatie wordt gefinancierd uit het beleggingsrendement. Er is geen recht op indexatie. PCN houdt geen reserve aan om de toekomstige indexatie te kunnen toekennen en er wordt geen opslag op de premie gehanteerd voor de indexatieverlening.

Indien de financiële positie van het fonds als voldoende kan worden beschouwd, zal in beginsel volledige indexatie worden verleend. De financiële positie van het fonds is toereikend indien het vermogen van het fonds ten minste uitkomt op het vereist eigen vermogen. Als de dekkingsgraad minder dan 110% is, wordt geen indexatie verleend. In andere gevallen wordt de indexatie in principe bepaald op basis van lineaire interpolatie tussen 110% en de vereiste dekkingsgraad.

Indien slechts gedeeltelijke indexatie kan worden verleend, gebeurt dit in gelijke mate voor zowel pensioenaanspraken als pensioenrechten. Per 1 januari 2022 is aan de deelnemers van het fonds een toeslag toegekend van 4% (1 januari 2021: 0%). De toeslagkoopsom is per 31 december 2021 opgenomen in de voorzieningen.

Een besluit om in enig jaar een indexatie te verlenen, vormt geen garantie voor in toekomstige jaren te verlenen indexatie. Ook een aaneengesloten indexering over een reeks van jaren houdt geen inperking in van de beleidsvrijheid die het bestuur van PCN heeft.

Kortingsbeleid

Pensioenaanspraken en –rechten kunnen alleen worden gekort indien is voldaan aan het bepaald in artikel 13e van de Pensioenwet BES en artikel 18a Regeling Pensioenwet BES. Het is een noodmaatregel wanneer alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid zijn ingezet, zoals uitgewerkt in een kortetermijnherstelplan. Er wordt niet meer gekort dan strikt nodig is om voldoende te kunnen herstellen. De noodmaatregel korten verlaagt de pensioenen voor alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden in beginsel in gelijke mate en daarmee in beginsel evenwichtig. Gegeven de aard en de opzet van de pensioenregeling is het naar de mening van het bestuur niet nodig om onderscheid te maken naar deelnemers, gewezen deelnemers of pensioengerechtigden, dan wel naar leeftijdscohorten. Er kunnen echter situaties voorkomen die het bestuur doen besluiten om af te wijken van dit principe, bijvoorbeeld als een specifieke groep recentelijk al heeft bijgedragen aan het herstel of als een korting een specifieke groep disproportioneel raakt.

Financieel herstel: ongedaan maken korten / toekennen van een inhaalindexatie

Wanneer de financiële situatie van het pensioenfonds het toelaat, bestaat de mogelijkheid voor PCN tot het ongedaan maken van een korting of een toekennen van een inhaalindexatie (repareren van niet toegekende indexaties) onder de volgende voorwaarden:

- Het ongedaan maken van een korting of het toekennen van een inhaalindexatie mag niet leiden tot een dekkingsgraad lager dan de vereiste dekkingsgraad;
- Het ongedaan maken van een eerdere vermindering van aanspraken en rechten heeft voorrang op een inhaalindexatie;
- Aan het besluit tot het ongedaan maken van een korting of het toekennen van een inhaalindexatie ligt een continuïteitsanalyse ten grondslag, die inzicht geeft in de verwachte ontwikkeling van de dekkingsgraad na ongedaan making van een korting of toekenning van een inhaalindexatie.

Er wordt maximaal eenmaal per jaar gecompenseerd.

5.3. Financiering**Kostendeekkende premie**

Het fonds stelt jaarlijks een kostendeekkende premie vast. Voor 2021 werd deze premie bepaald als de som van de volgende componenten:

- a. Actuariële koopsom voor de inkoop van de nieuwe aanspraken;
- b. Risicopremie voor het overlijdensrisico;
- c. Risicopremie voor het arbeidsongeschiktheidsrisico (10% over de bedragen in de voorgaande bullits);
- d. Opslag voor solvabiliteit conform artikel 32 lid 4 van de PW BES. PCN stelt de opslag voor solvabiliteit (ofwel het vereist eigen vermogen) vast op basis van de feitelijke beleggingsmix met als minimum het vereist eigen vermogen op basis van de strategische beleggingsmix. Voor het bepalen van de schokken met betrekking tot het renterisico (S1) wordt uitgegaan van de USD-swapcurve;
- e. Geschatte uitvoeringskosten, zijnde de uitvoeringskosten exclusief de kosten vermogensbeheer. De geschatte uitvoeringskosten worden gebaseerd op 3,63% van de pensioengrondslagsom. De kosten vermogensbeheer worden gefinancierd uit de beleggingsopbrengsten.

Feitelijke premie

De feitelijk ontvangen premie dient ten minste gelijk te zijn aan de kostendeekkende premie.

Elke werkgever is een pensioenbijdrage aan het pensioenfonds verschuldigd voor iedere in zijn dienst zijnde werknemer. De premie wordt jaarlijks vastgesteld. De pensioenpremie wordt geheven over de pensioengrondslag waarbij 1/3 van de premie door de werkgever wordt ingehouden op het salaris van de deelnemer, en 2/3 ten late komt van de werkgever. Als gevolg van de aftopping en de met terugwerkende kracht inwerking treding van de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2021 verschuift de verdeling van de premie tussen werkgevers en deelnemers. Om dit te voorkomen is besloten de premie als percentage van de pensioengrondslag in 2021 gelijk te stellen aan het percentage dat gold onder de vorige pensioenovereenkomst, zijnde 35,6%. Dit komt overeen met een premie van 20% van de gemaximeerde salarissom. Voor 2022 is de premie vastgesteld op 22% van de gemaximeerde salarissom hetgeen overeenkomt met 38,4% van de pensioengrondslag.

Incassobeleid

Het bestuur hecht veel belang aan tijdige premiebetaling en hanteert een stringent incassobeleid. Indien de werkgever de pensioenbijdragen niet of niet volledig betaalt, zal het pensioenfonds de betrokken werkgever uiterlijk een maand na het verstrijken van de betalingstermijn een eerste

aanmaning sturen. Indien daarop binnen een maand niet of niet volledig is betaald, zal het pensioenfonds de werknemers hierover informeren (tenzij een betalingsregeling is afgesproken). Gelijktijdig zal het fonds de premie, wettelijke of reglementaire boeten en aanmaningskosten invorderen per dwangbevel.

Indien drie maanden daarna nog steeds niet of niet volledig is betaald, zal het pensioenfonds de opbouw van pensioenaanspraken van de betrokken werknemers beëindigen, onderscheidenlijk beperken en de pensioenaanspraken op risicobasis geheel of gedeeltelijk doen vervallen.

6. Beleggingsparagraaf

6.1. Terugblik economie en financiële markten 2021

Was 2020 het jaar dat de wereld geconfronteerd werd met de dreun van de uitbraak van het covidvirus, 2021 werd het jaar waarop de eerste stappen richting normalisatie werden gezet. Hoewel er zeker overwinningen werden gevierd, valt echter moeilijk te ontkennen dat de strijd tegen het virus nog zeker niet achter ons ligt. Zo heeft op het moment van schrijven minder dan 60% van de wereldbevolking minimaal één vaccin ontvangen, wat inhoudt dat 40% van de bevolking nog helemaal niet gevaccineerd is. Deels gaat het hier om een verdelingsprobleem: de rijkere landen die (meer dan) voldoende vaccins hebben bemachtigd terwijl de armere landen achteraan de rij mochten aansluiten. Deels gaat het hier ook om een wantrouwen tegen vaccins. Zo zijn de vaccinatie-niveaus in landen als de VS, Duitsland en Rusland te laag om de zogenoemde ‘*herd immunity*’ te bereiken. Daar komt nog eens bij dat we sinds het einde van 2021 te maken hebben met de Omikron variant, die tot een sterke stijging van het aantal besmettingen heeft geleid. Hoewel de vaccins zeker bescherming bieden tegen ernstige ziekte of overlijden, kan de combinatie van de grotere besmettelijkheid en de (te) lage vaccinatiegraad in een aanzienlijk deel van de wereld nog tot de nodige problemen leiden.

Ondanks het feit dat we het coronavirus nog niet voldoende onder controle hebben, heeft de wereldeconomie zich in 2021 stevig hersteld van de mokerslag die in 2020 is uitgedeeld. De mate van herstel verschilt hierbij per regio, afhankelijk van het gevolgde lockdownbeleid, de generositeit van steunpakketten van de overheden en de snelheid waarmee het vaccinatieprogramma is uitgerold. In sommige landen (de VS, China, Nederland) ligt de omvang van de economie inmiddels weer boven het niveau van het vierde kwartaal van 2019, maar veel andere landen zijn nog midden in de herstelfase. Met name landen met een lage vaccinatiegraad, beperkte financiële armslag en een hoge afhankelijkheid van het toerisme blijven achter bij het herstel elders. Dat ook het VK achterblijft zal daarnaast tenminste gedeeltelijk een direct gevolg zijn van het Brexitproces, wat ook verre van soepel verloopt.

6.2. Strategisch beleggingsbeleid

Doelstelling beleggingsbeleid

Het hoofddoel van het beleggingsbeleid is, gegeven de risicobereidheid, het leveren van een optimale bijdrage aan het veiligstellen van de pensioenaanspraken. Gestreefd wordt naar rendementsoptimalisatie binnen een aanvaardbaar risicoprofiel en binnen de door het bestuur vastgestelde risicokaders en rekening houdend met:

- De lang- en kortlopende verplichtingen van het fonds;
- De solvabiliteitseisen die aan haar worden gesteld;
- Het premiebeleid.

Beleggingsbeleid 2021

Het pensioenfonds voert het volgende strategische beleggingsbeleid:

- De portefeuille is onderverdeeld in een matchingportefeuille, een returnportefeuille en lokale beleggingen. Met de matchingbeleggingen volgt PCN de ontwikkeling van de nominale verplichtingen binnen de beleggingskaders van PCN. Met de return- en lokale beleggingen wordt getracht extra rendement te behalen voor het kunnen voldoen aan de toeslag-ambitie;

- De returnportefeuille bestaat uit aandelen, bedrijfsobligaties met een wat lagere kredietwaardigheid en staatsobligaties van opkomende markten uitgegeven in zowel lokale valuta als 'harde' valuta (zoals Amerikaanse dollar en Euro). Het doel van de returnportefeuille is additioneel rendement te genereren boven het rendement van de pensioenverplichtingen om onder andere inflatiecorrectie te kunnen bieden;
- De portefeuille lokale beleggingen bestaat uit lokale leningen en vastgoedbeleggingen. Het doel van de lokale beleggingen is het genereren van additioneel rendement en bijdragen aan de economische ontwikkelingen op de BES eilanden;
- De matchingportefeuille bestaat uit US STRIPS en cash fondsen en ook rentederivaten zijn toegestaan. Het doel van de matchingportefeuille is om het renterisico van de beleggingen uit hoofde van de marktwaardering van de verplichtingen te reduceren. Het renterisico wordt voor 50% afgedekt op markttrente;
- Er wordt belegd in aandelen uit Europa, Noord-Amerika, Japan, Verre Oosten exclusief Japan en opkomende landen;
- De beleggingen worden deels actief en deels passief beheerd. Actief beheer betekent dat de managers van de verschillende onderdelen van de portefeuille de mogelijkheid hebben om binnen de door het bestuur gestelde grenzen af te wijken van de benchmark om extra rendement te behalen. Bij passief beheer volgen de beheerders zo nauwkeurig mogelijk hun benchmarks teneinde de rendements- en risicokarakteristieken hiervan na te bootsen. Aandelen uit opkomende landen, bedrijfsobligaties met een wat lagere kredietwaardigheid en staatsobligaties van opkomende markten uitgegeven in 'harde' valuta worden actief beheerd. De overige aandelenregio's, staatsobligaties van opkomende markten uitgegeven in lokale valuta en de matchingportefeuille worden passief beheerd;
- Tactisch beleid tussen de verschillende beleggingen wordt niet toegestaan.

Criteria en beleggingsuniversum portefeuille

Categorie	Universum	Restricties	Benchmark
US Staatsobligaties en renteswaps	US staatsobligaties en renteswaps	US staatsobligaties en STRIPS ⁶ , central cleared US renteswaps	Afgedekte verplichtingen
Cash fondsen	Cash, repo's en kortlopend schuld papier (in euro uitgegeven)	Dagelijkse liquiditeit Minimale rating AAA (of equivalent)	7-Day LIBID
Aandelen Europa	Beursgenoteerde Europese aandelen en financiële derivaten	Passief	MSCI Europe Net Index (USD)
Aandelen Noord-Amerika	Beursgenoteerde Noord-Amerikaanse aandelen en financiële derivaten	Passief	MSCI North America Net Index (USD)

⁶ STRIPS zijn Amerikaanse staatsleningen die geen tussentijdse rentebetalingen kennen.

Aandelen Japan	Beursgenoteerde Japanse aandelen en financiële derivaten	Passief	MSCI Japan Net Index (USD)
Aandelen Pacific ex-Japan	Beursgenoteerde aandelen van bedrijven uit Pacific ex-Japan en financiële derivaten	Passief	MSCI Pacific ex-Japan Net Index (USD)
Aandelen opkomende landen	Beursgenoteerde aandelen van bedrijven uit opkomende landen en financiële derivaten	Actief	MSCI Emerging Markets Net Index (USD)
Obligaties High Yield	'Sub investment grade' obligaties uitgegeven door Amerikaanse en Europese bedrijven	Actief Er wordt beperkt belegd in obligaties van financiële instellingen Maximaal 50% in obligaties van ondernemingen met een rating hoger dan investment grade 100% gehedged naar USD	Barclays US Corporate High Yield + Pan European High Yield (2,5% cap) market weighted index ex financials (USD Hedged)
Emerging Market Debt Hard Currency	Obligaties en geldmarkt-instrumenten, financiële uitgegeven door debiteuren uit opkomende landen en genoteerd USD, EUR, CHF, GBP en JPY, alsmede financiële derivaten	Actief	JPM EMBI Global Diversified Index (USD Hedged)
Emerging Market Debt Local Currency	Obligaties, geldmarkt-instrumenten, uitgegeven door debiteuren uit opkomende landen en genoteerd in de 'eigen' valuta, alsmede liquiditeiten	Passief	JPM ESG GBI Emerging Markets Global Diversified Local Currency Index

Lokale beleggingen	Leningen, obligaties, deposito's, cash, vastgoed	Actief	Voor de beoordeling van de categorie: rendement van wereldwijd high yield over een periode van 5 jaar. Voor de berekening van het rendement van de benchmark van de totale portefeuille wordt het rendement voor de benchmark van de lokale beleggingen gelijk gesteld aan het rendement op de lokale portefeuille.
--------------------	--	--------	---

6.3. Ontwikkelingen beleggingsbeleid in 2021

Aanvullende premiestorting Nederlandse Staat

Begin 2022 is het jaarlijkse aanvullende premiebedrag over 2021 uit hoofde van de claim op de Nederlandse Staat ontvangen en geheel belegd.

Lokale beleggingen

Eén van de investment beliefs van PCN is dat zij vanuit maatschappelijke doelstellingen en risico/rendement afwegingen ervoor kiest om een deel van haar middelen te beleggen in de lokale economie. De lokale beleggingen dienen maatschappelijk relevant te zijn. In 2018 is de eerste lokale belegging gedaan via een daarvoor opgerichte participatiemaatschappij PMCN. Inmiddels bestaat de portefeuille uit een achttal investeringen en zal de komende jaren verder worden uitgebreid. Voor de beoordeling van investeringen is een kredietbeoordelingsbeleid opgesteld.

ALM / risicohouding

Om het strategisch beleggingsbeleid vast te stellen wordt eens in de drie tot vijf jaar een ALM-studie uitgevoerd. De doelstelling, risicobereidheid en investment beliefs van het pensioenfonds zijn naast de uitgangspunten ten aanzien van verwachte rendementen en risico's, input voor de ALM-studie. Hierin worden de pensioenregeling en alle beleidsinstrumenten (premie, toeslag en beleggingen) integraal gemodelleerd en geanalyseerd. Op basis van de ALM studie in 2021 heeft het bestuur de resultaten en hun conclusies besproken met de RvT en besloten om een aantal beleidsuitgangspunten te wijzigen.

In 2019 heeft het bestuur op basis van een workshop de risicohouding nader aangescherpt. Naast de risicohouding in termen van het vereist eigen vermogen, heeft het bestuur besloten aanvullende kwantitatieve en kwalitatieve beleidsuitgangspunten te definiëren. Aanvullende maatstaven kwantificeren de afweging tussen 'welke risico's zijn acceptabel' en 'hoeveel toeslag wordt nagestreefd'. Voor de start van de ALM-studie zijn de investment beliefs herijkt en aangescherpt. Ten behoeve van de uitgevoerde ALM-studie is de risicohouding geëvalueerd en ongewijzigd vastgesteld.

Renteafdeckingsstrategie

PCN heeft in 2021 het renterisico voor 50% met een bandbreedte circa 5%-punt afgedekt op basis van marktrente. De renteafdekking is met US STRIPS en cashfondsen ingevuld onder andere om een relatief goede 'fit' te bereiken met het looptijdenprofiel van de verplichtingen en om het curverisico te reduceren. Daarbij is expliciet een matchingportefeuille in het leven geroepen. PCN kan in haar renteafdeckingsstrategie gebruik maken van derivaten via central clearing. Vanuit rendementsoogpunt wordt dit nog niet gedaan. Vanaf de rebalancing in 2022 wordt het renterisico voor 45% afgedekt.

Op basis van de vastgestelde dynamische rentestafel, waarbij het afdeckingspercentage hoger wordt naarmate de rentestand lager is en vice versa, zou de rente afdekking eigenlijk lager moeten zijn. De rente liep pas eind 2021 op, maar de renteafdekking is gedurende het jaar niet aangepast. Mede om deze reden is besloten in 2022 toch de renteafdekking te verlagen.

De dynamische rentestafel is geevalueerd en onderzocht in de ALM-studie. Het bestuur heeft besloten om de huidige strategie niet te wijzigen.

Inflation linked bonds

Op basis van de uitgevoerde portefeuilleconstructiestudie in 2020 leek een allocatie naar inflatie gerelateerde obligaties aantrekkelijk. Deze nieuwe beleggingscategorie is in 2021 nader onderzocht in de ALM-studie, nadat het bestuur de beleggingscategorie als investeerbaar heeft beoordeeld door middel van de opgestelde beleggingscase. Zowel de ALM-studie als portefeuilleconstructiestudie is uitgebreid in het bestuur is besproken. De voorzitter van de RvT heeft de presentatie aan het bestuur van de bevindingen van de ALM-studie als toevoerder bijgewoond. De RvT gaf het bestuur in overweging de implementatie van de voorgenomen beleggingen in inflation-linked bonds nader te laten analyseren. Op basis van zorgvuldig kwantitatief en kwalitatief onderzoek en een zorgvuldige afweging van de uitkomsten versus de door het bestuur vastgestelde uitgangspunten is besloten is om 5% inflation linked bonds aan de portefeuille toe te voegen ten laste van US STRIPS. Het bestuur ziet een hoger dan verwachte inflatie als risico voor de deelnemer en heeft besloten dit risico gedeeltelijk af te willen dekken. Als de inflatie sterker stijgt dan verwacht, zullen inflation linked bonds het beter doen dan nominale staatsobligaties. De allocatie wordt in de returnportefeuille ingevuld met een eigen benchmark. In de renteafdekking wordt rekening gehouden met het renterisico van deze categorie. Begin 2022 is nader onderzoek gedaan naar verdere ophoging naar 10% en heeft het bestuur om dezelfde redenen besloten de verhoging tot 10% in stappen in 2022 door te voeren.

Beleggingsadministratie lokale beleggingen

De beleggingsadministratie van de lokale beleggingen werd uitgevoerd door Caceis Investor Services. Dit is overgenomen door The Curacao Financial Group. Bij Caceis Investor Services zijn de beleggingen volledig omgezet naar de PMCN entiteit. Alle lokale beleggingen zijn zodoende gebundeld onder één entiteit.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het pensioenfonds wil als investeerder een belangrijke maatschappelijke bijdrage leveren. Daarom heeft het pensioenfonds ervoor gekozen om een verantwoord beleggingsbeleid toe te passen. Dit betekent dat het pensioenfonds enerzijds aandacht heeft voor het niet opnemen van 'slechte' beleggingen in de portefeuille, zoals beleggen in clusterbommen. Bij het maken van investeringsbeslissingen kijkt het pensioenfonds anderzijds ook naar maatschappelijke effecten door bij elke investeringsbeslissing het aspect duurzaamheid mee te wegen. Hoe het pensioenfonds dit doet is vastgelegd in het beleid verantwoord beleggen, dat begin 2020 is vastgesteld.

Het bestuur heeft eind 2021 de mogelijkheden tot een deelnemersonderzoek over maatschappelijk verantwoord beleggen geïnventariseerd. In begin 2022 worden de vragenlijsten onder de deelnemers uitgezet en worden later in het jaar de resultaten en opvolgacties besproken. Op basis van deze input kan het beleid waar nodig verder worden aangescherpt.

6.4. Kerngegevens

Kerngegevens belegd vermogen Ultimo 2021	Mandaat	Waarde 31-12-2021	Waarde 31-12-2021 Uitgedrukt als %	Rendement Portefeuille	Rendement Benchmark
Matching	53,5%		46,9%		
Staatsobligaties VS en geldmarktfonds	100%	295.774	46,9%	-5,1%	-4,3%
Return	41,5%		46,9%		
Aandelen Europa	6,9%	50.752	8,0%	15,3%	15,7%
Aandelen Amerika	18,3%	145.342	23,0%	27,5%	27,4%
Aandelen Opkomende markten	6,0%	34.881	5,5%	-4,4%	-2,5%
Aandelen Japan	2,6%	16.784	2,7%	1,4%	1,6%
Aandelen Verre Oosten excl. Japan	1,2%	8.038	1,3%	5,2%	4,5%
Obligaties opkomende landen HC	2,5%	16.294	2,6%	-1,1%	-1,8%
Obligaties opkomende landen LC	4,0%	23.899	3,8%	-9,9%	-9,5%
Illiquide portefeuille	5,0%		6,2%		
Obligaties High Yield		26.411	4,2%	3,8%	5,1%
Lokale beleggingen		12.515	2,0%	4,9%	4,9%
Overig (cash)	0,0%	228	0,0%	n/a	n/a
Totaal	100,0%	629.912		3,7%	3,9%

Kerngegevens belegd vermogen Ultimo 2020	Mandaat	Waarde 31-12-2020	Waarde 31-12-2020 Uitgedrukt als %	Rendement Portefeuille	Rendement Benchmark
Matching	53,5%		51,2%		
Staatsobligaties VS en geldmarktfonds	100%	304.378	51,2%	17,6%	16,7%
Return	41,5%		43,1%		
Aandelen Europa	6,9%	41.394	7,0%	6,7%	5,7%
Aandelen Amerika	18,3%	119.274	20,1%	19,8%	19,5%
Aandelen Opkomende markten	6,0%	38.490	6,5%	23,5%	18,3%
Aandelen Japan	2,6%	16.548	2,8%	14,7%	14,7%
Aandelen Verre Oosten excl. Japan	1,2%	6.799	1,1%	6,6%	6,8%
Obligaties opkomende landen HC	2,5%	13.359	2,2%	4,7%	5,3%
Obligaties opkomende landen LC	4,0%	20.361	3,4%	3,8%	4,0%
Illiquide portefeuille	5%				
Obligaties High Yield		25.440	4,3%	4,9%	6,4%
Lokale beleggingen		9.761	1,6%	6,3%	6,3%
Overig (cash)	0,0%	-1.474	-0,2%	n/a	n/a
Totaal	100,0%	594.330		15,3%	15,4%

Per 31 december 2021 bevinden niet alle onderscheiden beleggingscategorieën in bovenstaande tabel zich binnen de gehanteerde bandbreedtes van het mandaat. De Noord-Amerikaanse aandelen vallen buiten de bandbreedtes, maar omdat BlackRock na akkoord van het bestuur gedurende het jaar dynamische normen hanteert die met de benchmark meebewegen, valt de categorie toch binnen de bandbreedtes.⁷ In het eerste kwartaal van 2022 is de portefeuille geherbalanceerd.

⁷ Deze tabellen zijn gebaseerd op de rapportages einde jaar van de custodian en kunnen afwijken van de beleggingswaarden in de jaarrekening. In de jaarrekening zijn nog correcties verwerkt.

6.5. Performance

Het resultaat op de vermogensbeheerportefeuille over 2021 komt uit op 3,7% ten opzichte van een benchmarkrendement van 3,9%.

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden portefeuilles (Matching, global high yield en obligaties opkomende landen) laten over 2021 op totaalniveau wisselende rendementen zien. Buiten de Emerging Market Debt – Hard Currency investering is er op elke categorie binnen de vastrentende waarden sprake van een underperformance ten opzichte van de benchmark. Vanwege de gematigde, geleidelijke rentestijgingen waren de rendementen op de obligaties in het algemeen negatief.

US Staatsobligaties / matchingportefeuille

De US STRIPS-portefeuille (inclusief geldmarktfonds) behaalt met een rendement van -5,1% over 2021 een underperformance ten opzichte van haar benchmark (-4,3%). Deze underperformance wordt verklaard door het verschil in ontwikkelingen die de STRIPS-curve en USD swaprente in deze periode hebben doorgemaakt.

High Yield

De beleggingscategorie Global High Yield laat over 2021 een rendement zien van 3,8%. De benchmark presteert over de verslagperiode 5,1%. Er is dus sprake van underperformance.

Emerging Market Debt - Hard Currency en Local Currency

De beleggingen in Emerging Market Debt – Hard Currency laat met een rendement van -1,1% een outperformance zien ten opzichte van de benchmark, -1,8%.

De beleggingen in Emerging Debt Local Currency laten een rendement van -9,9% zien. Hiertegenover staat een benchmarkrendement van -9,5%, wat in lijn is met de verwachting daar deze categorie passief wordt beheerd.

Aandelen

Na wederom een turbulent jaar op de aandelenmarkt laat de aandelenportefeuille, die tot de returnportefeuille behoort, op totaalniveau over de verslagperiode een fors positief rendement zien van 17,1%. Dit is een vergelijkbare performance aan de benchmark, die 17,3% bedraagt. De grootste bijdrage voor deze performance is geleverd door de aandelen Noord-Amerika en Europa. Aandelen opkomende markten, Japan en Pacific lieten minder positieve rendementen zien..

De portefeuille Europese aandelen rendeert over 2021 15,3%. Het benchmarkrendement over de dezelfde periode bedraagt 15,7%. Er is dus sprake van een underperformance.

De portefeuille Amerikaanse aandelen laat een buitengewoon rendement van 27,5% zien. Dit is iets beter dan het benchmarkrendement, dat 27,4% bedroeg.

De belegging in Japanse aandelen laat een rendement zien van 1,4% over 2021. Dit is een underperformance in verhouding tot de benchmark, die rendeert met 1,6%. De portefeuille Verre Oosten exclusief Japan laat over de verslagperiode een performance zien van 5,2%, een outperformance ten opzichte van het benchmarkrendement van 4,5%.

De belegging in aandelen opkomende markten boekte over 2021 een negatief rendement van -4,4% . Dit is een underperformance in verhouding tot het benchmarkrendement van -2,5%.

6.6. Maatschappelijk verantwoord beleggen en corporate governance

Maatschappelijk verantwoord beleggen beleid

Het pensioenfonds kiest vanuit ethische en maatschappelijke doelstellingen voor een lange termijn verantwoord beleggen beleid. Dit beleid is vastgelegd in een separaat beleidsdocument. De primaire doelstelling van het pensioenfonds blijft ten alle tijden het uitvoeren van de pensioenregeling. Het pensioenfonds doet dit op een verantwoorde wijze. Voor de beleggingen, zowel lokaal als internationaal, betekent dit dat moet worden voldaan aan een aantal minimum normen en waarden ten aanzien van 'ESG' – dit staat voor:

- Environmental (milieu);
- Social (sociaal);
- Governance (bestuur).

Dit betekent dat niet alle beleggingen in aanmerking komen voor de portefeuille van het pensioenfonds. Hetzelfde geldt voor de vermogensbeheerorganisaties waar het pensioenfonds mee samenwerkt. Deze partijen dienen aan bepaalde voorwaarden te voldoen. Het pensioenfonds voldoet aan wet- en regelgeving zoals de regelgeving m.b.t. het vermijden te beleggen in bedrijven die controversiële wapens maken, onderhouden of verhandelen.

Integrale ESG rapportage

Om de uitvoering van het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid goed te kunnen monitoren, worden integrale rapportage opgesteld. Deze geeft inzicht in de doelstellingen van het fonds ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen, de wijze waarop invulling wordt gegeven aan het beleid en de mate waarin aan doelstellingen en beleid wordt voldaan.

BlackRock

De beleggingsfondsen van BlackRock sluiten beleggingen in ondernemingen die betrokken zijn bij controversiële wapens uit. BlackRock zelf voldoet aan de UNPRI en UN Global Compact. Door actief de dialoog aan te gaan met de ondernemingen ('engagement') en door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen ('proxy voting') kan het Investment Stewardship team van BlackRock actief ondernemingen bewegen tot beter sociaal, milieu-gerelateerd en ethisch gedrag. Het beleid dat BlackRock volgt, staat op de publiek toegankelijke BlackRock 'Investment Stewardship' website. BlackRock rapporteert uitgebreid over haar activiteiten op dit vlak middels zowel directe communicatie als publieke verslaglegging op voornoemde website. Ook biedt BlackRock een perspectief op de ontwikkelingen in de markt en heeft het in 2021 klimaatbewuste componenten geïntegreerd in hun capital market assumptions.

Robeco

Het Robeco High Yield Bonds fonds heeft een uitsluitingsbeleid dat alle investeringen in controversiële wapens uitsluit (d.w.z. biologische, chemische, cluster wapens, en anti persoonsmijnen). Het fonds integreert 'Environmental, Social en Governance' (ESG) kwesties in haar investeringsbeslissingen.

Nordea

Nordea heeft operationeel beheer van het betrokken beleggingsfonds uitbesteed aan Prudential Global Investment Management. Analisten en portefeuillemanagers van PGIM nemen ESG-

onderwerpen expliciet mee in hun beleggingsbeslissingen. PGIM rapporteert met regelmaat over geboekte vooruitgang op ESG-zaken en details van ESG-integratie in haar kwartaalrapportages.

Legal & General

Legal & General heeft de UNPRI en de UN Global Compact richtlijnen ondertekend. Daarnaast integreren zij ESG criteria in de selectie van de beleggingen. Deze criteria zijn verwerkt in minimumeisen en ESG scores voor bedrijven en overheden waar het fonds in belegt, op duurzaam, sociaal, en bestuurlijk vlak.

Schröders

Schröders heeft de UNPRI richtlijnen ondertekend. Het Schröders Global Emerging Markets Equity fonds heeft geen expliciet maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid.

Participatiemaatschappij Caribisch Nederland

Het beleid zoals is vastgesteld door het pensioenfonds is ook van toepassing op PMCN.

6.7. Vooruitblik 2022

Wie een zorgelijke visie op het komende beursjaar zoekt, hoeft momenteel niet al te ver om zich heen te kijken. Potentiële gevaren genoeg: omikron explodeert, nieuwe lockdowns zijn niet uit te sluiten, de mogelijkheid van oplopende inflatie ligt op de loer, centrale banken maken een draai naar een krappere beleid, tekorten aan bepaalde producten belemmeren de groei, winstmarges staan op piekniveaus, om over waarderingen nog maar te zwijgen. Daarnaast heeft de Russische inval in de Oekraïne in Europa grote impact gehad. De EU en de VS en enkele andere landen hebben gereageerd met economische en militaire tegenmaatregelen. Er is sprake van economische sancties en de levering van wapens aan Oekraïne. Verder is duidelijk sprake van escalatie. In algemene zin is de impact van de Russische inval op de financiële markten (aandelen en rente) beperkt. Vooral de grondstoffen laten grote koersstijgingen zien. Rusland en Oekraïne zijn wereldwijd vooraanstaande producenten en exporteurs van gas, olie, tarwe en metalen. De Russische MSCI Index noteert fors lager dan begin februari, al moet opgemerkt te worden dat de handel de eerste weken is stilgelegd (en op het moment van schrijven). Op lange termijn zal de Russische invasie mogelijk tot een andere wereldorde leiden op militair en politiek gebied (sterker en centraler leger in Europa, impuls voor de NAVO, nieuwe koude oorlog), op economisch en financieel gebied, op technologisch gebied, en wat betreft energie- en voedselvoorziening.

Tegelijkertijd moeten we waken om niet door te schieten in al te groot pessimisme, want er zijn ook zeker positieve punten. Zo is de herstart nog zeker niet afgerond, hebben de consumenten de afgelopen 18 maanden gespaard als nooit tevoren, bukt het bedrijfsleven van een overvloed aan liquide middelen, is de bereidheid te investeren in de energietransitie groter dan ooit en zien we nog steeds een overvloed aan kapitaal dat op zoek is naar rendement.

Voor financiële markten zal met name de ontwikkeling van de kapitaalmarktrente in 2022 van cruciaal belang blijken te zijn. De hoge waardering van aandelen valt eigenlijk best mee als je de lage kapitaalmarktrente in beschouwing neemt. Die rugwind kan echter snel omslaan in tegenwind als de kapitaalmarktrente sterk zou gaan oplopen. In ons basisscenario gaan wij er echter van uit dat de kapitaalmarktrente wel wat zal gaan oplopen, maar dat de stijging beperkt blijft. Daarnaast verwachten we dat de reële rente ook in 2022 negatief zal blijven. In dit scenario lijken de vooruitzichten voor aandelen niet ongunstig, waarbij het echter niet in de lijn der verwachting ligt dat we wederom sterke koerswinst zullen boeken.

7. Financiële paragraaf

7.1. Ontwikkeling dekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre een pensioenfonds in staat is om aan haar (toekomstige) pensioenverplichtingen te voldoen. Ultimo 2021 is de vereiste dekkingsgraad 114,9% en de minimaal vereiste dekkingsgraad 100,0%. Het pensioenfonds heeft een dekkingstekort als de dekkingsgraad minder dan 100,0% is en een reservetekort als de dekkingsgraad minder dan 114,9% is. Ultimo 2021 is er sprake van een dekkingsoverschot van 15,8 procentpunt en een reserveoverschot van 0,9 procentpunt. De dekkingsgraad ultimo jaar heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

	2021	2020
	%	%
Beginstand	103,3	111,1
Premie	0,3	1,0
Uitkeringen	0,1	0,3
Toeslagen	-3,6	0,0
Wijziging rentetermijnstructuur	14,2	-22,3
Rendement	2,7	13,7
Actuariële grondslagen	0	2,2
Andere oorzaken	-1,3	-2,7
Eindstand	115,7	103,3

De dekkingsgraad bedroeg 31 oktober 2020 minder dan 100%. Dat betekent dat PCN zich op dat moment niet alleen in een situatie van een reservetekort maar ook van een dekkingstekort bevond. PCN heeft derhalve naast het langetermijnherstelplan ook een kortetermijnherstelplan opgesteld per 31 oktober 2020 en ingediend bij DNB op 29 januari 2021. Op 7 oktober 2021 heeft DNB bevestigd dat de dekkingsgraad drie kwartalen hoger was dan 100% en dat DNB het kortetermijnherstelplan daarmee als beëindigd beschouwt.

7.2. Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat over 2021 en 2020 en de wijzigingen daarin blijken uit het volgende overzicht:

	2021	2020
Resultaat uit hoofde van interest en beleggingen	85.751	-50.901
Resultaat uit hoofde van premie	3.099	5.388
Resultaat uit hoofde van kosten:	202	253
Resultaat uit hoofde van uitkeringen:	-71	4
Resultaat uit hoofde van toeslagen:	-21.327	0
Resultaat uit hoofde van kanssystemen:	1.396	1.755
Resultaat op herverzekering:	125	-268
Resultaat uit hoofde van wijziging actuariële grondslagen en methoden en overige (incidentele) mutaties technische voorziening	-1.008	11.331
Resultaat uit hoofde van andere oorzaken:	92	-368
Eindstand	68.259	-32.806

Hieronder volgen de belangrijkste verklaringen voor het resultaat.

Resultaat op interest/beleggingen

Het resultaat op beleggingen wordt gevormd door de behaalde directe en indirecte beleggingsopbrengsten, de benodigde interesttoevoeging aan de pensioenverplichtingen (gelijk aan 1,08%) en het effect van de wijziging van de rente voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. Het resultaat wordt voor een groot deel bepaald door het effect van de wijziging van de rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. Door die wijziging van de rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) daalde de voorziening pensioenverplichtingen met 71.378. De interesttoevoeging heeft een negatief effect van 6.557 en de beleggingsopbrengsten na aftrek vermogensbeheerkosten hebben een positief effect van 21.065.

Resultaat op premie

De ontvangen premie was hoger dan de kostendeekkende premie. Hierdoor ontstond een positief resultaat. De kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 19 van de Pensioenwet BES zijn als volgt:

	2021	2020
Actuarieel benodigde koopsom	19.496	21.384
Opslag voor uitvoeringskosten	2.580	2.382
Solvabiliteitsopslag	2.768	3.315
Kostendeekkende premie	24.844	27.081
Feitelijke premie	25.255	28.130

Resultaat op uitkeringen

Dit is het verschil tussen de werkelijke uitkeringen en de verwachte netto vrijval uit de technische voorzieningen in verband met uitkeringen. Dit leverde een negatief resultaat op (71).

Resultaat op kanssystemen

Het resultaat op kanssystemen bestaat uit het resultaat op sterfte (993), arbeidsongeschiktheid (1.004) en mutaties (1.407). Het resultaat op sterfte na herverzekering is gelijk aan 1.118.

Resultaat op actuariële grondslagen en overige mutaties

Het resultaat op actuariële grondslagen en overige mutaties (-1.008) heeft betrekking op de wijziging van het moment van overgang van bepaald naar onbepaald partnersysteem (-60), wijziging door conversie van de pensioenaanspraken van 65 naar 66 jaar (-48), en TWK mutaties (996).

Resultaat op andere oorzaken

Het resultaat op andere oorzaken betreft met name de mutatie in de reservering voor onvindbare deelnemers die hun pensioen niet op de pensioeningangsdatum hebben geclaimd (toename van 77), premies BB en WW (vrijval van 42) en de claims op de herverzekering van voorgaande boekjaren (278). De overige lasten bestaan uit de herverzekering van risicokapitaal in voorgaande boekjaren (-91).

In 2018 is het bestuur van PCN met BZK een eenmalige extra koopsom overeengekomen van USD 25.000 en een jaarlijkse extra premie van USD 1.000 voor een periode van zes jaar (2018 tot en met 2023). De bijdrage van USD 1.000 in 2021 is vermeld onder andere oorzaken.

7.3. Oordeel van de externe actuaris op de financiële positie.

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland is niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereiste eigen vermogen.

8. Risicoparagraaf

8.1. Integraal risicomanagement

De wijze waarop het bestuur om gaat met integraal risicomanagement, het risicoraamwerk en de wijze waarop risicomanagement deel uitmaakt van het besturen van het Fonds is vastgelegd in het beleidsdocument integraal risicohandboek. Een samenvatting van dit beleid is vastgelegd in de ABTN van het Fonds. In 2021 is gestart met een update en aanscherping van het raamwerk en is een strategische risicoanalyse door het fonds uitgevoerd. Ook is gekeken naar de integriteitrisico's van de lokale portefeuille en is de IT-risicoanalyse geupdate. Voor 2022 staan de ESG-risicoanalyse, de financiële en niet-financiële risicoanalyse en de systematische integriteitrisicoanalyse op de agenda. Na afronding van het geheel, worden het handboek en de risicorapportage waar nodig aangepast.

8.2. Doelstelling PCN

Het pensioenfonds heeft de volgende drie doelstellingen:

1. Het uitvoeren van de pensioenovereenkomst van de aangesloten lichamen. Het fonds voert daarmee de in de Pensioenwet ambtenaren BES opgedragen werkzaamheden uit;
2. Een nominaal pensioen realiseren en indien mogelijk een waardevast pensioen;
3. Met de gekozen technische beleidsuitgangspunten (overlevingstafel, leeftijdsterugstellingen en opslag uit hoofde van excasso), de kans zo groot mogelijk te maken dat het fonds langdurig aan haar verplichtingen zal kunnen voldoen.

8.3. Risicobereidheid

Bij de realisatie van de doelstellingen van het Fonds wordt het bestuur geconfronteerd met risico's. Sommige risico's worden bewust gelopen en in andere situaties wil het Fonds een zo minimaal mogelijk risico lopen. Hierbij maakt het bestuur van het Fonds bewust onderscheid tussen financiële en niet-financiële risico's.

Risicohouding en risicobereidheid

Een "risico" wordt door PCN gedefinieerd als: een gebeurtenis waarbij de realisatie van een of meerdere doelstellingen negatief wordt beïnvloed. Een gebeurtenis waarbij de realisatie van een of meerdere doelstellingen positief wordt beïnvloed, definieert PCN als een "kans".

Bij de kerntaak vermogensbeheer kunnen zowel positieve effecten als negatieve effecten optreden afhankelijk van de gebeurtenis, bijvoorbeeld de renteontwikkeling of beurskoersen. Dit noemen we de "Risico exposure" van het vermogen op marktontwikkelingen. Hierbij is het gewenst om gebeurtenissen met een positief effect op het vermogen mogelijk te maken en tegelijkertijd de negatieve effecten te verkleinen. Een gebeurtenis kan gelijktijdig zowel positieve als negatieve effecten op een doelstelling hebben. Het doel van een functionerend risicomanagement systeem is om de negatieve effecten te beperken zonder de positieve effecten in te perken. In de praktijk zal PCN een optimum zoeken waarbij de negatieve effecten en positieven effecten in lijn zijn met het gewenste risicoprofiel van PCN. Dit risicoprofiel wordt de "Risicohouding" genoemd.

De risicohouding is geen statische grootheid, maar kan (op een of meerdere) onderdelen veranderen door bijvoorbeeld veranderingen in de interne, financiële of externe situatie. PCN heeft daarom als

uitgangspunt dat de risicohouding en daarmee de inschatting van de risico's en het samenstellen van beheersmaatregelen jaarlijks wordt geëvalueerd en indien nodig bijgesteld.

Risicocultuur en Governance

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het beheersen van het risicomanagement van het beleid. De Raad van Toezicht ziet toe op de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met adequate risicobeheersing op de langere termijn.

De risicocultuur wordt in praktische zin uitgevoerd door in de besluitvorming consequent afwegingen te maken ten aanzien van de invloed van een mogelijk besluit op het totale risicoprofiel van PCN en de risicobereidheid van de verschillende stakeholders. Bij de voorbereiding van besluiten en beleid worden steeds verschillende opties en consequenties beschouwd. Bij de afwegingen wordt de impact op het individuele risico en het collectieve risico nadrukkelijk meegewogen. De beslisnotities bevatten daartoe standaard een risicoparagraaf. De afwegingen en uiteindelijke besluiten van het bestuur worden vastgelegd in de beslisnotities die integraal onderdeel uitmaken van de notulen.

8.4. Risicomanagementproces

STAP	Onderdeel	Toelichting
1	Risicostrategie	Het opstellen van de risicostrategie en hieraan gekoppeld de risicotolerantie en de risicobereidheid
2	Identificatie risico's	Jaarlijkse update van de integrale risicoanalyse. Welke risico's hebben een hoge mate van prioriteit en worden het komende jaar opgepakt?
3	Bepalen en implementeren van beleid	Wat zijn de normen en beheersmaatregelen? Zijn er nieuw vastgestelde normen en beheersmaatregelen die moeten worden geïmplementeerd?
4	Monitoring en rapportage	Hoe wordt er over risico's gerapporteerd en op welke wijze vindt de monitoring plaats?

Het bestuur monitort de ontwikkelingen van (de beheersing van) de risico's. De rapportage vindt op kwartaalbasis plaats en wordt voorbereid door de risicomanager van PCN. Hiervoor verzamelt de risicomanager informatie, toetst zij (niet-) reguliere rapportages (waaronder de SLA en ISAE 3000/3402 rapportages) van de uitbestedingspartijen, heeft periodiek overleg met de uitbestedingspartijen over relevante ontwikkelingen en stelt vervolgens een dashboard rapportage op. Met de rapportage verkrijgt het Fonds op integrale wijze management informatie en weet hiermee prioritering aan te brengen in de strategische jaaragenda.

PCN is zich ervan bewust dat naast het toedelen van verantwoordelijkheden ook de risicocultuur of het risicobewustzijn een kritische succesfactor is in het hebben van integraal risicomanagement. De risicocultuur wordt doorlopend door PCN benoemd en uitgedragen in de evaluatiegesprekken die PCN houdt, de controle van PCN op de naleving van de processen en door risicobewustzijn als vast onderwerp te maken in de jaarlijkse bestuurs-evaluatie. Daarnaast worden te nemen besluiten expliciet getoetst aan de risicohouding, doelstelling, missie en visie van het Fonds. In de beslisdocumenten is een risicoparagraaf opgenomen waarin de impact op alle risico's zijn genoemd.

8.5. Financiële risico's

In alle stappen van het beleggingsproces is sprake van risico's die geaccepteerd en beheerst dienen te worden. Daarnaast bestaan er binnen de beleggingsportefeuille zelf risico's. Voor deze risico's zijn beheersmaatregelen vastgesteld en geïmplementeerd. Hierover wordt periodiek door zowel de fiduciair managers als Montae gerapporteerd. De afspraken ter beheersing van de risico's - zoals concrete begrenzings en periodiciteit van evaluatie - zijn beschreven in de beleggingsrichtlijnen.

Matching-/renterisico

Het risico als gevolg van het niet gematcht zijn van activa en passiva (inclusief off balance posten) dan wel inkomsten en uitgaven in termen van rentevoet, rentetypische looptijden, basisvaluta, liquiditeit typische looptijden en gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil. Binnen deze risicocategorie zijn de belangrijkste risico's het renterisico, valutarisico, liquiditeitsrisico en inflatierisico.

Renterisico

Het pensioenfonds loopt renterisico doordat de waarde van de verplichtingen van het fonds (per jaar) anders op renteveranderingen reageert dan de waarde van de beleggingen. Het beleid is met ingang van 2016 als volgt: de rekenrente wordt gebaseerd op een 12-maands-voortschrijdend gemiddelde van de zogenaamde interne rente. Het bestuur beoogt hiermee beter aan te sluiten bij de (risicovrije) marktrente en zo grote schokken te voorkomen. Bovendien is de sturing van de afdekking van het renterisico minder gecompliceerd bij een rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) gebaseerd op een 12-maands voortschrijdend gemiddelde. Dit betekent dat de waarde van de verplichtingen gedurende het jaar kan veranderen door rentebewegingen.

Beheersmaatregel: het renterisico wordt voor 50% (en in 2022 voor 45%)afgedekt op marktrente met Amerikaanse staatsleningen / STRIPS, geldmarktfondsen en rentederivaten, waarbij ook de renteafdekking per looptijdinterval wordt ingericht, gemonitord en, indien nodig, bijgestuurd. In 2019 is een dynamische staffel vastgesteld, waarbij de rente afdekking verhoogd of verlaagd kan worden afhankelijk van de rentestand.

Valutarisico

De waarde van beleggingen kan veranderen door schommelingen in de wisselkoersen ten opzichte van de US dollar. De verplichtingen van PCN luiden immers in USD. Het beleid van PCN is dat er zoveel mogelijk belegd wordt in USD, zodat het valutarisico beperkt is. Op basis van het risicoprofiel wordt het aanwezige valutarisico binnen de beleggingsfondsen gedeeltelijk afgedekt door middel van valuta termijn contracten.

Liquiditeitsrisico

Het risico in deze context is dat een fonds niet op korte termijn aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen ofwel dat uitkeringen en inkomsten onvoldoende op elkaar zijn afgestemd. Het liquiditeitsrisico is beperkt, daar de premie-inkomsten vooralsnog hoger zijn dan de uitkeringen. Om het risico verder te beheersen heeft vanaf 2019 de pensioenadministratie binnen PCN een gedegen cash managementproces ingericht, waarbij afstemming plaatsvindt met Montae en de fiduciair managers.

Inflatierisico

Het pensioenfonds loopt inflatierisico doordat de waarde van de geïndexeerde pensioentoezeggingen anders op inflatieveranderingen reageert dan de waarde van de beleggingen. Het risico is koopkrachtverlies voor de deelnemer als de uitkeringen niet geïndexeerd kunnen worden door tegenvallende beleggingsresultaten. PCN loopt inflatierisico, waarbij de inflatie van de BES eilanden wordt gehanteerd. PCN beheerst dit risico door de toeslagambitie mee te nemen en te toetsen in de ALM-studie. Vanaf 2022 zal in de beleggingsportefeuille ook worden belegd in inflatie gerelateerde staatsobligaties.

Marktrisico

Het marktrisico betreft het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten binnen een (handels-) portefeuille. Binnen het marktrisico wordt gekeken naar volatiliteit (inclusief actief beheer), diversificatie / spreiding, liquiditeit (verhandelbaarheid), concentratie en correlatie.

Verschillende risico's kunnen elkaar versterken of werken juist diversifiërend. Om die reden wordt het risico van marktwaaardebewegingen op totaalniveau getoetst.

Marktvolatiliteit

Het grootste deel van de beleggingsportefeuille is belegd in vastrentende waarden. Een beperkt deel is belegd in risicovollere categorieën als High Yield en obligaties uit opkomende landen (hogere volatiliteit). Een deel (29%) is belegd in zakelijke waarden (hoge volatiliteit). De samenstelling van de portefeuille is gebaseerd op een ALM-studie en jaarlijkse portefeuilleconstructie studies. Gewenste risico's worden meegenomen in deze studies. Het betreft risico's waar bewust voor gekozen wordt op basis van risico/ rendement verwachtingen.

Er gelden zogenaamde 'floating' normen gedurende een jaar: de portefeuille kan langere tijd afwijken van de strategische norm, maar binnen een beperkte bandbreedte. De monitoring hiervan vindt maandelijks plaats. Er is geen sprake van leverage.

Aandelenrisico

Als onderdeel van marktrisico kan gekeken worden naar aandelenrisico. Aangezien het aandelenbelang onderdeel van de totale portefeuille uitmaakt, nemen we dit risico apart op. Het aandelenrisico betreft het risico op een daling van de marktwaaarde van aandelen en zakelijke waarden. In de ALM en portefeuilleconstructie wordt de gewenste allocatie naar aandelen en zakelijke waarden bepaald en beheerst aan de hand van het risicoprofiel. Ieder kwartaal wordt een gevoeligheidsanalyse gemaakt.

Actief risico

Met actief risico wordt bedoeld de mate waarin de daadwerkelijke performance afwijkt van de strategische benchmark. PCN accepteert een bepaalde mate van actief beheer en beheerst het risico door voor actief beheerde mandaten limieten op maximale tracking error te hanteren. Daarmee wordt de afwijking ten opzichte van de benchmark gelimiteerd. Monitoring vindt per kwartaal plaats.

Diversificatie/spreiding en correlatie

PCN beschikt over een goed gediversifieerde portefeuille, welke periodiek getoetst wordt in een ALM studie en/of portefeuille constructiestudie. Hierbij wordt rekening gehouden met geldende correlaties. Een aandachtspunt is dat correlaties in tijden van crisis richting 1 bewegen en het voordeel van

diversificatie voor een groot deel wegvalt. Een belegging in meer risicovollere categorieën vindt plaats door participatie in een beleggingsfonds, zodat er een zekere mate van spreiding bestaat.

Liquiditeitsrisico

Het risico dat beleggingen niet op korte termijn verkocht kunnen worden. Dit risico is voor PCN beperkt, daar voor 95% belegd wordt in liquide producten. 5% kan belegd worden in minder tot niet liquide lokale beleggingen.

Concentratierisico

Door gebrekkige spreiding kan concentratierisico ontstaan waarbij verliezen optreden doordat een te grote gevoeligheid bestaat naar één regio, sector of marktpartij. In de portefeuille van PCN wordt er een groot deel in Amerika belegd, wat een concentratierisico betekent. Ook binnen de lokale portefeuille, waarbij er sprake is van een relatief beperkt aantal beleggingen, is sprake van concentratierisico. Verder is de portefeuille gespreid over meerdere beleggingscategorieën en regio's. Het concentratierisico wordt beheerst in de ALM en portefeuilleconstructie studie en door het vaststellen van limieten per directe belegging en wordt periodiek gemonitord.

Kredietrisico

Het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen (waaronder verstrekte kredieten, leningen, vorderingen, ontvangen garanties) niet nakomt al dan niet als gevolg van het aan restricties onderhevig zijn van buitenlandse betalingen. Met betrekking tot het kredietrisico wordt enerzijds gekeken naar het kredietrisico in de beleggingsportefeuille en anderzijds naar het tegenpartijrisico.

Kredietrisico beleggingsportefeuille

PCN accepteert een bepaalde mate van kredietrisico in de beleggingsportefeuille door beleggingen aan te houden in bedrijfsobligaties met hoger risicoprofiel en staatsobligaties van ontwikkelingslanden. Ook binnen de lokale portefeuille is er sprake van kredietrisico. In de ALM studie en de portefeuille constructie wordt op basis van risicomaten een allocatie naar vastrentende beleggingscategorieën bepaald. Het fonds beheerst dit risico verder door binnen de beleggingsportefeuilles limieten op te nemen op kredietwaardigheidsratings van beleggingen in instrumenten, landen en/of sectoren en individuele issuers.

Monitoring vindt op maand en kwartaalbasis plaats. Per kwartaal wordt een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd, waarbij het effect van een beweging van de creditspread (kredietopslag) op de dekkingsgraad inzichtelijk wordt gemaakt.

Tegenpartijrisico

Bij het aangaan van transacties met externe partijen (o.a. derivatenposities en het gebruik van securities lending) wordt exposure opgebouwd bij tegenpartijen. Een faillissement van een tegenpartij kan tot verliezen leiden. Binnen het vastrentende USD staatsobligatiemandaat kan gebruik worden gemaakt van derivaten. Dit wordt gedaan via central clearing om risico's te beheersen. Binnen een aantal van de beleggingsfondsen worden in beperkte mate securities lending activiteiten uitgevoerd. Jaarlijks worden de securities lending activiteiten geëvalueerd op basis van een overzicht van de beleggingsfondsen.

Risico alternatieve beleggingen

Het fonds belegt ook lokaal. Dit zou gezien kunnen worden als alternatieve beleggingen. Hiervoor is een separaat risicokader met criteria en limieten opgesteld, is een kredietbeoordelingsbeleid opgesteld en zijn er uitgebreide rapportages.

Verzekeringstechnisch risico

Risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit de premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige aannames en grondslagen bij de vaststelling van de premie en de technische voorziening.

Het beleid is om de technische beleidsuitgangspunten (overlevingstafel, leeftijdsterugstellingen, opslag uit hoofde excasso) zo te kiezen, dat de kans zo groot mogelijk wordt gemaakt dat het fonds langdurig aan zijn verplichtingen zal kunnen voldoen. Het fonds toetst deze uitgangspunten regelmatig. Het fonds voert een zogenaamd eigen beheer, waarbij het overlijdensrisico sinds oktober gedeeltelijk is herverzekerd. Het betreft een kapitaalverzekering met een eigen behoud, een maximale dekking en een stoploss herverzekering.

8.6. Niet financiële risico's

Operationeel risico (waaronder interne beheersing en integriteitsrisico)

Het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. Beleid is gericht op het beschrijven van de administratieve organisatie en de maatregelen van interne controle. Het gaat hier om de processen die plaatsvinden binnen het bestuur en tussen het bestuur en de uitvoeringsorganisatie. Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitvoeren van interne controlemaatregelen gericht op de juiste en volledige registratie van de gegevens van het pensioenfonds.

Om zicht te houden op de beheersing van de operationele risico's bij de uitbestedingsrelatie wordt jaarlijks een ISAE 3402 rapportage opgevraagd bij de fiduciair beheerder en de custodian en worden SLA rapportages vereist, welke periodiek worden gecontroleerd op juistheid, tijdigheid en volledigheid.

Integriteitsrisico

Het risico dat de integriteit van het pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van de leiding van het pensioenfonds. In 2019 is een uitgebreide integriteitsrisicoanalyse uitgevoerd, mede in het kader van de eigen pensioenuitvoeringsorganisatie en de inrichting van de lokale beleggingsportefeuille. Deze risicoanalyse wordt in 2022 herijkt.

In het kader van integere bedrijfsvoering kent het pensioenfonds het volgende beleid:

- Er is een gedragscode opgesteld die door het bestuur, en degenen die namens of in opdracht van het pensioenfonds werken en door het bestuur aan te wijzen betrokkenen dient te worden ondertekend;
- Het fonds heeft een incidentenregeling en die ook bepalingen bevat ter bescherming van klokkenluiders;
- Het pensioenfonds heeft een integriteitsbeleid wat tevens beleid bevat om het risico van belangenverstrengeling te voorkomen;
- Het pensioenfonds kent een vergoedingsbeleid. Het beheerst beloningsbeleid met betrekking tot derden aan wie werkzaamheden zijn uitbesteed, maakt onderdeel uit van het uitbestedingsbeleid.

Uitbesteding en hiermee samenhangende risico's

Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikbare gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad. Het beleid is vastgelegd in een separaat document. Het uitbestedingsbeleid heeft tot doel te waarborgen dat de uitbestede werkzaamheden aan derden op een beheerste en integere wijze worden uitgevoerd. Zo worden onder andere eisen gesteld aan de uitbestedingspartijen omtrent reputatie, continuïteit en kwaliteit. Deze worden geborgd binnen de contracten en de SLA afspraken.

Juridische risico's

Het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van de rechtspositie van het pensioenfonds, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Daarnaast loopt het fonds een juridisch risico indien deelnemers of gepensioneerden het niet eens zijn met de hoogte van de pensioenaanspraak of pensioenuitkering.

Er is voldoende juridische kennis binnen de organisatie (bestuur, ondersteuning en adviseurs) aanwezig. Daarnaast zijn alle risico's beoordeeld op wet- en regelgeving en zijn hiervoor beheersmaatregelen vastgesteld.

IT risico

Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continue of onvoldoende beveiligd zijn worden ondersteund door IT.

Een groot deel van de gegevens omtrent opgebouwde pensioenrechten wordt geadministreerd in geautomatiseerde gegevensbestanden en systemen aanwezig bij de administrateur. Afspraken omtrent back-up, uitwijk en calamiteiten zijn vastgelegd in een contract met de administrateur/uitvoerder. Bij de uitbestedingspartijen worden de IT risico's afgedekt in de uitbestedingsovereenkomst en bijbehorende bewerkersovereenkomst.

Vanaf 2019 voert PCN zelf de pensioenadministratie uit. De IT-inrichting en de risicobeheersing in verband hiermee maken onderdeel uit van het project ZAF. In dat kader is gedetailleerd beleid uitgewerkt en zijn contracten gesloten met leveranciers van de software en de hostingpartij die voldoen aan het beleidskader van PCN. Ook zijn cloudrisicoanalyses uitgevoerd en is hiervan melding gemaakt bij de toezichthouder. De IT-processen zijn vastgelegd en de medewerkers volgen trainingen in het kader van kennis, bewustwording en implementatie van processen. In 2021 is de risicoanalyse geupdate en is beleid waar nodig aangescherpt.

9. Verwacht en gepland voor 2022

PCN heeft ook voor 2022 de ambitie om de portefeuille verder uit te breiden met investeringen in Caribisch Nederland. Tevens tracht PCN daarbij om de investeringen te spreiden over de eilanden. Verspreid over de BES eilanden is er eind 2021 bijna USD 13 miljoen lokaal geïnvesteerd. Begin 2022 is overeenstemming met EZ Air bereikt over de verkoop van de twee beechcrafts en is het resterende leningdeel (de restschuld) omgezet naar een kortere lening van drie jaar met een hogere rente. Het geïnvesteerde bedrag is daarom begin 2022 iets afgenomen. Het doel is om richting een totaal geïnvesteerd bedrag van circa USD 31,5 miljoen te gaan. PMCN is met diverse partijen in gesprek om de portefeuille op te bouwen en zodoende het doelbedrag te bereiken en de economische- en sociale ontwikkeling op de eilanden te stimuleren.

In 2022 wordt er opvolging gegeven aan de recent uitgevoerde Asset Liability Management studie. Er zal ook een beleggingscase worden opgesteld voor vastgoedaandelen. Daarnaast wordt er onderzoek gedaan naar de invulling van de categorie EMD – HC wegens veranderingen bij de desbetreffende vermogensbeheerder.

Het bestuur heeft eind 2021 de mogelijkheden tot een deelnemersonderzoek over maatschappelijk verantwoord beleggen geïnventariseerd. In begin 2022 zijn de vragenlijsten onder de deelnemers uitgezet en worden later in het jaar de resultaten en opvolgacties besproken.

Met de afronding van dit jaarverslag is ook de conversie naar de nieuwe pensioenovereenkomst afgerond en wordt in 2022 blijvend aandacht besteed aan de communicatie over de impact van de wijzigingen voor de individuele deelnemers.

Curaçao, 14 juni 2022

Pensioenfonds Caribisch Nederland
Het bestuur

H.W.T. Linkels
Voorzitter

G.H. Bergsma
Plaatsvervangend voorzitter

G.J. Cijntje
Secretaris

R.J. Hooker
Plaatsvervangend Secretaris

10. Verantwoording en toezicht

10.1. Het verslag van de Raad van Toezicht

Inleiding

De raad complimenteert het bestuur, haar medewerkers en het bestuursbureau met de, wederom zonder aantekeningen, goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening 2021.

Net als vorig jaren was de financiële positie van het fonds een belangrijk aandachtspunt. Het jaar werd gekenmerkt door de nog steeds durende corona pandemie, maar ook door herstellende economische activiteit en stijgende dollarrente. Eind 2021 stond het fonds er een stuk rooskleuriger voor dan eind 2020. In 2021 heeft het bestuur, in het kader van het strategisch (middellange termijn) beleggingsbeleid, een ALM-studie alsmede een SNP-studie laten uitvoeren en de resultaten en hun conclusies besproken met de raad.

Zoals in het verslag over 2020 reeds vermeld was er aan eind 2020, als gevolg van de lage dollarrente, het probleem dat de kostendekkende premie hoger was dan de maximaal door het fonds te heffen premie. In een dergelijke situatie kan het fonds niet anders dan het opbouwpercentage (voorlopig) verlagen. Het is vervolgens aan sociale partners om, via een wijziging van de pensioenregeling, te besluiten tot eventueel andere oplossende maatregelen om de kostendekkende premie weer beneden de maximale premie te krijgen. Halverwege 2021 kwamen de sociale partners inderdaad tot een akkoord over een wijziging van de pensioenovereenkomst.

In 2021 zijn er door het pensioenfonds ook weer verdere stappen gezet op het terrein van de lokale beleggingen.

De raad kwam vier keer bijeen, waarvan drie keer via video-call. Er is twee keer gezamenlijk met het bestuur vergaderd, een keer in Curaçao en een keer in Den Haag. De raad en individuele leden zijn regelmatig bijgepraat door het bestuursbureau.

De raad heeft er waardering voor dat uitvoeringsorganisatie, bestuursbureau en bestuur in de lastige covid-19 omstandigheden goed hebben geopereerd. De raad is verheugd dat de nieuwe huisvesting in Bonaire inmiddels in gebruik is genomen.

Governance

De raad heeft op basis van de onderbouwing die het bestuur heeft gegeven, ingestemd met de herbenoeming voor een derde termijn van bestuurslid dhr. G. Bergsma. De continuïteit en deskundigheid van het bestuur dienen te zijn geborgd door de tijdige start van benoemingsprocedures en inwerkperiodes voor aspirant-bestuursleden. Het blijkt toch elke keer een grote uitdaging zowel voor bestuur als voor de voordragende partijen om de gewenste termijnen te halen. De raad hoopt dat bij toekomstige benoemingen de noodzakelijke diversiteit in het bestuur kan worden vergroot. Het bestuur respectievelijk de raad heeft de herbenoemingsprocedures voor raad van toezichtleden dhr. C. Maas en dhr. A. Bakker aanhangig gemaakt bij de voordragende instanties.

De raad heeft een gesprek gehad met de compliance officer waarbij de wenselijkheid van een proactieve brede taakopvatting is besproken. De raad heeft het bestuur geadviseerd om integriteit, good governance en *checks and balances* steeds bespreekbaar te houden en hier met enige regelmaat een sessie met elkaar en met het personeel over te beleggen, desgewenst onder externe begeleiding.

De raad heeft zich ervan vergewist dat het aansprakelijkheidsrisico rond lokale beleggingen van fonds en bestuursleden, waar het eerder aandacht voor heeft gevraagd bij het bestuur, nu goed is gemitigeerd. Er zijn nu geen personele verbindingen tussen PCN en PMCN en dubbelrollen als bestuurder en commissaris zijn uitgesloten. De raad heeft er wel bij het bestuur op aangedrongen goed toe te zien op de rapportages van PMCN. De raad stelt vast dat het aansprakelijkheidsrisico ook is verminderd door desinvestering van de vliegtuigen van EZ Air.

Pensioenovereenkomst

De raad heeft kennisgenomen van de aanpassing van de pensioenregeling door sociale partners. De raad stelt vast dat de aanpassing van de pensioenregeling de financiële situatie van het fonds als gevolg van de beperking van de pensioenaanspraken verbetert. Helaas zorgde de, door de sociale partners, gekozen invulling maar zeer beperkt voor een oplossing van het primaire probleem, namelijk dat de kostendeekkende premie hoger uitkwam dan de maximale te heffen premie. Hierdoor zag het fonds zich toch genooddaakt om de voorlopige beperking van de pensioenopbouw voor 2021 nagenoeg geheel te handhaven.

Dankzij de stijgende dollarrente blijft de beperking van de pensioenopbouw gelukkig beperkt tot 2021. De raad betreurt voorts dat de reikwijdte van de regeling door plafonnering van het pensioengevend inkomen door sociale partners substantieel is verminderd waardoor het toch al kleine draagvlak voor het pensioenfonds – gevolg van de kleine schaal van Caribisch Nederland – structureel wordt verminderd.

Financiële positie

De raad stelt vast dat de financiële situatie van het fonds gedurende 2021 sterk is verbeterd door goede beleggingsresultaten en een oplopende rente in de Verenigde Staten. De raad is verheugd dat het bestuur daarom heeft kunnen besluiten tot indexatie per 1 januari 2022. Tegelijkertijd heeft de raad haar aarzelingen uitgesproken over de hoogte van de verleende indexatie omdat door de volledige indexatie, de dekkingsgraad onder het vereist eigen vermogen uitkomt, terwijl het fonds nog in een lange termijn herstelsituatie verkeert. De korte historie van het fonds heeft inmiddels geleerd dat de dekkingsgraad van het fonds, als gevolg van de rekenregels omtrent de omgang met de renteontwikkeling, nogal volatiel is. Zo was begin 2021 de dekkingsgraad nog maar net boven de minimaal vereiste dekking. Die volatiliteit vraagt om extra prudentie t.a.v. premie- en indexatiebeleid. In dit kader heeft de raad het bestuur geadviseerd om het indexatiebeleid nog eens integraal te evalueren. Wat de raad betreft zou dan vooral gekeken moeten worden naar de vormgeving van het beleid en het eerder gegeven advies om toekomstbestendig te indexeren tot het niveau van het vereist eigen vermogen.

De raad heeft zich laten informeren over de stand van zaken van het vermogensbeheer. De voorzitter van de raad heeft de presentatie aan het bestuur van de bevindingen van de ALM-studie als toehoorder bijgewoond. De raad heeft het bestuur in overweging gegeven de implementatie van de voorgenomen beleggingen in inflation-linked bonds nader te laten analyseren.

De raad is verheugd dat goede nieuwe lokale beleggingsmogelijkheden zijn geïdentificeerd die de economie van Caribisch Nederland ten goede komen. De raad juicht toe dat het pensioenfonds hiermee zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt, met inachtneming van zijn voornaamste doel: het veiligstellen van de huidige en toekomstige aanspraken van de deelnemers.

Tenslotte

Waar in december, bij de vaststelling van de indexatie en de premie nog uitgegaan kon worden van een rooskleurige ontwikkeling van de economie en de dollarrente, is het wereldbeeld bij de vaststelling van het jaarverslag alweer dramatisch veranderd. De oorlog in de Oekraïne en het daaropvolgende

sanctiebeleid t.a.v. Rusland hebben het economisch beeld voor 2022 fors gewijzigd. Onduidelijk is hoe dit zich verder gaat ontwikkelen, maar extra prudentie is geboden.

Het worden weer turbulente tijden voor het bestuur. De raad hoopt voor de deelnemers dat er, in deze tijd van inflatie en alsmaar stijgende prijzen, aan het eind van 2022 wederom ruimte zal zijn voor (gehele of gedeeltelijke) indexatie. De raad wenst het bestuur alle wijsheid toe en heeft er, op basis van de ervaringen van de afgelopen jaren, alle vertrouwen in dat het bestuur zich weer volledig en enthousiast zal inzetten om het fonds door deze woelige tijden heen te loodsen.

De raad houdt zich graag beschikbaar om met het bestuur mee te denken over de strategische uitdagingen waar het fonds voor staat, waaronder ook de mogelijke gevolgen voor PCN van de voorgenomen wijzigingen in het pensioenstelsel in Europees Nederland.

De raad heeft in 2021 ingestemd met:

- De begroting voor 2022;
- Lange termijn herstelplan;
- De beperking van het opbouwpercentage tot 1,35%;
- Wijzigingen in het beleggingsbeleid.;
- Indexatie per 1 januari 2022;
- De premie voor 2022;
- Herbenoeming van de heer G. Bergsma als bestuurslid.

Curaçao, 14 juni 2022

Pensioenfonds Caribisch Nederland
De Raad van Toezicht

De heer A.F.P. Bakker
Voorzitter

De heer H.F. Domacassé
Lid

De heer C.J.A. Maas
Lid

Reactie van het Bestuur op het verslag van de Raad van Toezicht

Het Bestuur heeft nota genomen van het verslag van de Raad van Toezicht en herkent zich hierin. Het Bestuur ervaart de samenwerking met de Raad van Toezicht als positief en bedankt de Raad van Toezicht voor hun inzet en betrokkenheid.

Curaçao, 14 juni 2022

Het Bestuur van Pensioenfonds Caribisch Nederland

10.2. Verslag van het Advies- en Verantwoordingsorgaan

Samenstelling Advies- en Verantwoordingsorgaan

Het Advies- en verantwoordingsorgaan (AVO) is in augustus 2014 opgericht en functioneert nu ruim zeven jaar. Het AVO bestaat uit drie leden, Elyane Nicolaas, Jeanette Hooker-Soliana en Raquel Granger, die elk een van de drie eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba vertegenwoordigen. Alle vergaderingen hebben in 2021 voortgang gekregen, waarvan deels online.

Adviesaanvragen

Het bestuur heeft in 2021 een aantal formele adviesaanvragen ingediend bij het AVO. Het AVO heeft geadviseerd over bestuursbesluiten tot vaststelling van:

- het opbouwpercentage en de premie voor 2021;
- de premie voor 2022.;
- het pensioenreglement;
- het uitvoeringsreglement.

Daarnaast heeft het AVO geoordeeld over het Jaarverslag.

Het AVO heeft ongevraagd advies gegeven ten aanzien van de volgende onderwerpen:

- de pensioenovereenkomst en communicatie daarover in 2021;
- het bestuursbesluit in verband met indexatie per 1 januari 2022;
- de begroting voor 2022.

Het AVO heeft weloverwogen positief adviezen gegeven op de bovengenoemde onderwerpen.

Terugblik 2021

Het AVO heeft het jaar 2021 ervaren als een bewogen jaar door zowel persoonlijke omstandigheden als door de wijzigingen die door de sociale partners zijn aangebracht in de pensioenregeling. Het heeft de AVO leden er niet van weerhouden om actief deel te nemen en het bestuur te voorzien van gedegen en weloverwogen adviezen.

Vooruitblik 2022

Bijzondere aandacht van het AVO gaat uit naar twee onderwerpen. Enerzijds het stimuleren van de betrokkenheid van de stakeholders bij de pensioenopbouw besluitvorming. Als AVO willen we graag op ieder van ons eiland mensen stimuleren op hun betrokkenheid te vergroten. Daarnaast zal het AVO in 2022 gericht aandacht besteden aan de bezetting en opvolging van het AVO. Onverminderd houdt het AVO oog voor kansen om verder aan kennisontwikkeling te werken.

Bonaire, St. Eustatius en Saba, 14 juni 2022

Pensioenfonds Caribisch Nederland
Het Advies- en Verantwoordingsorgaan

Mw. E. Nicolaas
Voorzitter

Mw. R. Granger
Lid

Mw. J. Hooker-Soliana
Lid

Reactie van het Bestuur op het oordeel van het Advies- en Verantwoordingsorgaan

Het Bestuur heeft nota genomen van het oordeel van het Advies- en Verantwoordingsorgaan en herkent zich hierin. Het Bestuur ervaart de samenwerking met het Advies- en Verantwoordingsorgaan als positief en bedankt het Advies- en Verantwoordingsorgaan voor hun inzet en betrokkenheid.

Curaçao, 14 juni 2022

Het Bestuur van Pensioenfonds Caribisch Nederland

Verslag werkzaamheden Compliance Officer

Beschrijving van de verrichte werkzaamheden

Wij hebben een onderzoek uitgevoerd naar de ingevulde vragenlijsten met betrekking tot de naleving van gedragscode met betrekking tot 2021.

- a) Bij ons onderzoek naar de vragenlijsten zijn wij uitgegaan van de regelgeving mbt Gedragscode (versie van 22 januari 2019) zoals deze te vinden is op de website van PCN;
- b) De compliance officer legt een lijst aan van alle verbonden personen die als insider worden aangemerkt op grond van de gedragscode (zie artikel 10 lid 7 van de gedragscode van 22 januari 2019).

Beschrijving van de bevindingen

Algemeen

Wij hebben van de ambtelijk secretaris begrepen dat er met betrekking tot 2021 en 2022 (tot en met 4 mei 2022) geen wet- en regelgeving wijzigingen zijn geweest die van belang zouden kunnen zijn voor het onderzoek;

Jaarlijkse verklaring naleving gedragscode PCN-kalenderjaar 2021

De onderzochte vragenlijsten zijn ontvangen van de ambtelijk secretaris. Tevens was er een overzicht bijgevoegd van totaal 21 personen. In dit overzicht was aangegeven welke personen een vragenlijst hebben ingevuld per afdeling zoals de RvT, AVO, Bestuur, personeel PCN en de compliance officer;

Niet iedereen had de vragenlijsten helemaal compleet ingevuld, maar er zijn verder geen bijzonderheden geconstateerd bij het onderzoek.

Meldingen op grond van artikel 4 en 5 van de gedragscode

Volgens de ambtelijk secretaris zijn er geen meldingen zijn geweest over 2021 en 2022 (tot en met 4 mei 2022).

De vragenlijsten met betrekking tot de gedragscode 2021 zijn beoordeeld en de opmerkingen naar aanleiding hiervan zijn vergelijkbaar met de eerdere opmerkingen met betrekking tot 2020.

Er zijn in het boekjaar geen meldingen van belangenconflicten geweest.

Willemstad, 4 mei 2022

Jurgen Advokaat

Reactie van het Bestuur op het verslag werkzaamheden Compliance Officer

Het Bestuur ervaart de samenwerking met de Compliance Officer als positief en bedankt de Compliance Officer voor zijn inzet en betrokkenheid.

Curaçao, 24 juni 2022

Het Bestuur van Pensioenfonds Caribisch Nederland.

Controleverklaring van de onafhankelijk accountant

JAARREKENING 2021
PENSIOENFONDS CARIBISCH NEDERLAND

14 juni 2022

Jaarrekening

Inhoudsopgave

Geconsolideerde jaarrekening.....	62
Enkelvoudige jaarrekening	101

Geconsolideerde jaarrekening

GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2021

Geconsolideerde balans per 31 december 2021

Na bestemming van het saldo van baten en lasten.
(In USD 1.000)

Activa		2021	2020
Beleggingen voor risico pensioenfondsen	1	629.912	593.706
Vorderingen en overlopende activa	2	7.549	9.859
Overige activa	3	8.543	12.250
Totaal		646.004	615.815

Passiva		2021	2020
Groepsvermogen	4	87.635	19.375
Technische voorzieningen	5	554.517	592.248
Overige schulden en overlopende passiva	6	3.852	4.192
Totaal		646.004	615.815

Dekkingsgraad (in%)		2021	2020
Aanwezige dekkingsgraad		115,7%	103,3%

GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Geconsolideerde staat van Baten en Lasten over 2021

(In USD 1.000)

Baten		2021	2020
Pensioenpremiebijdragen van werkgevers en werknemers	7	25.590	29.649
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	8	20.930	77.110
Overige baten	9	96	15
Totaal Baten		46.616	106.774

Lasten		2021	2020
Pensioenuitkeringen	10	13.027	12.036
Uitvoeringskosten pensioenregeling	11	2.767	2.493
Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds:	12	-37.731	124.320
<i>Pensioenopbouw</i>		18.987	21.313
<i>Toeslagen</i>		21.327	0
<i>Rentetoevoeging</i>		6.557	10.557
<i>Onttrekking voor pensioenuitkeringen</i>		-12.956	-12.039
<i>Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten</i>		-389	-357
<i>Wijziging marktrente</i>		-71.378	117.453
<i>Wijziging actuariële grondslagen en methoden</i>		60	-12.035
<i>Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten</i>		0	-80
<i>Overige mutaties</i>		109	-493
<i>Conversie</i>		-48	n.v.t
Herverzekeringen	14	104	268
Overige lasten	15	190	463
Totaal lasten		-21.643	139.580

	2021	2020
Saldo van baten en lasten	68.259	-32.806

Bestemming van het saldo van baten en lasten		2021	2020
Mutatie algemene reserve		67.848	-32.806
Mutatie bestemmingsreserve		411	-
Totaal		68.259	-32.806

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

Geconsolideerd Kasstroomoverzicht over 2021

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.
(In USD 1.000)

Kasstroom uit pensioenactiviteiten	2021	2020
Ontvangen premiebijdragen risico pensioenfonds	26.994	28.370
Ontvangen vordering t.a.v. boedelscheiding	1	67
Betaalde pensioenuitkeringen	-12.936	-12.050
Betaalde herverzekeringen	-	-
Betaalde overdrachten van rechten risico pensioenfonds	-	-
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-3.190	-2.730
Betaalde crediteuren	-63	28
Storting beleggingsrekening	-	-6.417
Betalen PMCN (via rekening-courant)	-	-
Overige mutaties	580	-321
Totaal	11.386	6.947

Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	2021	2020
Betaalde investeringen vaste activa	-9	-295
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	93.779	127.794
Betaald inzake aankopen beleggingen	-104.185	-132.260
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	87	1.241
Overige mutaties inzake beleggingen	-4.204	1.000
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-60	-156
Totaal	-14.592	-2.676

Samenstelling geldmiddelen	2021	2020
Liquide middelen per 1 januari	10.421	6.150
Mutatie liquide middelen	-3.206	4.271
Liquide middelen per 31 december⁸	7.215	10.421

⁸ Tegoeden op bankrekeningen van MCB en ABN.

Toelichting op de grondslagen geconsolideerde jaarrekening

ALGEMEEN

Inleiding

PCN is statutair gevestigd: Kaya General Carlos Manuel Piar 5, Kralendijk te Bonaire. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Bonaire onder nummer 7579. Het doel van het pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het pensioenfonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met artikel 10 lid 3 van de Pensioenwet BES en de voor Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland relevante bepalingen van de Nederlandse Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 610 'Pensioenfondsen'. Volgens de Pensioenwet BES wordt uitgegaan van een maximale vaste rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) van 4%. Ultimo 2021 is een rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) gehanteerd van 1,72%, zijnde het gemiddelde van de interne rente over de laatste 12 maanden van de met de USD-swapcurve berekende voorziening pensioenverplichtingen over die laatste 12 maanden (ultimo 2020: 1,08%).

Alle bedragen zijn vermeld in duizenden US Dollars, tenzij anders is aangegeven. De in de tabellen opgenomen getallen zijn afgeronde bedragen. Door afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som van de afzonderlijke getallen.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar, met uitzondering van de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf 'Schattingswijzigingen'.

Ter verbetering van het inzicht zijn de overige beleggingen nader uitgesplitst in de jaarrekening en ook de ter vergelijking opgenomen cijfers zijn hiertoe aangepast, dit geldt tevens voor de uitvoeringskosten.

Schattingswijzigingen

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid.

Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

TOELICHTING OP DE GRONDSLAGEN

Consolidatie

Vanaf het boekjaar 2019 wordt er door PCN een geconsolideerde jaarrekening uitgebracht. In de geconsolideerde jaarrekening van PCN zijn de financiële gegevens verwerkt van de volgende entiteiten:

- Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland, gevestigd te Bonaire
- Participatiemaatschappij Caribisch Nederland B.V., gevestigd te Bonaire.

Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland is 100% aandeelhouder van Participatiemaatschappij Caribisch Nederland B.V. Consolidatie vindt plaats volgens de integrale methode, intercompany verhoudingen worden in de geconsolideerde jaarrekening geëlimineerd.

Toelichtingen

In de jaarrekening zijn diverse tabellen opgenomen ter onderbouwing en nadere detaillering van de balans en winst- en verliesrekening. Bij de tabellen waarvan de gegevens niet rechtstreeks uit de financiële administratie komen is dat vermeld. Gegevens die komen uit het vermogensbeheersverslag wat is aangereikt door Caceis kunnen afwijken van de gegevens in de balans en de winst-en-verliesrekening als gevolg van een andere wijze van samenstellen.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op

deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met artikel 10 lid 3 van de Pensioenwet BES en de voor Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland relevante bepalingen van de Nederlandse Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 610 'Pensioenfonds vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar de rapporteringsvaluta US Dollar tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie.

PCN heeft haar beleggingen ondergebracht bij verschillende vermogensbeheerders (via een fiduciair manager). Op basis van de look-through informatie van deze vermogensbeheerders (aangeleverd aan de custodian) zijn de waarden van de beleggingen opgenomen in de jaarrekening van PCN. In de jaarrekening zijn diverse toelichtingen opgenomen van de beleggingen qua onderverdeling om zo een beter inzicht te geven in de verdeling en de risicospreiding. De informatie van de vermogensbeheerders is opgesteld op basis van look through. Door gebruik te maken van look through gegevens kan het zijn dat de totale waarde per beleggingscategorie afwijkt van de waarde per beleggingscategorie op de balans (dit heeft te maken met verdergaande verbeteringen die worden aangebracht in de look through methode). Dit komt voor als er binnen een beleggingsfonds meerdere categorieën aanwezig zijn, op totaal niveau over alle categorieën sluit de waarde wel.

Reële waarde

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum, gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen verrichte taxaties. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten.

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum.

Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde welke is bepaald op basis van de door de vermogensbeheerder van het pensioenfonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde.

Aandelen

Aandelen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet- beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de door de vermogensbeheerder afgegeven intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de door de vermogensbeheerder afgegeven intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Uitsplitsing beleggingen

De uitsplitsingen van de beleggingen zijn gebaseerd op key figures van de beleggingsfondsen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Onder overige activa worden tevens geactiveerde posten opgenomen. De geactiveerde posten worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur.

De verwachte economische levensduur is als volgt:

- Implementatie zelfadministratie (ZAF): 5 jaren (Restwaarde 0%)
- Inventaris en inrichting: 5 jaren (Restwaarde 0%)
- ICT-middelen: 5 jaren (Restwaarde 0%)
- Vervoermiddelen: 5 jaren (Restwaarde 10%)

TOELICHTING OP DE GRONDSLAGEN

Stichtingskapitaal en reserves

De algemene reserve houdt rekening met de financiële positie en de aard en omvang van de risico's die het pensioenfonds loopt. De algemene reserve is bedoeld voor het opvangen van de verzekeringstechnische risico's en beleggingsrisico's. Het jaarresultaat zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Het ouderdomspensioen, het nabestaandenpensioen en het wezenpensioen worden gefinancierd op basis van kapitaaldekking. Ter bepaling van het benodigde kapitaal stelt het bestuur de hoogte van de technische voorzieningen vast op basis van de contante waarde van de verwachte uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot de datum van vaststelling opgebouwde pensioenaanspraken. De voorwaardelijke toeslagverlening maakt geen onderdeel uit van de technische voorzieningen.

Het pensioenfonds stelt toereikende technische voorzieningen vast met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Bij het vaststellen van technische voorzieningen neemt het pensioenfonds de volgende beginselen in acht:

- De gebruikte grondslagen inzake overlijden of arbeidsongeschiktheid en levensverwachting zijn gebaseerd op prudente beginselen;
- De methode en grondslag blijft van boekjaar tot boekjaar ongewijzigd, tenzij juridische, demografische of economische omstandigheden wijzigingen rechtvaardigen.

Uitgaande van deze uitgangspunten is het pensioenfonds gekomen tot de volgende grondslagen:

Rekenrente (voortschrijdend gemiddelde)

De gehanteerde rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) is ultimo 2021 1,72% (ultimo 2020: 1,08%).

Sterftetafel

Ultimo 2021 wordt gebruik gemaakt van de Prognosetafel AG2020 zoals gepubliceerd door het Actuariel Genootschap (AG) onder toepassing van de correctiefactoren van het Verbond van Verzekeraars (ES-P2a) in verband met de zogenaamde verzekerdensterfte.

Gehuwdheidsfrequentie

Voor de gehuwdheid tot de pensioenleeftijd wordt uitgegaan van een onbepaalde actuariële factor met een leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequentie gebaseerd op CBS waarnemingen per 1 januari 2016.

Partnerfrequenties CBS	M	V
20-30	7%	14%
30-40	39%	48%
40-50	56%	60%
50-60	65%	66%
60-70	74%	68%

Na het bereiken van de pensioenleeftijd wordt uitgegaan van het bepaalde partner systeem.

Leeftijdsverschil

Verondersteld wordt dat de mannelijke deelnemers drie jaar ouder zijn dan hun partner. De vrouwelijke deelnemers worden verondersteld drie jaar jonger te zijn dan hun partner.

Uitkeringen

Bij de waardering van de aanspraken is uitgegaan van de veronderstelling dat de pensioenuitkeringen continu geschieden.

Kostenopslagen

Opslag voor excassokosten: 3,0% van de technische voorzieningen.

Eenmalige uitkeringen (smartegeld)

De voorziening voor smartegeld wordt actuarieel bepaald.

Wezenpensioen

Voor nog niet ingegane wezenpensioen worden de technische voorzieningen voor het opgebouwde latente nabestaandenpensioen met 1,5% verhoogd. Bij het bereiken van de pensioendatum komt deze opslag te vervallen.

De technische voorzieningen voor ingegane wezenpensioen worden bepaald door de contante waarde te bepalen van de toekomstige kasstromen; met sterfte wordt geen rekening gehouden.

Arbeidsongeschiktheid

Het fonds heeft een opslag in de premie opgenomen voor het arbeidsongeschiktheidsrisico. De omvang hiervan bedraagt 10% van de jaarlijkse inkoopsum voor de pensioenopbouw inclusief de risicopremies voor het overlijdensrisico. De opslag in de premie valt in het jaar van de premieheffing vrij.

Leeftijdsbepaling

De leeftijdsbepaling geschiedt in maanden nauwkeurig.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De aanwezige dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING***Algemeen***

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Pensioenpremiebijdragen van werkgevers en werknemers

Onder pensioenpremiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan hen in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Uitvoeringskosten pensioenregeling

De uitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

De mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorzieningen voor risico pensioenfonds.

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Toeslagen

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken kunnen worden aangepast. Hierbij wordt als uitgangspunt de prijsontwikkeling genomen. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement en/of aanwezige middelen van het pensioenfonds gefinancierd.

Rentetoevoeging

De in 2021 aan de voorziening pensioenverplichtingen toe te voegen interest is gebaseerd op de rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) ultimo 2021, zijnde 1,08%.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Onttrekking voor uitvoeringskosten pensioenregeling

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging overige actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële grondslagen worden herzien.

Saldo overdrachten van rechten voor risico pensioenfonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Herverzekeringen

De financiële risico's van overlijden zijn verzekerd bij Guardian Group op basis van een stop loss verzekering met een prioriteit van USD 250.000 en een eigen behoud van USD 40.000 per leven.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Toelichting op de geconsolideerde balans

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfondsen

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2021	3.353	222.507	363.634	4.212	593.706
Aankopen	468	5.200	98.517	-	104.185
Verkopen	-	-9.260	-84.519	-	-93.779
Overige mutaties	164	-	-	4.040	4.204
Waardemutaties	355	37.350	-15.632	-477	21.596
Stand per 31 december 2021	4.340	255.797	362.000	7.775	629.912

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2020	653	181.414	323.653	15.610	521.330
Aankopen	2.724	13.844	118.416	-	134.984
Verkopen	-	-5.270	-122.895	-	-128.165
Overige mutaties	-24	-	-	-3.487	-3.511
Waardemutaties	-	32.519	44.460	-7.911	69.068
Stand per 31 december 2020	3.353	222.507	363.634	4.212	593.706

De gegevens in bovenstaande tabellen zijn ontleend aan het vermogensbeheer verslag wat vanuit Caceis is aangereikt alsmede de jaarrekening van PMCN.

Reële waarde

De waardering van de beleggingen vindt plaats tegen reële waarde. Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het pensioenfonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde. Zie voor waar dat niet van toepassing is de waarderingsgrondslag van de betreffende activa.

Voor de meerderheid van de beleggingen van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en - technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten:

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen. Hieronder vallen aandelen, obligaties, onderpanden en banktegoeden. Onder de genoteerde marktprijzen vallen ook beursgenoteerde fondsen met NAV-koers opgenomen, waarbij de waardering gebaseerd is op de intrinsieke waarde (ontleent aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers).

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

- Onafhankelijke taxaties worden toegepast voor de waardering van onroerend goed in bezit van het pensioenfonds. Alle vastgoedobjecten worden jaarlijks getaxeerd, met uitzondering van het kantoorpand voor eigen gebruik (taxatie eens in de 3 jaar). De taxaties gebeuren door externe taxateurs waarvan de onafhankelijkheid ten opzichte van de waardering onbetwist is. De juistheid en volledigheid van de gebruikte informatie voor de taxatie wordt gecontroleerd.
- Andere methode: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden. Onder deze methode vallen de lokale beleggingen in de vorm van onderhandse leningen.

Gehanteerde waarderingssystematiek op basis van de Richtlijn 290.

Per 31 december 2021	Genoteerde marktprijzen	Taxaties	Andere methode	Totaal
Vastgoedbeleggingen	-	-	4.340	4.340
Aandelen	255.797	-	-	255.797
Vastrentende waarden	362.000	-	-	362.000
Overige beleggingen	23	-	7.752	7.775
Totaal	617.820	-	12.092	629.912

Per 31 december 2020	Genoteerde marktprijzen	Taxaties	Andere methode	Totaal
Vastgoedbeleggingen	-	-	3.353	3.353
Aandelen	222.507	-	-	222.507
Vastrentende waarden	363.634	-	-	363.634
Overige beleggingen	-1.474	-	5.686	4.212
Totaal	584.667	-	9.039	593.706

De gegevens in bovenstaande tabellen zijn ontleend aan het vermogensbeheer verslag wat vanuit Caceis is aangereikt alsmede de jaarrekening van PMCN.

Vastgoedbeleggingen

Specificatie vastgoedbeleggingen naar soort

	31-12-2021	31-12-2020
Direct vastgoed	4.340	3.353
Totaal	4.340	3.353

Het direct vastgoed wordt eens in de 3 jaar getaxeerd. In 2018 is het vastgoed op Bonaire getaxeerd. De waarde ultimo 2021 is gesteld op USD 1.590.000 (x USD 1,00) op basis van de interne waardering, taxatiewaarde 2018 vermeerderd met netto-investeringen in 2019, 2020 en 2021. Ultimo 2020 is het onroerend goed vanuit PCN overgegaan naar PMCN. In 2019 is gestart met de bouw van het tweede kantoorpand. Deze investering is meegenomen in de waarde direct vastgoed. Per balansdatum zijn geen vastgoedbeleggingen uitgeleend.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2021		31-12-2020	
		%		%
Aandelenbeleggingsfondsen	255.797	100,0	222.507	100,0
Totaal	255.797	100,0	222.507	100,0

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Specificatie vastrentende waarden naar soort

	31-12-2021		31-12-2020	
		%		%
Staatsobligaties	271.751	75,1	281.294	77,4
Obligatiebeleggingsfondsen	90.249	24,9	82.340	22,6
Totaal	362.000	100,0	363.634	100,0

Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2021	31-12-2020
Liquide middelen	23	-1.474
Leningen	4.030	1.640
Financial Lease	3.722	4.046
Totaal	7.775	4.212

De post Overige heeft betrekking op de lokale beleggingen welke worden gehouden in PMCN en dit betreffen diverse verstrekte leningen en een financial leaseovereenkomst ter financiering van een tweetal vliegtuigen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2021	31-12-2020
Vordering uit hoofde van de vaststellingsovereenkomst met BZK	3.000	3.000
Vordering op APC en APS uit hoofde van de boedelscheiding APNA	516	517
Premievorderingen op sponsors	3.527	5.852
Claims herverzekering	403	-
Overige vorderingen	103	490
Totaal	7.549	9.859

Vordering uit hoofde van de vaststellingsovereenkomst met BZK

Het bestuur van PCN heeft in 2015 een claim ingediend bij de Nederlandse Staat. In het tweede kwartaal van 2018 is het bestuur van PCN tot overeenstemming gekomen met BZK over een eenmalige extra koopsom in 2018 van USD 25 miljoen (x USD 1,00) en een jaarlijkse extra premie van USD 1 miljoen (x USD 1,00) voor een periode van zes jaar (2018 tot en met 2023). De nog te ontvangen premie is opgenomen onder “vordering uit hoofde van de vaststellingsovereenkomst met BZK”. De premie over 2021 is in het eerste kwartaal van 2022 ontvangen.

Vordering op APC uit hoofde van de boedelscheiding APNA

In 2016 is de boedelscheiding definitief afgerond. Echter uit onderzoek bleek dat diverse deelnemers door diverse oorzaken niet correct naar hun laatste standplaats zijn toebedeeld. De toedeling is vervolgens opnieuw vastgesteld en er is een nieuwe afrekening opgesteld. Daaruit blijkt dat APC en APS tezamen nog USD 6.903 (x USD 1.000) verschuldigd waren aan PCN. APS en APC hebben een groot deel van deze vordering inmiddels voldaan. In 2021 staat nog een vordering van USD 516 (x USD 1.000) op APC open.

Premievorderingen op sponsors

De post premievordering op sponsors betreft de vordering van de reguliere pensioenpremies.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar behalve de vordering op met ministerie van BZK.

3. Overige activa

	31-12-2021	31-12-2020
Liquide middelen	7.215	10.421
Geactiveerde kosten zelfadministratie	1.269	1.767
Overige	59	62
Totaal	8.543	12.250

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

In de periode 2018 tot en met 2020 worden de kosten die betrekking hebben op de zelfadministratie ("ZAF") geactiveerd. In de post "Overige" wordt ook de geactiveerde waarde van inventaris & inrichting, ICT-middelen en vervoermiddelen opgenomen. Hieronder volgt de afschrijvingsstaat van alle geactiveerde posten.

	ZAF	Inventaris & inrichting en ICT	Vervoermiddelen	Totaal
<i>Stand per 1 januari 2021</i>				
Aanschaffingswaarde	2.487	55	15	2.557
Cumulatieve afschrijving	720	4	4	728
Boekwaarde	1.767	51	11	1.829
<i>Mutaties in boekwaarde</i>				
Investerings	-	9	-	9
Afschrijvingen	498	11	2	511
Saldo	-498	-2	-2	-502
<i>Stand per 31 december 2021</i>				
Aanschaffingswaarde	2.487	64	15	2.566
Cumulatieve afschrijving	1.218	15	6	1.239
Boekwaarde	1.269	49	9	1.327

PASSIVA

4. Groepsvermogen

Mutatieoverzicht groepsvermogen

	2021	2020
Stand per 1 januari	19.376 ⁹	52.173
Uit bestemming saldo van baten en lasten	68.259	-32.806
Correctie deelneming 2019	-	8
Stand per 31 december	87.635	19.375

⁹ Als gevolg van afronding is de stand per 1 januari 2021 aangepast ten opzichte van 31 december 2020.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Bestemming saldo van baten en lasten

Het resultaat over 2021 is volledig toegevoegd aan het groepsvermogen van het pensioenfonds.

Solvabiliteit

	31-12-2021		31-12-2020	
		%		%
Aanwezig pensioenvermogen	641.741	115,7	611.623	103,3
Af: technische voorziening	554.517	100,0	592.248	100,0
Eigen vermogen	87.224	15,7	19.375	3,3
Af: vereist eigen vermogen	82.477	14,9	81.797	13,8
Vrij vermogen	4.747	0,8	-62.421	-10,5
Dekkingsgraad		115,7		103,3

Sinds 10 oktober 2013 dient het pensioenfonds een vereist eigen vermogen aan te houden. Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het pensioenfonds gebruik van het standaardmodel en is uitgegaan van de strategische asset mix in de evenwichtssituatie. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het pensioenfonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de toelichting Risicobeheer en derivaten. De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre een pensioenfonds in staat is om aan haar (toekomstige) pensioenverplichtingen te voldoen.

PCN hanteert voor het vaststellen van de verplichtingen ultimo 2021 een rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) van 1,08%. De dekkingsgraad is als volgt berekend: (totale activa -/- bestemmingsreserve -/- kortlopende schulden) / technische voorzieningen * 100%.

Het verloop van de aanwezige dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd.

	2021	2020
	%	%
Beginstand	103,3	111,1
Premie	0,3	1,0
Uitkeringen	0,1	0,3
Toeslagen	-3,6	0,0
Wijziging rentetermijnstructuur	14,2	-22,3
Rendement	2,7	13,7
Actuariële grondslagen	0,0	2,2
Andere oorzaken	-1,3	-2,7
Eindstand	115,7	103,3

Als het eigen vermogen lager is dan het minimale vereiste eigen vermogen bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien het eigen vermogen lager is dan het vereiste eigen vermogen, maar wel tenminste gelijk is aan het minimale vereiste eigen vermogen, bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van reservetekort.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op balansdatum hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen en hoger dan het vereist eigen vermogen. Hierdoor is geen sprake van een dekkingstekort of van een reservetekort.

Herstelplan

Op 31 december 2019 is een reservetekort ontstaan, omdat de dekkingsgraad van PCN op dat moment lager was dan de vereiste dekkingsgraad. Daarop heeft PCN conform artikel 16a van de PW BES een langetermijnherstelplan opgesteld en op 30 april 2020 bij DNB ingediend. Het bestuur heeft op basis van het dekkingsgraadsjabloon vastgesteld dat bij het handhaven van het huidige beleid ten aanzien van premie, toeslagverlening en beleggingen binnen de wettelijke termijn het reservetekort kan worden opgeheven.

Door de gedaalde rekenrente is per 31 oktober 2020 een situatie van onderdekking ontstaan, omdat de dekkingsgraad van PCN op dat moment lager was dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van 100%. Daarop heeft PCN conform artikel 16b van de PW BES een kortetermijnherstelplan opgesteld en op 30 januari 2021 bij DNB ingediend. Op 7 oktober 2021 heeft DNB bevestigd dat de dekkingsgraad drie kwartalen hoger was dan de minimaal vereiste dekkingsgraad en dat DNB het kortetermijnherstelplan daarmee als beëindigd beschouwt.

Vooruitlopend op de definitieve cijfers van 2021 is begin 2022 het herstelplan geëvalueerd. Uitgaande van een voorlopige dekkingsgraad per eind 2021 van 114,3% is getoetst of het fonds binnen de resterende hersteltermijn (13 jaar) uit reservetekort kan geraken. Dit is mogelijk, mits niet de volledig geambieerde pensioenindexatie wordt toegekend.

5. Technische voorzieningen

Mutatie technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichting	
Stand per 1 januari 2021	592.248
Mutatie technische voorzieningen	-37.731
Stand per 31 december 2021	554.517

De mutatie technische voorzieningen wordt nader toegelicht onder de toelichting op de staat van baten en lasten.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorie van deelnemers (in aantal en bedrag) als volgt samengesteld:

	31-12-2021		31-12-2020	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Deelnemers	3.607	243.452	3.319	288.089
Gewezen deelnemers	2.224	80.245	1.932	79.920
Pensioentrekkenden (incl. AO-ers)	1.003	214.669	917	206.989
Voorziening excassokosten		16.151		17.250
Totaal	6.834	554.517	6.168	592.248

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Dit betekent dat alle opgebouwde aanspraken zijn opgenomen in de technische voorzieningen. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

De voorzieningen per status zijn inclusief opslagen en indexatie.

Korte beschrijving van de pensioenregeling en toeslagverlening

De pensioenregeling behelst de uitvoering van de tussen de Minister van Binnenlandse Zaken, sectorwerkgever BES met de bonden overheidspersoneel overeengekomen pensioenovereenkomst. De pensioenregeling is een middelloonregeling. De hoogten van de pensioenen zijn afhankelijk van de dienstdtijd en de pensioengrondslag.

Het sectoroverleg SOCN heeft in 2021 besloten de pensioenregeling met terugwerkende kracht, per 1 januari 2021, te wijzigen.

Pensioenregeling per 1 januari 2021

- Een maximum pensioengevend salaris van USD 47.500.
- Een jaarlijks opbouwpercentage van 1,71%
- Een maximum premie van 22% van de salarissom.
- Een pensioenleeftijd van 66, vanaf 2030.

Voor het jaar 2021 is op basis van een ALM-studie besloten, met als afweging de houdbaarheid op lange termijn van de pensioenregeling, het opbouwpercentage in 2021 1,35% vast te stellen.

Tot 1 januari 2021 bedroeg het jaarlijks opbouwpercentage 1,75% van de pensioengrondslag op de datum van opname in de regeling vermenigvuldigd met de dienstdtijd. De pensioengrondslag bedroeg tot 1 januari 2021 het ambtelijk inkomen verminderd met de franchise.

- Er is sprake van een middelloonregeling.
- Het nabestaandenpensioen bedraagt 70% van het ouderdomspensioen.
- Het wezenpensioen bedraagt voor pensioengerechtigde kinderen 14% van het ouderdomspensioen, waarbij een verdubbeling geldt voor volle wezen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

- Het invaliditeitspensioen bedraagt het ouderdomspensioen dat de betrokken deelnemer zou hebben opgebouwd indien deze tot de AOV-gerechtigde leeftijd zijn of haar betrekking had kunnen vervullen indien deze niet was ontslagen wegens arbeidsongeschiktheid.

Het pensioenfonds kent een voorwaardelijke toeslagregeling. Uitgangspunt hierbij is dat de pensioenaanspraken en pensioenrechten in principe jaarlijks per 1 januari worden aangepast aan de prijsontwikkeling. Onder prijsontwikkeling wordt verstaan het gemiddelde van de prijsontwikkelingen van Saba, Sint-Eustatius en Bonaire gewogen naar het aantal inwoners per eiland. Hierbij geldt de prijsontwikkeling ultimo november volgens de publicatie van het CBS.

Een belangrijk element in de pensioenovereenkomst is dat het opbouwpercentage wordt aangepast indien de kostendekkende premie voor enig jaar (op basis van de rekenrente ultimo voorgaand boekjaar) hoger is dan de feitelijke premie van 22% van de salarissom. Voor 2021 heeft deze bepaling geleid tot een verlaging van het opbouwpercentage van 1,75% naar 1,32% als gevolg van de impact van de daling van de rekenrente van 2,20% naar 1,08% op de kostendekkende premie.

6. Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva	31-12-2021	31-12-2020
Crediteuren	291	228
Uitkeringen	393	484
Afdracht loonheffing en premies	681	626
Afdracht belastingen	171	148
Herverzekeringsmaatschappij ¹⁰	775	268
Te betalen kosten	664	624
Te verrekenen pensioenpremies	755	759
Vooruitbetaling werkgevers	120	1.037
Overige schulden	2	18
Totaal	3.852	4.192

De post uitkeringen bevat een reservering voor uitkeringen aan pensioengerechtigden die zich niet hebben gemeld voor een uitkering dan wel onvindbaar zijn. Het bestuur van het pensioenfonds heeft besloten om voor deze groep uitkeringsgerechtigden een reservering van 5 uitkeringsjaren aan te houden totdat de uitkeringsgerechtigde zich meldt dan wel de leeftijd van 80 jaar heeft bereikt. Vanaf dat moment zal de reservering vrijvallen.

De post te betalen kosten betreft reserveringen voor nog te ontvangen facturen met betrekking tot het boekjaar 2021.

De post te verrekenen pensioenpremies bestaat hoofdzakelijk uit een tweetal posten van premie welke is ingehouden die nog verrekend dient te worden met toekomstige inhoudingen en uitkeringen.

De post vooruitbetalingen werkgevers heeft betrekking op te veel betaalde pensioenpremies door werkgevers welke in 2022 met de betreffende werkgevers zullen worden verrekend.

¹⁰. In 2021 is nog geen eindafrekening opgesteld in verband met het inrichten van de pensioenadministratie. Op 1 april 2022 is een factuur ontvangen van de herverzekeraar, Guardian Group, over de periode oktober 2018 tot en met 31 december 2021. Op basis van deze factuur is de te betalen premie bepaald voor de periode en hierop is het voorschot ter grootte van USD 335.000 (x USD 1,00) wat reeds eerder was betaald verrekend. De claims op basis van deze verzekering over de eerder genoemde periode zijn separaat opgenomen onder de vorderingen voor een bedrag ter grootte van USD 403.340 (x USD 1,00).

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de nominale pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de actuariële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de werkgevers en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2021	31-12-2020
De solvabiliteit op FTK grondslagen is als volgt:		
Technische voorziening (FTK-waardering)	554.517	592.248
Buffers:		
S1 Renterisico	19.216	12.731
S2 Risico zakelijke waarden	56.207	62.894
S3 Valutarisico	26.885	26.495
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	37.026	9.870
S6 Verzekeringstechnisch risico	17.369	20.294
S10 Actief beheer	0	0
Diversificatie effect	-74.226	-50.486
Totaal S (vereiste buffers)	82.477	81.797
Vereist pensioenvermogen (art. 13c Pensioenwet BES)	636.994	674.045
Aanwezig pensioenvermogen	642.190	611.624
Overschot/(Tekort)	5.196	-62.421

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode volgens het oude model (vóór 2015) toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de asset mix in de evenwichtssituatie. De toename van het renterisico wordt veroorzaakt door het feit dat de rente in 2021 is gestegen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

In 2021 is het vereist eigen vermogen hoger indien deze wordt bepaald op basis van de feitelijke beleggingsmix. Bovenstaand worden daarom de buffers opgenomen op basis van de feitelijke beleggingsmix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagenbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachte ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies, portefeuilleconstructiestudies en continuïteitsanalyses. Een ALM-studie en portefeuilleconstructiestudies zijn een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings-)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid mag vanaf 2020 gebruik gemaakt worden van rentederivaten.

Marktrisico's (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het matching-/renterisico (S1), prijs(koers)risico (S2 en S4) en het valutarisico (S3). Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, obligaties, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen en risicohouding. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de overige risico's die het pensioenfonds loopt nader toegelicht.

S1 Matching-/renterisico

Het matching-/renterisico is het risico dat activa en passiva (inclusief off-balanceposten) dan wel inkomsten en uitgaven, op langere termijn niet volledig gematcht zijn. De verplichtingen van het pensioenfonds worden ultimo 2021 gewaardeerd tegen een (maandelijks vastgestelde) rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) van 1,72% (ultimo 2020: 1,08%). De waarde van de verplichtingen is binnen het boekjaar niet onderhevig aan rentebewegingen. Het renterisico van de beleggingen werd in 2021 voor 50% afgedekt.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd op basis van het 'look through'-principe is als volgt:

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

	31-12-2021		31-12-2020	
		%		%
Resterende looptijd < 1 jaar	26.831	7,4	19.156	5,2
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	56.170	15,5	18.116	4,9
Resterende looptijd > 5 jaar	278.999	77,1	332.045	89,9
Totaal	362.000	100,0	369.317	100,0

S2 en S4 Prijsrisico

Het prijsrisico is het risico van wijzigingen in de waarde van de beleggingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt in bepaalde mate bewust gelopen en kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Het pensioenfonds kan sinds 2020 gebruik maken van rentederivaten.

Specificatie vastgoed beleggingen naar aard

	31-12-2021		31-12-2020	
		%		%
Commercieel en residentieel	1.849	42,6	1.541	46,0
Kantoren	1.590	36,6	1.000	29,8
Horeca	901	20,8	812	24,2
Totaal	4.340	100,0	3.353	100,0

Specificatie aandelen naar sector

	31-12-2021		31-12-2020	
		%		%
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	36.933	15,0	30.404	14,1
Nijverheid en industrie	38.521	15,6	32.250	14,9
Handel	50.494	20,4	46.944	21,7
Overige dienstverlening	109.321	44,3	94.421	43,7
Overige	11.694	4,7	12.170	5,6
Totaal	246.963	100,0	216.189	100,0

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Specificatie aandelen naar regio

	31-12-2021		31-12-2020	
		%		%
Europa	53.119	21,5	47.576	22,0
Noord-Amerika	142.349	57,6	113.315	52,4
Oceanië	30.422	12,3	22.988	10,6
Emerging markets	19.194	7,8	30.054	13,9
Overig	1.879	0,8	2.256	1,1
Totaal	246.963	100,0	216.189	100,0

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. De vreemde valutapositie is op basis van het 'look through'-principe als volgt weer te geven.

Beleggingen uitgesplitst naar vreemde valuta	31-12-2021	31-12-2020
AUD	5.010	4.118
CAD	6.595	5.443
CHF	8.104	6.429
DKK	2.077	1.675
EUR	25.934	21.458
GBP	11.451	9.484
HKD	9.263	9.751
JPY	16.778	16.543
NOK	508	389
NZD	151	174
SEK	3.060	2.224
SGD	743	609
Other	44.735	41.351
Totaal niet USD	134.409	119.648
USD	495.879	474.779
Totaal	630.288	594.427

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds in de internationale portefeuille enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Het pensioenfonds kan vanaf 2020 beleggen in rentederivaten (via central clearing).

Specificatie beleggingsportefeuille naar regio:

	31-12-2021		31-12-2020	
		%		%
Mature markets	566.662	89,9	539.847	90,8
Emerging markets	63.838	10,1	54.678	9,2
Totaal	630.500	100,0	594.525	100,0

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille op basis van het 'look through'-principe kan het volgende overzicht worden gegeven.

	31-12-2021		31-12-2020	
		%		%
AAA	172.033	46,9	1.328	0,4
AA	109.968	30,0	286.899	77,7
A	13.643	3,7	10.333	2,8
BBB	17.182	4,7	16.678	4,5
< BBB	34.827	9,5	40.236	10,9
Geen rating	19.042	5,2	13.843	3,7
Totaal	366.695	100,0	369.317	100,0

S6 Verzekeringstechnisch risico

De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden, arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van sterftetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. De financiële risico's van overlijden zijn verzekerd bij Guardian Group.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ("schadereserve"). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie bepaald. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Toeslagrisico

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken kunnen worden aangepast. Hierbij wordt als uitgangspunt de prijsontwikkeling genomen. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement en/of aanwezige middelen van het pensioenfonds gefinancierd. Per 1 januari 2021 is geen toeslag toegekend.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor liquide beleggingen. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het pensioenfonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties en beleggingsfondsen beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij.

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren, bedrijven of tegenpartijen. Een portefeuille van beleggingen die sterk sector gebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen.

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het concentratierisico vooralsnog op nihil gesteld.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

het bestuur. Het bestuur heeft de activiteiten uitbesteed aan meerdere uitvoeringsorganisaties, zoals een administrateur, een herverzekeraar en een vermogensbeheerder:

- De pensioenuitvoering was tot 31 december 2018 uitbesteed aan Stichting Administratie Groep Holland (AGH). Tot 1 januari 2016 was de pensioenuitvoering uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. Sinds 2019 voert PCN zelf de administratie uit.
- De financiële risico's van overlijden zijn vanaf 14 oktober 2018 ondergebracht bij Guardian Group.
- Het pensioenfonds heeft Fiduciair Beheer van de internationale portefeuille en het vermogensbeheer uitbesteed aan BlackRock. Het pensioenfonds heeft Fiduciair Beheer van de lokale portefeuille uitbesteed aan The Curaçao Financial Group.
- Caceis Investor Services is de custodian van het pensioenfonds. Caceis Investor Services verzorgt in dit kader de reguliere bewaarneming van effecten/beleggingsfondsen, als ook de uitvoering van effectentransacties. De performancemeting wordt door de Fiduciair managers gedaan.
- Het fonds heeft de bestuursondersteuning uitbesteed aan Montae Bestuurscentrum B.V. (Montae).

Met deze partijen zijn overeenkomsten en/of service level agreements (SLA) gesloten. Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerder en pensioenuitvoerder door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402- rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het pensioenfonds, de aangesloten werkgevers en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders, leden van de Raad van Toezicht en leden van het Advies- en Verantwoordingsorgaan

De bestuurders, leden van de Raad van Toezicht en leden van het Advies- en Verantwoordingsorgaan ontvangen een beloning van het pensioenfonds. De vaste maandelijkse vergoedingen worden in de tabel weergegeven.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Bedragen x USD 1,00	2021	2020
Bestuursvoorzitter	3.597	3.597
Bestuursleden	1.798	1.798
Bestuursleden met een bijzondere portefeuille	2.698	2.698
Raadsvoorzitter	875	555
Raadsleden	744	555
Voorzitter AVO	230	230
AVO leden	230	230

Er zijn geen leningen verstrekt aan en er zijn geen vorderingen op (voormalige) bestuurders, leden van de Raad van Toezicht en leden van het Advies- en Verantwoordingsorgaan. Genoemde bedragen zijn hier in USD opgenomen.

Overige transacties met verbonden partijen

Betreffende het uitvoeringsreglement tussen pensioenfondsen en werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- Elke werkgever is een pensioenbijdrage aan het pensioenfonds verschuldigd voor iedere in zijn dienst zijnde werknemer. De pensioenpremie wordt vanaf 1 januari 2011 geheven over de pensioengrondslag, waarbij de pensioengrondslag gelijk is aan het ambtelijk inkomen verminderd met de franchise. De premie is een percentage van de pensioengrondslag tot een maximum van 22% van het ambtelijk inkomen. De premie wordt jaarlijks vastgesteld.
- De werkgever is de premie die vastgesteld wordt voor zijn werknemers verschuldigd aan het pensioenfonds. De werknemer is een eigen bijdrage verschuldigd die door de werkgever ingehouden wordt op zijn salaris. Indien de werkgever de pensioenbijdragen niet of niet volledig betaalt, zal het pensioenfonds de betrokken werkgever uiterlijk een maand na het verstrijken van de betalingstermijn een eerste aanmaning sturen. Indien daarop binnen een maand niet of niet volledig is betaald, zal het pensioenfonds de werknemers hierover informeren. Gelijktijdig zal het pensioenfonds de premie, wettelijke of reglementaire boeten en aanmaningskosten invorderen per dwangbevel.
- Indien 3 maanden daarna nog steeds niet of niet volledig is betaald, zal het pensioenfonds de opbouw van pensioenaanspraken van de betrokken werknemers beëindigen, onderscheidenlijk beperken en de pensioenaanspraken op risicobasis geheel of gedeeltelijk doen vervallen.
- Indien de maximale pensioenpremie niet toereikend blijkt te zijn, worden de toekomstige pensioenaanspraken door het bestuur van het pensioenfonds (eventueel tijdelijk) naar beneden bijgesteld. Een wijziging van de pensioenaanspraken gaat in op de eerste dag van het kalenderjaar volgend op het kalenderjaar waarbinnen het besluit tot het naar beneden bijstellen van de pensioenrechten is genomen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN

Claims uit het verleden

Het komt voor dat werknemers zich melden met een mogelijk recht op pensioen over de jaren voor 10 oktober 2010, terwijl zij niet zijn opgenomen in het deelnemersbestand bij APNA. Als indirecte rechtsopvolger is PCN gehouden aan een correcte uitvoering van de pensioenregeling, ook als het betrekking heeft op de periode voor 10 oktober 2010 terwijl PCN geen inzicht heeft noch kan hebben in de eventuele omvang hiervan. Met het verstrijken van de tijd neemt naar verwachting de omvang af. In 2019 zijn enkele verzoeken tot herberekening van het pensioen met betrekking tot de periode voor 10 oktober 2010 door PCN ontvangen. Deze verzoeken zijn in verband met het ontbreken van de benodigde informatie nog niet afgehandeld. De impact op de financiële positie is nog niet bekend maar ingeschat wordt dat de impact beperkt is doordat de correcties veelal een financieel en een actuair effect tot gevolg hebben.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

7. Pensioenpremiebijdragen van werkgevers en werknemers

Elke werkgever is een pensioenbijdrage aan het pensioenfonds verschuldigd voor iedere in zijn dienst zijnde werknemer. De pensioenpremie wordt geheven over de pensioengrondslag, waarbij de pensioengrondslag gelijk is aan het ambtelijk inkomen verminderd met de franchise. De premie is een percentage van de pensioengrondslag tot een maximum van 22% van de salarissom. De premie wordt jaarlijks vastgesteld.

De premie voor 2021 is door het bestuur vastgesteld op 35,6% van de pensioengrondslag, waarbij 1/3e van de premie (11,8%) door de werkgever wordt ingehouden op het salaris van de deelnemer, en 2/3e (23,7%) ten laste van de werkgever komt.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De feitelijk ontvangen premie dient ten minste gelijk te zijn aan de kostendeekkende premie. De feitelijke en de kostendeekkende premie zijn als volgt:

	2021	2020
Actuarieel benodigde koopsom	19.496	21.384
Opslag voor uitvoeringskosten	2.580	2.382
Solvabiliteitsopslag	2.768	3.315
Kostendeekkende premie	24.844	27.081
Premie m.b.t. het boekjaar	25.255	28.130
Premies voorgaande boekjaren	335	1.519
Totale feitelijke premie	25.590	29.649

8. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

De beleggingsresultaten worden gesplitst voor de directe en de indirecte beleggingsopbrengsten. De kosten voor vermogensbeheer worden hieraan onttrokken.

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder(s) direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. De kosten bestaan uit beheervergoedingen (exclusief vergoeding voor fiduciar management en inclusief de indirecte kosten die binnen de beleggingsfondsen worden ingehouden) en overige vermogensbeheerkosten (o.a. bewaarloon en vergoeding voor fiduciar management).

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en worden in de tabel niet zichtbaar gemaakt en zijn verwerkt in de directe en indirecte beleggingsopbrengsten.

Het beleggingsresultaat in deze opstelling wijkt af van het beleggingsresultaat in de staat van baten en lasten. Het verschil wordt veroorzaakt doordat de kosten voor vermogensbeheer in de staat van baten

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

en lasten gebaseerd zijn op de betalingen in het boekjaar met betrekking tot vermogensbeheer en de kosten in deze opstelling gebaseerd zijn op de kosten die betrekking hebben op boekjaar.

2021	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Aandelen	-	37.350	-57	37.293
Vastrentende waarden	95	-15.632	-201	-15.738
Toerekening kosten bestuursbureau en bestuurskosten	-	-	-399	-399
Overige beleggingen	-8	-	-868	-876
Totaal	87	21.718	-1.525	20.280

2020	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Aandelen	-	32.519	-45	32.474
Vastrentende waarden	625	44.460	-207	44.878
Toerekening kosten bestuursbureau en bestuurskosten			-355	-355
Overige beleggingen	616	6	-856	-234
Totaal	1.241	76.985	-1.463	76.763

De kosten van vermogensbeheer zijn rechtstreeks ontleend uit de financiële administratie USD 1.525 (x USD 1.000). De directe beheerkosten conform het bestuursverslag zijn 1.570(x USD 1.000), het verschil wordt veroorzaakt door een andere financiële rubricering in de financiële administratie.

9. Overige baten

	2021	2020
Overige baten	96	15
Totaal	96	15

De overige baten betreft in 2021 USD 5.667 (x USD 1,00) vrijval vooruit geïncasseerde BB premie en USD 91.056 (x USD 1,00) inzake vrijval onvindbare uitkeringsgerechtigden.

De overige baten betreft in 2020 huurinkomsten voor een werkplek ter grootte van USD 1.000 (x USD 1,00) alsmede een bate van USD 14.132 (xUSD 1,00) als gevolg van een vrijval op de reservering Onvindbare uitkeringen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

10. Pensioenuitkeringen

	2021	2020
Ouderdomspensioen	10.029	9.622
Partnerpensioen	1.471	1.347
Wezenpensioen	57	55
Arbeidsongeschiktheid	975	872
Afkopen	408	103
Overige	87	37
Totaal	13.027	12.036

De overige uitkeringen betreffen uitkeringen die op basis van afspraken uit de periode voor 10-10-2010 op basis van een vaste koers worden uitbetaald en correcties die gemaakt zijn in de financiële administratie.

11. Uitvoeringskosten pensioenregeling

Uitvoeringskosten	2021	2020
Administratiekosten	1.315	960
Adviseurs- en controlekosten	807	953
Bestuurskosten	134	89
Afschrijvingskosten	511	491
Totaal	2.767	2.493

De kosten die gemaakt zijn voor het opzetten van het administratiekantoor en de implementatie van systemen worden in 5 jaar afgeschreven.

Onder de administratiekosten zijn de personeelskosten voor het eigen personeel van PCN opgenomen voor een bedrag ter grootte van USD 544 (x USD 1.000) (2020: USD 474 (x USD 1.000)) en over 2021 waren er 8,6 FTE (2020: 8,6 FTE) indienst.

Honoraria onafhankelijke accountant

Ernst & Young Dutch Caribbean, Curaçao is de onafhankelijke accountant van het fonds. In het boekjaar en voorgaand jaar zijn de volgende accountantshonoraria ten laste van het resultaat gebracht:

	2021	2020
Controle van de jaarrekening	58	62
Andere controlewerkzaamheden	22	-
Totaal	80	62

Deze werkzaamheden met betrekking tot boekjaar 2021 als 2020 zijn uitgevoerd door Ernst & Young Dutch Caribbean. In bovenstaande opstelling is de methode gehanteerd waarbij wordt opgegeven de in het boekjaar ten laste gebrachte totale honoraria voor onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten en de totale honoraria voor andere controleopdrachten, uitgevoerd door de onafhankelijke accountant.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Personeelsleden

De personeelskosten (lonen en pensioen) bedragen USD 532 (x USD 1.000) (2020: USD 452 (x USD 1.000)). De werknemers bouwen pensioen op bij PCN.

Bezoldiging bestuurders

De transacties met bestuurders, leden van de Raad van Toezicht en leden van het Advies- en Verantwoordingsorgaan hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met vergaderingen. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten en overige bestuurskosten. Afgezien hiervan zijn geen bezoldigingen toegekend.

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen

	2021	2020
Pensioenopbouw	18.987	21.313
Toeslagen	21.327	0
Rentetoevoeging	6.557	10.557
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-12.956	-12.039
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-389	-357
Wijziging marktrente	-71.378	117.453
Wijziging actuariële grondslagen en methoden	60	-12.035
Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	0	-80
Overige mutaties	109	-493
Conversie	-48	n.v.t.
Totaal	-37.731	124.320

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen/Korting

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken kunnen worden aangepast. Hierbij wordt als uitgangspunt de prijsontwikkeling genomen. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement en/of aanwezige middelen van het pensioenfonds gefinancierd. Het bestuur heeft besloten pensioenaanspraken voor actieven, slapers en pensioengerechtigden per 1 januari 2022 met 4% te verhogen. De koopsom voor deze toeslagverlening is per 31 december 2021 opgenomen in de technische voorzieningen.

Rentetoevoeging

De interesttoevoeging is gelijk aan de toevoeging aan de voorziening met de rekenrente. De rekenrente is gelijk aan het 12-maands voortschrijdende gemiddelde van de interne rentevoet. De interesttoevoeging in 2021 is gebaseerd op de rekenrente ultimo 2020, zijnde 1,08%.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging marktrente

De rekenrente is gebaseerd op het 12-maands voortschrijdend rekenkundig gemiddelde van de interne rente. Om maandelijks de interne rente te berekenen is de voorziening pensioenverplichtingen bepaald op basis van de verwachte PCN-specifieke kasstromen en de USD-swapcurve. Daarbij is een vaste rekenrente (interne rente) bepaald.

Het gemiddelde van de interne renten van de laatste 12 maanden is per 31 december 2021 gelijk aan 1,72%. De overgang op deze rekenrente van 1,08% naar 1,72% per 31 december 2021 heeft geleid tot een daling van de voorziening pensioenverplichting per 31 december 2021.

Wijziging overige actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële grondslagen worden herzien.

Overige mutaties

	2021	2020
Resultaat op sterfte	-993	-559
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	1.004	-1.211
Resultaat op mutaties	-1.407	15
Overig mutaties technische voorzieningen	1.505	1.262
Totaal overige mutaties op voorzieningen	109	-493

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

13. Saldo overdrachten van rechten risico pensioenfonds

In 2021 hebben geen waardeoverdrachten plaats gevonden, net als in 2020. In 2020 zijn uitgaande waardeoverdrachten verwerkt die eerder financieel waren verwerkt.

14. Herverzekeringen

	2021	2020
Premies voor overlijdensrisico	104	268
Uitkeringen van herverzekerd nabestaandepensioen	-	-
Totaal	104	268

Het overlijdensrisico is herverzekerd bij Guardian Group. De premie betreft een schatting van de premie aangezien nog geen voorschotpremie is ontvangen.

15. Overige lasten

	2021	2020
Overige lasten	190	463
Totaal	190	463

De overige lasten betreffen in 2021 correcties uit voorgaand boekjaar. De overige lasten betreffen in 2020 de mutatie op de inhoudingen/af te dragen premies BB en WW, dit betreft een correctie op de premies 2020 en voorgaande jaren.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

16. Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die betrekking hebben op de jaarrekening.

Enkelvoudige jaarrekening

Enkelvoudige balans per 31 december 2021

Na bestemming van het saldo van baten en lasten.
(In USD 1.000)

Activa		2021	2020
Beleggingen voor risico pensioenfonds		617.820	584.666
Deelneming PMCN	17	12.468	9.750
Vorderingen en overlopende activa		7.473	9.393
Rekening-courant groepsmaatschappij	18	6	-
Overige activa		8.196	11.992
Totaal		645.963	615.801

Passiva		2021	2020
Stichtingskapitaal en reserves	19	87.635	19.375
Technische voorzieningen		554.517	592.248
Overige schulden en overlopende passiva		3.811	4.178
Totaal		645.963	615.801

TOELICHTEN OP DE GRONDSLAGEN ENKELVOUDIGE JAARREKENING

Enkelvoudige staat van Baten en Lasten over 2021

(In USD 1.000)

Baten		2021	2020
Pensioenpremiebijdragen van werkgevers en werknemers		25.590	29.649
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	20	20.489	76.761
Resultaat deelneming PMCN	21	518	357
Overige baten		96	15
Totaal Baten		46.693	106.782

Lasten		2021	2020
Pensioenuitkeringen		13.027	12.036
Uitvoeringskosten pensioenregeling		2.844	2.493
Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds:		-37.731	124.320
<i>Pensioenopbouw</i>		18.987	21.313
<i>Toeslagen</i>		21.327	0
<i>Rentetoevoeging</i>		6.557	10.557
<i>Onttrekking voor pensioenuitkeringen</i>		-12.956	-12.039
<i>Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten</i>		-389	-357
<i>Wijziging marktrente</i>		-71.378	117.453
<i>Wijziging actuariële grondslagen en methoden</i>		60	-12.035
<i>Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten</i>		0	-80
<i>Overige mutaties</i>		109	-493
<i>Conversie</i>		-48	n.v.t.
Saldo overdrachten van rechten risico pensioenfonds		-	-
Herverzekeringen		104	268
Overige lasten		190	463
Totaal lasten		-21.566	139.580

	2021	2020
Saldo van baten en lasten	68.259	-32.798

Bestemming van het saldo van baten en lasten	2021	2020
Mutatie algemene reserve	67.848	-32.798
Mutatie bestemmingsreserve	411	-
Totaal	68.259	-32.798

TOELICHTEN OP DE GRONDSLAGEN ENKELVOUDIGE JAARREKENING

Toelichting op de grondslagen enkelvoudige jaarrekening

Voor een toelichting op de grondslagen van de enkelvoudige jaarrekening verwijzen wij naar de grondslagen van de geconsolideerde jaarrekening. Aanvullend hierop gelden de onderstaande grondslagen voor de enkelvoudige jaarrekening.

Deelneming

De deelneming in PMCN wordt gewaardeerd tegen netto-vermogenswaarde.

Het resultaat van PMCN is opgenomen onder het beleggingsresultaat.

Uitgegeven leningen PMCN

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de marktwaarde per balansdatum. Dit is ook van toepassing op de uitgegeven lening aan PMCN. De marktwaarde van de leningen wordt maandelijks vastgesteld op basis van de risicovrije rente plus een risico opslag.

Eigen vermogen

Bestemmingsreserve premiedepot

In mei 2021 is een nieuwe pensioenovereenkomst afgesloten m.b.t. de pensioenregeling uitgevoerd door PCN. In deze pensioenovereenkomst is afgesproken dat er een vaste maximale pensioenpremie geldt tot en met 31 december 2023. Indien de kostendekkende premie in enig jaar lager is dan de maximale pensioenpremie, zal het overschot worden toegevoegd aan een buffer. Deze buffer wordt gecreëerd voor de situatie dat gedurende de periode tussen 1 januari 2021 en 31 december 2023 een situatie ontstaat dat de maximale pensioenpremie onvoldoende is om de volledige pensioenopbouw te financieren. Deze buffer is de bestemmingsreserve premiedepot.

TOELICHTEN OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

Toelichting op enkelvoudige balans

In de toelichting op de enkelvoudige balans worden de afwijkingen verklaard ten opzichte van de geconsolideerde balans indien dit voor het beeld van de jaarrekening noodzakelijk is.

17. Deelneming PMCN

In 2020 heeft er een omzetting plaatsgevonden van geïnvesteerd kapitaal in PMCN naar kapitaalstorting, waardoor de rekening-courant verhouding met PMCN is afgenomen naar nihil. Dit geldt tevens voor de lening waarvan sprake was en de overname van het onroerend goed heeft eveneens plaatsgevonden als zijnde kapitaalstorting. Als gevolg van deze kapitaalstortingen is de waarde van de deelneming sterk toegenomen.

18. Rekening-courant groepsmaatschappij

In 2021 hebben er diverse kleine transacties plaatsgevonden tussen PMCN en PCN voor kosten die door PCN waren betaald voor PMCN. Het saldo per 31 december 2021 is in het eerste kwartaal van 2022 voldaan door PMCN.

In 2020 is de rekening-courant positie tussen PMCN en PCN omgezet bij PMCN naar een agiostorting waardoor de rekening-courant positie is komen te vervallen. Zie voor een verdere toelichting item 17.

19. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht stichtingskapitaal en algemene reserve

Mutatieoverzicht stichting-kapitaal en algemene reserve	2021	2020
Stand per 1 januari	19.376 ¹¹	52.173
Uit bestemming saldo van baten en lasten	67.848	-32.798
Stand per 31 december	87.224	19.375

Mutatieoverzicht bestemmingsreserve

	2021	2020
Stand per 1 januari	-	-
Uit bestemming saldo van baten en lasten	411	-
Stand per 31 december	411	-

Totaal stichtingskapitaal en reserves	2021	2020
Totaal	87.635	19.375

¹¹ Als gevolg van afronding is de stand per 1 januari 2021 aangepast ten opzichte van 31 december 2020.

Toelichting op enkelvoudige staat van baten en lasten

In de toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten worden de belangrijkste verschillen verklaard ten opzichte van de geconsolideerde staat van baten en lasten indien dit voor het beeld van de jaarrekening noodzakelijk is.

20. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Het beleggingsresultaat voor risico pensioenfonds is exclusief het resultaat op PMCN.

21. Resultaat deelneming PMCN

Ter waarborging van de continuïteit is de directie van PMCN in 2020 in gesprek getreden met de aandeelhouder om de mogelijkheden te onderzoeken de bestaande rekening-courant positie om te zetten naar eigen vermogen. De vennootschap heeft het “Overdraft facility” geleende bedrag omgezet in eigen vermogen in 2020. Het bestuur van PCN heeft op 7 juli 2020 formeel besloten om met terugwerkende kracht per 1 januari 2020 de rekening-courant positie om te zetten naar eigen vermogen. De jaarrekening 2020 van PMCN is rekening houdend met het voorgaande opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling.

22. Saldo van baten en lasten

Het resultaat van de geconsolideerde en de enkelvoudige staat van baten en lasten corresponderen met elkaar.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van PCN heeft de jaarrekening 2021 vastgesteld op 14 juni 2022.

Curaçao, 14 juni 2022

Pensioenfonds Caribisch Nederland
Het bestuur

H.W.T. Linkels
Voorzitter

G. Cijntje
Secretaris

G.H. Bergsma
Plaatsvervangend voorzitter

R.J. Hooker
Plaatsvervangend secretaris

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: Het Bestuur en de Raad van Toezicht van
Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2021 van Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland te Bonaire gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland op 31 december 2021 en van het resultaat over 2021, in overeenstemming met artikel 10 lid 3 van de Pensioenwet BES en de voor Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland relevante bepalingen van de Nederlandse Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 610 'Pensioenfondsen'.

De jaarrekening bestaat uit:

- ▶ De geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2021;
- ▶ de geconsolideerde en enkelvoudige staat van baten en lasten over 2021;
- ▶ de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met de Internationale Controlestandaarden (ISAs). Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland (hierna: PCN) zoals vereist in de International Code of Ethics for Professional Accountants (including International Independence Standards) van de International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA Code) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	USD 4.800.000 (2020: USD 4.500.000)
Toegepaste benchmark	0,75% van het pensioenvermogen per 31 december 2021, zijnde het totaal van de technische voorzieningen en het groepsvermogen.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van PCN en de mate waarin de dekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Aangezien de dekkingsgraad per 31 December 2021 dichtbij een kritieke grens ligt, maar er geen sprake is van een reservetekort of dekkingstekort, hebben wij de materialiteit gesteld op 0,75% van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het Bestuur en de Raad van Toezicht overeengekomen dat wij aan het Bestuur en de Raad van Toezicht tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven USD 240.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het Bestuur en de Raad van Toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben in vergelijking met voorgaand jaar geen wijzigingen in de kernpunten van onze controle aangebracht.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ontwikkeling van de dekkingsgraad

Risico	De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds.
--------	--

	De financiële positie van PCN per 31 december 2021 is beschreven in de toelichting op de geconsolideerde balans onder 4. <i>Groepsvermogen</i>. Per 31 December 2021 bedraagt de dekkinggraad van PCN 115,7%. Dit betekent dat PCN ultimo 2021 geen reservetekort of dekkingstekort kent. In het kader van onze jaarrekeningcontrole is in aanmerking genomen het risico dat de dekkinggraad niet juist wordt vastgesteld.
Onze controleaanpak	Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkinggraad. De balans en daarmee de dekkinggraad per 31 december 2021 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaire gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van PCN beoordeeld op basis van het actuair rapport van de certificerend actuaire en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de beleggingen voor risico pensioenfondsen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven. Tevens hebben wij de toelichting met betrekking tot de dekkinggraad geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Middels de door ons uitgevoerde werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat het risico dat de dekkinggraad niet juist is vastgesteld, zich niet heeft voorgedaan per 31 december 2021. We kunnen ons vinden in de berekeningsmethodiek van PCN ten aanzien van de dekkinggraad.

Waardering en toelichting van beleggingen voor risico pensioenfondsen

Risico	De beleggingen voor risico pensioenfondsen zijn een significante post op de balans van PCN. Alle beleggingen dienen te worden gewaardeerd op reële waarde. Voor het grootste deel van deze beleggingen is deze reële waarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (genoteerde marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties of een andere geschikte methode. De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en andere geschikte methoden en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij PCN betreffen dit met name de posities in direct vastgoed en de overige beleggingen, waaronder aan derden uitgegeven onderhandse leningen. Voor de posities in aandelenbeleggingsfondsen, staatsobligaties en in
--------	---

	obligatiebeleggingsfondsen schatten wij het risico op een materiële fout lager in, mede omdat de beleggingen bestaan uit effecten en deelnemingsrechten waarvoor een genoteerde prijs op een actieve markt beschikbaar is en derhalve een schattingselement ontbreekt. PCN heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen voor risico pensioenfonds beschreven in de Toelichting op de grondslagen geconsolideerde jaarrekening onder <i>Specifieke grondslagen</i> en een nadere toelichting opgenomen in de Toelichting op de geconsolideerde balans onder 1. <i>Beleggingen voor risico pensioenfonds</i>. Uit deze toelichtingen blijkt dat per 31 december 2021 USD 1.6 miljoen belegd is in direct vastgoed, USD 255.8 miljoen in aandelenbeleggingsfondsen, USD 271,8 miljoen in staatsobligaties, USD 90.2 miljoen in obligatiebeleggingsfondsen en USD 10.5 miljoen in overige beleggingen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen voor risico pensioenfonds niet juist gewaardeerd en/of toegelicht zijn.
Onze controleaanpak	Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen voor risico pensioenfonds per 31 december 2021. ▶ Voor het direct vastgoed hebben wij de juiste waardering getoetst aan de hand van een taxatierapport van een onafhankelijke taxateur. ▶ Voor de posities in (beurs)genoteerde aandelenbeleggingsfondsen, staatsobligaties en obligatiebeleggingsfondsen, hebben wij de waardering zelfstandig afgestemd met minimaal één onafhankelijke prijsbron. ▶ De uitgegeven leningen in de overige beleggingen hebben wij afgestemd met de leningovereenkomsten en het aflossingsschema voor de stand van de lening per 31 december 2021 en de aflossingen en interestbetalingen zijn afgestemd met de bankontvangsten. Daarnaast hebben wij beoordeeld of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen en vastgesteld dat de reële waarde correct bepaald is. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen voor risico pensioenfonds geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen voor risico pensioenfonds per 31 december 2021 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico

De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen, betreffen een significante post in de balans van PCN. De technische voorzieningen dienen te worden gewaardeerd op reële waarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering ultimo 2021 uitgegaan wordt van een vaste rekenrente van 1,72% die wordt bepaald als het 12-maands voortschrijdend rekenkundig gemiddelde van de interne rente op basis van de USD-swapcurve, alsmede informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). Er wordt gebruik gemaakt van de Prognosetafel AG 2020 onder toepassing van de correctiefactoren van het Verbond van Verzekeraars (ES-P2a) in verband met de zogenaamde verzekerdensterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle.

PCN heeft de waarderingsgrondslagen voor de technische voorzieningen beschreven in de Toelichting op de grondslagen geconsolideerde jaarrekening onder *Specifieke grondslagen* en nadere toelichtingen opgenomen in de Toelichting op de geconsolideerde balans onder 5. *Technische voorzieningen* en in de Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten onder 12. *Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen*. Uit deze toelichtingen blijkt dat het bestuur besloten heeft om de pensioenaanspraken voor actieven, slapers en pensioen rechtigden per 1 januari 2022 met 4% te verhogen. De koopsom voor deze toeslagverlening is per 31 december 2021 opgenomen in de technische voorziening.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.

Onze controleaanpak

Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van PCN. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de

	controle van boekjaar 2021. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de toegepaste prognosetafels, de correctiefactoren, alsmede de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de bepaling en toepassing van de rekenrente en de correcte verwerking van de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2021. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2021. ▶ Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris. ▶ Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris gelet op de besluitvorming van het bestuur, de bepaling van de vaste rekenrente, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. ▶ Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen met betrekking tot de intern gevoerde pensioenadministratie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2021 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten van de Internationale Controlestandaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met artikel 10 lid 3 van de Pensioenwet BES en de voor PCN relevante bepalingen van de Nederlandse Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 610 'Pensioenfondsen'. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of PCN in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om PCN te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of PCN zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het voorgenomen besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Internationale Controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van PCN
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan
- ▶ het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of PCN zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat PCN haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controle van de jaarrekening als geheel. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de verschillende activiteiten van het pensioenfonds. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de activiteiten geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Communicatie

Wij communiceren met het bestuur en de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de Raad van Toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Curaçao, 17 juni 2022
11521084 120/23956

Ernst & Young Accountants

Signed by
C. Smorenburg RA AA